

อภิธาน์นทนาการ

ออกแบบแอนิเมชันผสมโมชันกราฟิกเรื่องรามเกียรติ์
ตอนศึกไมยราพ

สำนักหอสมุด

ขจรเกียรติ จันทะภา

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

วันลงทะเบียน 25 มี.ย. 2553

เลขทะเบียน 5047079

ช
เลขเรียกหนังสือ LB

1044

ฯ 1320

2553

การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เสนอเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญาศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาการออกแบบสื่ออนวัตกรรม

มีนาคม 2553

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

**ANIMATION GRAPHIC DESIGN: RAMAYANA-
MAYARAP WAR**

**AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE BACHELOR
OF FINE AND APPLIED ARTS
DEGREE IN INOVATIVE MEDIA DESIGN
MARCH 2010
COPYRIGHT 2010 BY NARESUAN UNIVERSITY**

อาจารย์ที่ปรึกษาและหัวหน้าภาควิชาศิลปะและการออกแบบ ได้พิจารณาโครงการศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง เรื่อง “ออกแบบแอนิเมชันผสมโมชันกราฟิกเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ” เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต ภาควิชาศิลปะและการออกแบบ สาขาวิชาออกแบบสื่อวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยนเรศวร

(อาจารย์รุ่งโรจน์ รัตนพิเชฐกุล)

อาจารย์ที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุดสังข์)

หัวหน้าภาควิชาศิลปะและการออกแบบ

- ชื่อวิทยานิพนธ์ : แอนิเมชัน โมชันกราฟิก วรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์
ตอน ตีกลไวยราพ
- ผู้วิจัย : นายขจรเกียรติ จันทร์ทะภา คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สาขาออกแบบสื่ออนิเมชัน มหาวิทยาลัยนเรศวร
- อาจารย์ที่ปรึกษา : อาจารย์รุ่งโรจน์ รัตนพิเชษฐกุล
- ประเภทภาคนิพนธ์ : การศึกษาค้นคว้าด้วยตัวเอง ศิลปกรรมศาสตรบัณฑิต
(ศิลปะและการออกแบบ) สาขา ออกแบบสื่ออนิเมชัน, 2553

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ที่จะอนุรักษ์ความเป็นไทยและส่งเสริมความเป็นไทย เพื่อให้บุคคลหรือเยาวชนนำความเป็นไทยมาสร้างสรรค์ในรูปแบบอื่นๆ ตลอดจนให้ผู้รับชมได้รู้จักกับวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ให้มากขึ้น

วิทยานิพนธ์นี้ทำการค้นหาข้อมูลรายการประเด็นเกี่ยวกับความเป็นไทย ไม่ว่าจะเป็นวรรณคดี จิตรกรรมฝาผนัง ลายไทย เป็นต้น โดยวิทยานิพนธ์นี้ได้นำวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์มาสร้างสรรค์ในรูปแบบของแอนิเมชันสื่อผสม โดยนำรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังมาดัดแปลงใหม่ให้ดูมีความทันสมัย และมีความน่าสนใจมากขึ้น

วิทยานิพนธ์นี้ได้นำตอนหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่จำเป็นต่อการนำเสนอ โดยจะคงเนื้อหาหลักๆ ไว้และได้ทำการปรับเปลี่ยนหลายอย่างเช่นดนตรีให้ดูมีความทันสมัยมากขึ้น แต่ที่สำคัญคือวิทยานิพนธ์นี้นอกจากจะให้เกิดความบันเทิงแล้ว ยังแฝงไปด้วยกลิ่นอายของวัฒนธรรมไทย และยังมีข้อคิดดีๆ ในเรื่องที่น่ามาเสนออีกด้วย

ประกาศคุณูปการ

ภาคนิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลงได้ด้วยดี เพราะได้รับความอนุเคราะห์จากผู้มีพระคุณหลายท่าน ผู้วิจัยมีความรู้สึกราบซึ่ง ในความกรุณาเป็นอย่างยิ่ง จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ อาจารย์รุ่งโรจน์ รัตนพิเชฐกุล อาจารย์ที่ปรึกษาภาคนิพนธ์ที่ได้สละเวลาช่วยแนะนำในการทำภาคนิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.จิรวัดน์ พิระสันต์ อาจารย์สุภเดช หิมะมาน อาจารย์วิสิฐ จันมา อาจารย์ทวีรัศมี พรหมรัตน์ อาจารย์ธีรวุฒิ บุญยศศักดิ์เสรี อาจารย์นรเศรษฐ์ ไวยศกุล อาจารย์สุคศิริ ปุยอ้อก อาจารย์ชัชโรธรณ์ ทิพย์อุบลัมภ์ อาจารย์ตติยา เทพพิทักษ์ อาจารย์คณัย เรียบสกุล อาจารย์สุรชาติ เกษประสิทธิ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.นิรัช สุดสังข์ อาจารย์ประจำภาควิชาศิลปะและการออกแบบ สาขาวิชาออกแบบสื่อวัฒนธรรมทุกท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำข้อแก้ไขบกพร่อง ตลอดจนช่วยกระตุ้นความคิดและจิตวิญญาณของผู้วิจัย ให้เกิดการพัฒนาคำคิดด้านความคิด สติปัญญา ที่สำคัญทำให้ผู้วิจัยเกิดแรงบันดาลใจ ความมานะ ความอดทน และทำให้สร้างสรรค์ภาคนิพนธ์ฉบับนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ สาขาวิชาศิลปะและการออกแบบทุกท่าน ที่ได้สละเวลาให้คำปรึกษาและแนะนำในหลายๆด้าน คอยให้กำลังใจ และคอยช่วยเหลือตลอดมาในการทำวิจัยในครั้งนี้

สุดท้ายขอกราบขอบพระคุณ ค.ต.ผจญ จันทะเกาและนางอำนวยพร จันทะเกา ซึ่งเป็นบิดาและมารดาผู้ให้กำเนิด ผู้ให้ชีวิตและให้ทุกสิ่งทุกอย่างจริงใจตลอดมากับผู้วิจัย คอยดูแลเป็นห่วงเอาใจใส่มาโดยตลอด และสนับสนุนงบประมาณต่างๆ และเป็นทุกสิ่งอย่างที่ไมสามารถประเมินค่าได้

นายขจรเกียรติ จันทะเกา

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อ	ป
ประกาศคุณูปการ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญภาพ.....	ช
บทที่ 1	
บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
ศิลปะเป็นผลงานการสร้างสรรค์.....	2
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย.....	3
สมมุติฐานการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
บทที่ 2	
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความหมายของศิลปะ.....	6
การสร้างงานศิลปะของมนุษย์.....	7
ทัศนศิลป์ (Visual Art).....	7
จิตรกรรม (Painting).....	7
รูปแบบของงานจิตรกรรม.....	8
องค์ประกอบสำคัญของงานจิตรกรรม.....	8
คุณค่าของงานจิตรกรรม.....	8
วรรณกรรม (Literature).....	9
ดนตรี และนาฏศิลป์ (Music & Dramatic Art).....	10
การสร้างสรรค์.....	10
ศิลปะในความหมายต่างๆ.....	11
ศิลปะไทย (Thai Art).....	12

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ความเป็นมาของศิลปะไทย.....	13
ลักษณะของศิลปะไทย.....	13
ภาพลายไทย.....	14
ความมุ่งหมายของภาพไทย.....	14
สืบสานความเป็นมาของศิลป์ไทย.....	15
การเขียนภาพลายไทย.....	16
ปฐมกำเนิดลายไทย.....	16
ลายไทยในสมัยโบราณ.....	17
จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์.....	17
รายชื่อตัวละครและสถานที่ในเรื่องรามเกียรติ์.....	18
ความเป็นมาของเรื่องรามเกียรติ์.....	33
เรื่องรามเกียรติ์.....	34
รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทย.....	68
ความหมายของการออกแบบ.....	69
คุณสมบัติทางอารมณ์ของสีในการออกแบบ.....	70
กระบวนการออกแบบ.....	71
ศิลปะภาพยนตร์.....	71
ความหมายของศิลปะภาพยนตร์.....	72
เงื่อนไขทางศิลปะของภาพยนตร์.....	73
การออกแบบภาพเคลื่อนไหว (Animation).....	75
หลักการเบื้องต้นในการสร้างผลงานภาพเคลื่อนไหว (Animation).....	76
ตำแหน่งในการทำงานภาพเคลื่อนไหว (Animation).....	77
ขั้นตอนการสร้างผลงานภาพเคลื่อนไหว (Animation).....	77
บทที่ 3	
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	79
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	79
เครื่องมือในการวิจัย.....	79
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	79
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	80
วิธีการดำเนินการวิจัย.....	80
ระยะเวลาการทำงานวิจัยและเวลาในการดำเนินงานโครงการ.....	80
แผนการดำเนินงาน.....	81
งบประมาณของโครงการวิจัย.....	81
บทที่ 4	
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	82
ส่วนที่ 1 แนวความคิดในการออกแบบ (Concept).....	82
รามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ.....	83
ตัวละครในตอนที่ไมยราพ.....	84
ส่วนที่ 2 ขั้นตอนแบบร่าง (Sketch).....	89
ส่วนที่ 3 การพัฒนาและการสร้างสรรค์ (Development and Design).....	91
ส่วนที่ 4 ผลงานที่สร้างสรรค์ (New Media).....	97
บทที่ 5	
สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	101
บทย่อ.....	101
สรุป.....	101
อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	102
ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ (อาจารย์ผู้ตรวจ).....	102
บรรณานุกรม.....	103
ประวัติผู้วิจัย.....	104

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
ภาพตัวละครในตอนศึกโมยราพ(เดิม).....	84
ภาพ 4.1 ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ จากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	87
ภาพ 4.2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ จากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม.....	88
ภาพ 4.3 แบบร่างตัวละคร (Sketch).....	89
ภาพ 4.4 แบบร่างตัวละคร (Sketch).....	90
ภาพ 4.5 ออกแบบและพัฒนาแบบตัวละคร.....	91
ภาพ 4.6 ออกแบบและพัฒนาแบบตัวละคร.....	92
ภาพ 4.7 ออกแบบและพัฒนาแบบตัวละคร.....	93
ภาพ 4.8 ออกแบบและพัฒนาแบบตัวละคร.....	94
ภาพ 4.9 ฉากบางส่วน.....	94
ภาพ 4.10 ฉากบางส่วน.....	95
ภาพ 4.11 ส่วนประกอบฉากบางส่วน.....	96
ภาพ 4.12 ลายไทยแบบเส้นตรง.....	96
ภาพ 4.13 ภาพบางส่วนจากผลงาน.....	97
ภาพ 4.14 ภาพบางส่วนจากผลงาน.....	98
ภาพ 4.15 ภาพบางส่วนจากผลงาน.....	99
ภาพ 4.16 ภาพบางส่วนจากผลงาน.....	100

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ถูกนำมาสร้างในรูปแบบต่างๆ มากมาย เช่น โขน การ์ตูน หรือ แอนิเมชัน เป็นต้น แต่ก็ถูกกระแส ค่านิยมของต่างประเทศเข้ามา ทำให้วรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ที่ถือได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติไทยเราเริ่มจะเลือนหายไปไม่ค่อยเป็นที่นิยมเหมือนแต่ก่อน และเชื่อว่าอีกไม่นานวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ก็จะกลายเป็นแค่เรื่องที่ถูกลืมไป จึงเกิดแนวคิดที่จะนำเสนอวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ในรูปแบบที่ทันสมัยและน่าสนใจ เพื่อเป็นการอนุรักษ์และส่งเสริมความเป็นไทยให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น โดยหยิบยกตอนหนึ่งในวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ที่มีชื่อว่าศึกไมยราพ

ศิลปะไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งคนไทยทั้งชาติต่างภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ความงดงามที่สืบทอดอันยาวนานมาตั้งแต่อดีต บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยมีพัฒนาการบนพื้นฐานของความเป็นไทย ลักษณะนิสัยที่อ่อนหวาน ละมุนละไม รักสวยรักงาม ที่มีมานานของสังคมไทย ทำให้ศิลปะไทยมีความประณีตอ่อนหวาน เป็นความงามอย่างวิจิตรอลังการที่ทุกคนได้เห็นต้องตื่นตาตื่นใจ อย่างบอกไม่ถูก ลักษณะความงามนี้จึงได้กลายเป็นความรู้สึกทางสุนทรียภาพ โดยเฉพาะคนไทย เมื่อเราได้สัมผัสความงามของสังคมไทย พบว่าวิถีชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย มีประเพณีและศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาก่อน ดังนั้นความผูกพันของจิตใจจึงอยู่ที่ธรรมชาติแม่น้ำและพื้นดิน สิ่งหล่อหลอมเหล่านี้จึงเกิดบูรณาการเป็นความคิด ความเชื่อและประเพณีในท้องถิ่น แล้วถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างงดงาม ที่สำคัญวัฒนธรรมช่วยส่งต่อคุณค่าความหมายของสิ่งอันเป็นที่ยอมรับในสังคมหนึ่ง ๆ ให้คนในสังคมนั้นได้รับรู้แล้วขยายไปในขอบเขตที่กว้างขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่การสื่อสารทางวัฒนธรรมนั้นกระทำโดยผ่านสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์นี้คือผลงานของมนุษย์นั่นเองที่เรียกว่า ศิลปะไทย

ปัจจุบันคำว่า "ศิลปะไทย" กำลังจะถูกลืมเมื่ออิทธิพลทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่สังคมเก่าของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกแห่งการสื่อสารได้ก้าวไปล้ำยุคมาก จนเกิดความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยอดีต โลกใหม่ยุคปัจจุบันทำให้คนไทยมีความคิดห่างไกลตัวเองมากขึ้น และอิทธิพลดังกล่าวนี้ทำให้คนไทยลืมตัวเราเองมากขึ้นจนกลายเป็นสิ่งสับสนอยู่กับสังคมใหม่อย่างไม่รู้ตัว มีความวุ่นวายด้วยอำนาจแห่งวัฒนธรรมสื่อสารที่รีบเร่งรวดเร็วจนลืมความ

เป็นเอกลักษณ์ของชาติ เมื่อเราหันกลับมามองตัวเราเองใหม่ ทำให้ดูห่างไกลเกินกว่าจะกลับมาเรียนรู้ว่า พื้นฐานของชาติบ้านเมืองเดิมเรานั้น มีความเป็นมาหรือมีวัฒนธรรมอย่างไร ความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้เรามองอดีตตัวเอง การมีวิถีชีวิตกับสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องคืนรนต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ที่วิ่งไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ถ้าเรามีปัจจุบัน โดยไม่มีอดีต เราก็จะมีอนาคตที่คลอนแคลนไม่มั่นคง การดำเนินการนำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในครั้งนี้ จึงเป็นเสมือนการค้นหาค้นหาอดีต โดยเราชาวศิลปะต้องการให้อุณหภูมิได้เห็นถึง ความสำคัญของบรรพบุรุษ ผู้สร้างสรรค์ศิลปะไทย ให้เราทำหน้าที่สืบสานต่อไปในอนาคต

วันนี้ สังคมได้ตระหนักถึงวัฒนธรรมไทยกันอย่างมาก แม้แต่รัฐบาลเองก็ตั้ง "กระทรวงวัฒนธรรม" ซึ่งแยกออกมาจากกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้การจัดการ และการบริการงานวัฒนธรรมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การจัดการที่ดีจะต้องอาศัยพลังจากคนไทยในสังคมร่วมกันสืบสาน อนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมไทยให้เป็นที่สังคมต้องตระหนักว่า..ถึงเวลาแล้วที่จะรักษา สืบทอดและอนุรักษ์ของดีเอาไว้ โดยพลังของสังคมเอง ไม่ต้องมีใครบอก ไม่ต้องมีใครรณรงค์หรือบังคับ แต่ขอให้เกิดจากใจของคนไทยทั้งหลาย แล้วเราจะมีวัฒนธรรมไทยที่เป็นเอกลักษณ์อยู่คู่ประเทศไทย

ศิลปะเป็นผลงานการสร้างสรรค์

ในสมัยต่อมา มีผู้ให้ความหมายของศิลปะว่า ศิลปะเป็นผลงานการสร้างสรรค์ ซึ่งในความหมายนี้เราต้องมาตีความหมายของคำว่า "การสร้างสรรค์" กันเสียก่อน การสร้างสรรค์ หรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า "Creative" นั้น คือ การทำให้เกิดบางสิ่งบางอย่างขึ้นมา ซึ่งบางสิ่งบางอย่างนั้นไม่เคยมีอยู่มาก่อน ทั้งที่เป็นผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการหรือความคิด ดังนั้นสิ่งที่จะเป็นงานสร้างสรรค์ได้จะต้องเป็นประดิษฐ์กรรมใหม่ที่ไม่เคยมีมาก่อนในโลก หรือเป็นกระบวนการใหม่ ๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อกระทำการบางสิ่งบางอย่างให้ประสบผลสำเร็จ หรือเป็นการสร้างแนวคิดใหม่ ที่จะนำไปสู่วิธีการใหม่ ๆ แนวคิดใหม่ ๆ นี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ เพราะแนวคิด ใหม่ จะนำไปสู่การพัฒนากระบวนการ หรือวิธีการใหม่ ๆ ที่จะนำไปสู่ผลผลิตหรือประดิษฐ์กรรมใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นมาในโลก และตอบสนองความต้องการในด้านต่าง ๆ ของมนุษย์ได้ เพื่อแทนที่ผลผลิต หรือประดิษฐ์กรรมเดิม ที่ตอบสนองได้ไม่พอเพียงหรือไม่เป็นที่พอใจ การสร้างสรรค์ใน อีกความหมายหนึ่งจึงเกิดขึ้น คือเป็นการทำให้ดีขึ้นกว่าเดิมซึ่งมีหลาย ๆ วิธี โดยอาจเป็นการปรับปรุงกระบวนการใหม่ให้ได้ผลผลิตมากกว่าเดิมหรือเป็นการปรับปรุงรูปแบบผลผลิตใหม่ โดยใช้ วิธีการเดิมแต่ผลผลิตมีคุณภาพมากขึ้นแต่ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบใดก็ตามเป็นการกระทำ

ให้เกิดขึ้น จากการใช้แนวคิดแบบใหม่ ๆ ทั้งสิ้นและเป็นผลของวิธีการคิดที่เรียกว่า "ความคิดสร้างสรรค์"

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวรรณคดีของไทย ที่มีความสำคัญกับความเป็นไทย
2. เพื่อพัฒนางานแอนิเมชันที่สื่อให้เห็นเกี่ยวกับความเป็นไทย
3. เพื่อส่งเสริมการสร้างงานแอนิเมชัน โดยนำความเป็นไทยมาสร้างสรรค์
4. เพื่อศึกษาการนำเสนอสื่อที่สร้างเรื่องราวรูปแบบใหม่ๆ
5. เพื่อศึกษารูปแบบกิจกรรมฝึมนั่ง

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

1. ศึกษาสภาพทั่วไปของวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์
 - 1.1 ศึกษาเกี่ยวกับประวัติและความเป็นมา
 - 1.2 ศึกษาเรื่องราวอย่างละเอียด
 - 1.3 ศึกษางานที่เกี่ยวกับรามเกียรติ์ทั้งหมดทุกแนวที่ถูกนำเสนอในรูปแบบต่างๆ
2. ศึกษางานแอนิเมชันต่างๆ หาแนวทางการสร้างที่สามารถนำไปใช้การงาน โดยนำมาผสมผสานกัน ได้อย่างเหมาะสม
 - 2.1. ทฤษฎีของการออกแบบภาพ และการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ
 - 2.2. วิเคราะห์งานแอนิเมชัน
3. พัฒนารูปแบบงานแอนิเมชันวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์
 - 3.1. ร่างแบบตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ เฉพาะที่อยู่ในตอนศึกไมยราพใหม่
 - 3.2. ออกแบบฉากและลายไทยต่างๆใหม่
4. ทดลองและวิพากษ์วิจารณ์งาน
 - 4.1. การนำเสนอ
 - 4.2. การปรับปรุงแก้ไข
5. พัฒนางานแอนิเมชัน
 - 5.1. การนำเสนอ
 - 5.2. การจัดนิทรรศการ

สมมุติฐานการวิจัย

1. เพื่อนำเสนอวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ในรูปแบบแอนิเมชันสื่อผสม โดยมีการดัดแปลงลายไทยกับลายกราฟิกให้นำมาใช้ได้อย่างเหมาะสม

2. ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทยด้วยงานแอนิเมชัน โดยนำเรื่องจากวรรณคดีของไทย เพื่อให้วรรณคดีไทยให้เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งยังเป็นการอนุรักษ์ความเป็นไทยได้อีกด้วย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เป็นเนื้อเรื่องของวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ ตอน โมยราพสะกดทัพ ตอนหนุมาณหักคานโมยราพ และตอนศึกโมยราพ ซึ่งได้นำทั้ง 3 ตอนมารวมเรื่องเป็นตอนเดียวโดยใช้ชื่อตอนว่า ศึกโมยราพ

2. ขอบเขตด้านระยะเวลา

การวิจัยมีระยะเวลาในการทำทั้งหมด 1 ปี หรือ 11 ถึง 12 เดือน ซึ่งแบ่งขอบเขตไว้ดังนี้

- 2.1 ช่วงเวลาของเดือนที่ 1-3 เป็นช่วงเวลาสืบค้นข้อมูลและแนวทางการปฏิบัติ
- 2.2 ช่วงเวลาของเดือนที่ 4-5 ออกแบบโครงสร้างของงาน และปฏิบัติงาน 25%
- 2.3 ช่วงเวลาของเดือนที่ 6-10 ปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้น และปฏิบัติงาน 100%
- 2.4 ช่วงเวลาของเดือนที่ 11-12 ปรับปรุงแก้ไขงานให้ดีขึ้นในขั้นสุดท้ายเพื่อให้งานสมบูรณ์

และนำเสนองาน

3. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร การออกแบบแอนิเมชันวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ตอนศึกโมยราพ
กลุ่มตัวอย่าง

- 3.1 วรรณคดีไทย
- 3.2 แอนิเมชัน 2 มิติ
- 3.3 งาน โมชันกราฟิก
- 3.4 กราฟิกกับลายไทย
- 3.5 คนตรีไทยกับคนตรีสากล
- 3.6 จิตรกรรมฝาผนัง

นิยามศัพท์เฉพาะ

ศิลปะไทย หมายถึง เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยมีพัฒนาการบนพื้นฐานของความเป็นไทย เป็นความงามอย่างวิจิตรอลังการที่ทุกคนได้เห็นต้องตื่นตาตื่นใจ อย่างบอกไม่ถูก

วรรณคดี หมายถึง วรรณกรรมหรืองานเขียนที่ยกย่องกันว่าดี มีสาระ และมีคุณค่าทางวรรณศิลป์ การใช้คำว่าวรรณคดีเพื่อประเมินค่าของวรรณกรรมเกิดขึ้นในพระราชกฤษฎีกาตั้งวรรณคดีสโมสรในสมัยรัชกาลที่ 6

จิตรกรรม หมายถึง งานศิลปะที่แสดงออกด้วยการวาด ระบายสี และการจัดองค์ประกอบความงามอื่น เพื่อให้เกิดภาพ 2 มิติ ไม้มีความลึกหรืออนุหนา จิตรกรรมเป็นแขนงหนึ่งของทัศนศิลป์ ผู้ทำงานจิตรกรรม มักเรียกว่า จิตรกร

จิตรกรรมฝาผนัง คือภาพเขียนหลายชนิดที่เขียนบนปูนบนผนังหรือเพดาน คำว่า “fresco” มาจากภาษาอิตาลี “affresco” ซึ่งมาจากคำว่า “fresco” หรือ “สด” รากศัพท์มาจากภาษาเยอรมัน

ลายกระหนก หรือ ลายกนก หมายถึง ลายพื้นฐานหนึ่งที่สำคัญของไทยในงานจิตรกรรมไทย มีพื้นฐานจากสามเหลี่ยมชายธง (สามเหลี่ยมมุมฉาก) อาจมีตัวเดียว หรือหลายตัวก็ได้ มักมีฐานมุมแหลมหัน ไปทางเดียวกัน

กราฟิกดีไซน์ หมายถึง การออกแบบรูปภาพสัญลักษณ์ที่มองเห็นด้วยตา (เป็นทัศนศิลป์อย่างหนึ่ง) และมีหน้าที่สื่อความหมายจากสัญลักษณ์สู่ความหมาย

ดนตรี หมายถึง ระบบเสียงที่ปรุงแต่งขึ้น มีความต่อเนื่องของเสียงที่เป็นทำนอง มีลีลา มีจังหวะและมีระดับความดังความค่อยสลับกันไป เป็นกลุ่มเสียงที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความงาม ความไพเราะ เพื่อถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของผู้ประพันธ์ มีลักษณะเป็นนามธรรม ไม่มีรูป รับรู้ได้โดยการฟังดนตรีจะปรากฏเพียงชั่วขณะแล้วหายไปทำให้ยากแก่การรับรู้และจดจำ

แอนิเมชัน (animation) หมายถึง ภาพยนตร์การ์ตูน ซึ่งส่วนใหญ่มีลักษณะทางศิลปะแตกต่างกับภาพยนตร์การ์ตูนจากแหล่งอื่น ส่วนใหญ่จะวาดขึ้นด้วยมือ แต่ปัจจุบันมีการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยสร้างแอนิเมชันอย่างแพร่หลาย แอนิเมชันส่วนใหญ่สร้างขึ้นเพื่อความบันเทิงเหมือนภาพยนตร์ โดยมีแนวเรื่องหลากหลายและครอบคลุมแนววรรณกรรมเกือบทุกแนว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของเรื่องรามเกียรติ์ ว่ามีที่มาจากไหนอย่างไร
2. ได้ทราบถึงเนื้อเรื่องของวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ และรู้จักตัวละครต่างๆ ในเรื่องอย่างละเอียด
3. ได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับภาพจิตรกรรมฝาผนัง
4. ได้ทดลองเทคนิคใหม่ๆ ในการสร้างงานแอนิเมชัน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบ

ความหมายของศิลปะ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2530 หมายถึง ผลแห่งความคิดสร้างสรรค์ ของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปลักษณะต่าง ๆ ให้ปรากฏ ซึ่งสุนทรีย์ภาพ ความประทับใจ หรือความสะเทือนอารมณ์ ความอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ รสนิยม และทักษะของแต่ละคน เพื่อความพอใจ ความรื่นรมย์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีหรือ ความเชื่อทางศาสนา นอกจากนี้ นักปรัชญาได้นิยามความหมายของศิลปะไว้ มากมาย ดังเช่น

ศิลปะ คือการถ่ายทอดความรู้สึก ศิลปะเป็นวิธีสื่อสารความรู้สึกระหว่างมนุษย์ด้วยกัน (เรโอ ตอลสตอย : Leo Tolstoi)

ศิลปะ เกิดจากความเมาหรือความเพลิน ช่วยให้เราได้รับความเพลิดเพลินในชีวิต ด้วยเหตุนี้โลกที่น่าเกลียดจึงเปลี่ยนแปลงไปเป็นโลกที่น่ารักเพราะศิลปะ (ไดโอนิซุส : Dionisus)

ศิลปะ ได้แก่สิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ในเมื่อธรรมชาติไม่สามารถอำนวยการให้ (หลวงวิจิตรวาทการ)

ศิลปะ หมายถึงงานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ ซึ่งต้องใช้ความพยายามด้วยมือและด้วยความคิด (ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี)

ศิลปะ คือการเลียนแบบธรรมชาติ

ศิลปะ คือการแสดงออกทางความงาม

ศิลปะ คือภาษาชนิดหนึ่ง

ศิลปะ คือการรับรู้ทางการเห็น

ศิลปะ คือการกระทำทุกอย่างที่มนุษย์ต้องการสร้างขึ้น เพื่อให้มีความงาม ความแปลก และมีประโยชน์เท่าที่ความสามารถและแรงคลใจของมนุษย์จะแสดงให้ปรากฏได้

จากการนิยามความหมายดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ศิลปะ คือสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นเพื่อความงามและความพึงพอใจ กล่าวกันว่า การสร้างสรรค์เป็นสิ่งที่เกิดมาจากความคิดสร้างสรรค์เป็น

คุณสมบัติที่ติดตัวมากับมนุษย์เสมอหน้ากันจนดูเหมือนว่า มันเป็นส่วนหนึ่งของร่างกาย เลขที่เดียว ขึ้นอยู่กับว่าใครจะใช้มันมากกว่าใคร แล้วความคิดสร้างสรรค์คืออะไร และ เกิดได้อย่างไร

การสร้างงานศิลปะของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. วิจิตรศิลป์ (Fine Art) หมายถึงศิลปะที่แสดงความต้องการทางด้านจิตใจและอารมณ์ เป็นสำคัญ โดยถือเอาความรู้สึกจากงานนั้นเป็นคุณค่า

2. ศิลปะประยุกต์ (Applied Art) หมายถึงศิลปะที่สนองความต้องการทางด้านร่างกาย เศรษฐกิจ และชีวิตประจำวัน โดยถือเอาคุณค่าทางประโยชน์ใช้สอยเป็นอันดับแรกและคุณค่าทางความงาม เป็นอันดับรอง

ทัศนศิลป์ เป็นส่วนหนึ่งของวิจิตรศิลป์ เนื่องจากเป็นศิลปะที่มีความงาม และสนองความต้องการทางด้านจิตใจและอารมณ์เป็นสำคัญ

ทัศนศิลป์ (Visual Art) หมายถึงศิลปะที่มองเห็น หรือศิลปะที่สามารถสัมผัสรับรู้ และชื่นชมด้วยการมองเห็นเป็นศิลปะที่สัมผัสจับต้องได้ และกินที่ว่างในอากาศ (ปัญญา เศรษฐศิริ สุภกร และคณะ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2540 : หน้า 4-6)

ทัศนศิลป์แบ่งออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ จิตรกรรม ประติมากรรม และสถาปัตยกรรม จอห์น แคนาเดย์ (John Canaday) ได้ให้ความหมายของจิตรกรรมไว้ว่า จิตรกรรม คือ การระบายชั้นของสีลงบนพื้นระนาบรองรับ เป็นการจัดรวมกันของรูปทรง และ สีที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของศิลปินแต่ละคนในการเขียนภาพนั้น

พจนานุกรมศัพท์ อธิบายว่า เป็นการสร้างงานทัศนศิลป์บนพื้นระนาบรองรับ ด้วยการ ลาก ป้าย ชีด ขูด วัสดุ จิตรกรรมลงบนพื้นระนาบรองรับซึ่งจำแนกได้ตามลักษณะผลงานที่สิ้นสุด และ วัสดุ

จิตรกรรม (Painting)

จิตรกรรม หมายถึง การเขียนภาพและระบายสี เป็นการถ่ายทอดความงาม และความรู้สึกนึกคิดลงบนพื้นระนาบที่เป็น 2 มิติ แต่สามารถใช้สี เส้น แสงเงา ฯลฯ สร้างสรรค์ให้เกิดภาพลวงตา มีความลึกตื้นและดูเป็น 3 มิติได้ เราเรียกผู้สร้างสรรค้งานจิตรกรรมว่า “จิตรกร”

จิตรกรรมจำแนกได้ 2 ลักษณะดังนี้

1.1 ภาพวาด (Drawing) หมายถึงการวาดภาพ แบบเป็น 2 มิติ คือมีเพียงความกว้างและความยาว โดยใช้วัสดุต่างๆ เช่น ดินสอคำ สีชอล์ก สีเทียน สีไม้ เกรยอง เป็นต้น ฯลฯ

1.2 ภาพเขียน (Painting) เป็นการสร้างงาน 2 มิติ บนพื้นระนาบด้วยสีหลายสี การเรียกชื่อลักษณะของภาพเขียนจะเรียกตามสื่อวัสดุที่ใช้เป็นสำคัญ เช่น การเขียนภาพด้วยสีน้ำ การเขียนภาพด้วยสีน้ำมัน เป็นต้น (สุชาติ เถาทอง,สังคม ทองมี,ธำรงค์ศักดิ์ ชำรงเลิศฤทธิ์,รอง ทองดา คาย พิมพ์ครั้งที่ 3 : หน้า 5-6)

รูปแบบของงานจิตรกรรม งานจิตรกรรมแบ่งออกเป็น 8 ประเภทได้แก่

1. ภาพหุ่นนิ่ง (Still life)
2. ภาพสัตว์ (Animal)
3. ภาพคนและคนเหมือน (Human Figure and Portrait)
4. ภาพทิวทัศน์บก (Landscape) ทะเล (Seascape) และทิวทัศน์สิ่งก่อสร้าง (Building scape)
5. ภาพชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ (Genre)
6. ภาพเกี่ยวกับศาสนา (Religious)
7. ภาพจินตนาการ (Imagination)
8. ภาพนามธรรม (Abstract)

องค์ประกอบสำคัญของงานจิตรกรรม คือ

1. ผู้สร้างงาน หรือ ผู้วาด เรียกว่า **จิตรกร**
2. วัสดุที่ใช้รองรับการวาด เช่น กระดาษ ผ้า ผนัง ฯลฯ
3. สี เป็นสิ่งที่แสดงออกถึงเนื้อหา เรื่องราวเกี่ยวกับผลงาน

งานจิตรกรรมเป็นงานศิลปะที่เก่าแก่ดั้งเดิมของมนุษย์ เริ่มตั้งแต่การขีดเขียนบนผนังถ้ำ บนร่างกาย บนภาชนะเครื่องใช้ต่าง ๆ จนพัฒนามาเป็นภาพวาดที่ใช้ประดับตกแต่งในปัจจุบัน การวาดภาพเป็นพื้นฐานของงานศิลปะทุกชนิด ผู้สร้างสรรค์งานจิตรกรรม เรียกว่า **จิตรกร(Painter)**

คุณค่าของงานจิตรกรรม

ศิลปกรรมเป็นการแสดงออกถึงจิตใจของชาติ ฉะนั้นผู้ที่ป็นศิลปินไม่ว่าประเภทใด จึงควรได้พยายามศึกษาหาความรู้ให้กว้างขวางเพื่อที่จะแสดงจิตใจนั้นได้ดี

1. คุณค่าทางด้านจิตใจ

- ถ่ายทอดอารมณ์จิตใจและความรู้สึกภายในสู่ภายนอก
- ยกย่องจิตใจให้ประณีตละเอียดอ่อน
- ผ่อนคลายอารมณ์ เคร่งเครียดและเศร้าหมอง
- จรรโลงศาสนา รักษาคุณธรรม

2. คุณค่าทางความคิดและสติปัญญา

- เป็นสื่อการถ่ายทอดความคิดและสติปัญญา
- พัฒนาความคิดสร้างสรรค์
- เป็นสื่อในการศึกษาค้นคว้าทางศิลปะกรรม

3. คุณค่าทางด้านประโยชน์ใช้สอย

- เป็นพื้นฐานของงานออกแบบ
- เป็นส่วนประกอบของงานประยุกต์ศิลป์
- เป็นศิลปะภายใน
- เป็นอาชีพที่มั่นคง

วรรณกรรม (Literature)

เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้ภาษา เพื่อการสื่อสารเรื่องราวให้เข้าใจระหว่างมนุษย์ ภาษาเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดค้น และสร้างสรรค์ขึ้นเพื่อใช้สื่อความหมายเรื่องราวต่าง ๆ ภาษาที่มนุษย์ใช้ในการสื่อสารได้แก่

1. ภาษาพูด โดยการใช้เสียง
2. ภาษาเขียน โดยการใช้ตัวอักษร ตัวเลข สัญลักษณ์ และภาพ
3. ภาษาท่าทาง โดยการใช้กิริยาท่าทาง หรือประกอบวัสดุอย่างอื่น

ความงามหรือศิลปะในการใช้ภาษาขึ้นอยู่กับการใช้ภาษาให้ถูกต้อง ชัดเจน และเหมาะสมกับเวลา โอกาส และบุคคล นอกจากนี้ ภาษาแต่ละภาษายังสามารถปรุงแต่งให้เกิดความเหมาะสม ไพเราะ สวยงาม ได้ ประเทศไทย เป็นชาติที่มีอารยธรรมเก่าแก่ มีภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของตนเอง ทั้งภาษาพูด และภาษาเขียน นอกจากนี้ ยังมีความคิดสร้างสรรค์ในการใช้ภาษาได้อย่างไพเราะ ถือเป็นความงามของการใช้ภาษา จากการแต่งโคลง กลอน คำประพันธ์ ร้อยแก้วต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังมีการบัญญัติคำราชาศัพท์ คำสุภาพ ขึ้นมาใช้ได้อย่างเหมาะสม แสดงให้เห็นวัฒนธรรมที่เป็นเลิศทาง การใช้ภาษาที่ควรดำรง และยึดถือต่อไป ผู้สร้างสรรค์งานวรรณกรรม เรียกว่า นักเขียน นักประพันธ์ หรือ กวี (Writer or Poet) วรรณกรรมไทย แบ่งออกได้ 2 ชนิด คือ

1. ร้อยแก้ว เป็นข้อความเรียงที่แสดงเนื้อหา เรื่องราวต่าง ๆ

2. ร้อยกรอง เป็นข้อความที่มีการใช้คำที่สัมผัส คล้องจอง ทำให้สัมผัสได้ถึงความงามของภาษาไทย ร้อยกรองมีหลายแบบ คือ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน และร่าย

ดนตรี และนาฏศิลป์ Music & Dramatic Art

เป็นผลงานศิลปะที่แสดงออกด้วยการใช้เสียง การจัดจังหวะ และท่วงทำนองของเสียง ด้วยการเล่นดนตรี และการขับร้องเพลง ที่มีผลต่ออารมณ์และจิตใจของมนุษย์ รวมถึงการใช้ ท่าทาง ประกอบเสียง การเต้น ระบาย รำ ฟ้อน การแสดงละคร ฯลฯ ผู้สร้างสรรค์งาน เรียกว่า นักดนตรี (Musician) นักร้อง (Singer) หรือ นักแสดง (Actor / Actress)

ดนตรีและนาฏศิลป์ [Music & Drama] เป็น 1 ใน 8 ของศิลปะประเภท ทัศนศิลป์ เช่นเดียวกับศิลปะภาพถ่าย [Photography] ซึ่งจัดได้ว่าเป็น ทัศนศิลป์ [Visual Art]

ดนตรี หมายถึง ศิลปะที่แสดงออกโดยการเรียบเรียงระดับเสียงสูงต่ำที่ใช้ความรู้สึกและจินตนาการสร้างสรรค์ผสมผสานกันอย่างลงตัวผ่านเครื่องดนตรีชนิดต่างๆ เพื่อให้เกิดความไพเราะ

นาฏศิลป์ เป็นการแสดงออกทางลีลา ท่าทางการรำ การแสดง โยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความงาม ความพอใจสรุปก็คือ ศิลปะประเภทดนตรีและนาฏศิลป์ เรียกว่า **โสตทัศนศิลป์ (Audiovisual Art)**

การสร้างสรรค์มี 3 ส่วนประกอบที่สำคัญ ได้แก่

1. การรับรู้ (Perception) เพราะเราจะมีความคิดสร้างสรรค์ได้ จะต้องพบเห็นสิ่งต่างๆ มากๆ มีการรับรู้มาก และต้องพยายามสังเกตจากการรับรู้

2. จินตนาการ (Imagination) ซึ่งเกิดจากการรับรู้ด้วยประสาทสัมผัส เมื่อรู้มาก เห็นมาก จึงทำให้เกิด ความคิดมาก และมีจินตนาการต่อสิ่งต่างๆ มาก จินตนาการจึงเกิดจากการรับรู้ของเราต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว เสริมด้วยความคิด การใช้จินตนาการแบบอุดมคติคือการสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ด้วยรูปแบบที่ไม่เหมือนใคร

3. ประสบการณ์ (Experience) เป็นผลจากการรับรู้ เรียนรู้ หรือทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมาก่อนแล้ว เก็บสะสมไว้ในสมอง และรอจังหวะที่จะแสดงออกมา

ถ้าศิลปะเป็นสิ่งที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์ นั้นแสดงว่า สิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์คิดค้นกระทำขึ้นมาทั้งที่เป็นเรื่องใหม่ ๆ หรือเป็นเรื่องที่ทำให้ดีขึ้นกว่าเดิม เป็นงานศิลปะหรือไม่แล้วแนวคิดใหม่ๆ วิธีการใหม่ๆ ประดิษฐ์กรรมใหม่ๆ ความเชื่อใหม่ๆ ศาสนาใหม่ๆ ตลอดจนถึงการดำรงชีวิตแบบใหม่อาวูชใหม่ ๆ การสร้างความหายนะให้กับผู้อื่นด้วยวิธีการใหม่ๆ ก็เป็นศิลปะด้วยหรือไม่การคดโกง คอร์รัปชันด้วยวิธีการใหม่ๆ ด้วยชั้นเชิงที่แนบเนียน สร้างความเสียหายใหญ่หลวง จะถูกยกย่องว่าเป็นผลงานศิลปะชั้นเยี่ยมหรือไม่ ยังไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นยังไม่ใช่

ศิลปะทั้งหมด เพราะ "ศิลปะคือสิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อความงามและความพึงพอใจ" ฉะนั้น สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น โดยไม่มีความงาม และความพึงพอใจ จึงไม่ใช่ศิลปะ

ความงาม และความพึงพอใจของศิลปะ จะเกิดขึ้นกับผู้ชมในเบื้องต้นที่พบเห็น และต่อไป จะก่อให้เกิด ความสะเทือนใจ ด้วยอารมณ์ทางสุนทรียะในผลงานศิลปะนั้น

ศิลปะในความหมายต่างๆ

ศิลปะ แต่เดิมหมายถึง งานช่างฝีมือ เป็นงานที่มนุษย์ใช้สติปัญญาสร้างสรรค์ขึ้นด้วยความ ประณีตวิจิตรบรรจง ฉะนั้น งานศิลปะจึงไม่ใช่สิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่เป็น ผลงานที่ มนุษย์ใช้ปัญญาความศรัทธา และความพากเพียรพยายามสร้างสรรค์ขึ้นมาใหม่

คำว่า Art ตามแนวสากลนั้น มาจากคำ Arti และ Arte ซึ่งเริ่มใช้ในสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยา ความหมายของคำ Arti นั้น หมายถึงกลุ่มช่างฝีมือในศตวรรษที่ 14, 15 และ 16 คำ Arte มีความ หมายถึงฝีมือ ซึ่งรวมถึงความรู้ของการใช้วัสดุของศิลปิน ด้วย เช่นการ การผสมสี ลงพื้นสำหรับการ เขียนภาพสีน้ำมัน หรือการเตรียมและการใช้วัสดุอื่นอีก การจำกัดความให้แน่นอนลงไปว่า ศิลปะคืออะไรนั้น เป็นเรื่องยาก เพราะว่า ศิลปะเป็นงานสร้างสรรค์ ศิลปินมีหน้าที่ สร้างงานที่มี แนวคิดและรูปแบบแปลกใหม่อยู่ตลอดเวลา ทฤษฎีศิลปะในสมัยหนึ่งอาจ ขัดแย้งกับของอีกสมัย หนึ่งอย่างตรงกันข้าม และทฤษฎีเหล่านั้นก็ล้วนเกิดขึ้นภายหลังผลงานสร้างสรรค์ที่เปลี่ยนแปลง และก้าวล้ำหน้าไปก่อนแล้วทั้งสิ้น อย่างไรก็ตาม ทศนะเกี่ยวกับ ความหมายของศิลปะได้ถูก กำหนดตามการรับรู้ และตามแนวคิดต่างๆ อย่างกว้างขวาง โดย บุคคลต่าง ๆ ซึ่งพอยกตัวอย่างได้ ดังนี้

ศิลปะ คือ ผลแห่งความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกมาในรูปลักษณะต่างๆ ให้ปรากฏ ซึ่ง สุนทรียภาพ ความประทับใจ หรือความสะเทือนอารมณ์ ความอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ รสนิยมและทักษะของแต่ละคน เพื่อความพอใจ ความรื่นรมย์ ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีหรือความเชื่อทางศาสนา (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2530)

ศิลปะ คือ ผลงานการสร้างสรรค์รูปลักษณะแห่งความพึงพอใจขึ้นมา และรูปลักษณะ ก่อให้เกิดอารมณ์ รู้สึกในความงาม อารมณ์รู้สึกในความงามนั้นจะเป็นที่พึงพอใจได้ก็ต่อเมื่อ ประสาทสัมผัสของเรา ชื่นชมในเอกภาพ หรือความประสมกลมกลืนกันในความสัมพันธ์อันมี

ระเบียบแบบแผน

(Herbert Read, 1959)

ศิลปะ คือ สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้น เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก สติปัญญา
ความคิด และหรือความงาม (ชลูด นิ่มเสมอ, 2534)

ศิลปะ เป็นผลงานที่เกิดจากการแสดงออกของอารมณ์ ปัญญาและทัศนคติ รวมทั้งทักษะ
ความชำนาญ ชำนาญของมนุษย์การสร้างสรรค์งานศิลปะในปัจจุบันมีแนวโน้มไปในทางการ
สร้างสรรค์และการแสดงออกของอารมณ์และความคิด ดังนั้น งานศิลปะนั้นอย่างน้อยที่สุดควร
ก่อให้เกิดอารมณ์ นอกจากนั้น งานศิลปะที่ดีควรมีคุณค่าทางความงามซึ่งเกิดจากการใช้
องค์ประกอบของสุนทรียภาพ
(วิจารณ์ พิชญ์ไพบูลย์, 2524)

หนังสืออ้างอิง

- ชลูด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. 2534
กิติมา อมรทัต. ความหมายของศิลปะ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2530
สมเกียรติ ตั้งนโม. ความคิดสร้างสรรค์และการสร้างสรรค์. เชียงใหม่ : วารสารศิลปะ
วิชาการ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2543
สุชาติ เถาทอง. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2532

ศิลปะไทย เป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย ซึ่งคนไทยทั้งชาติต่างภาคภูมิใจอย่างยิ่ง ความ
งดงามที่สืบทอดอันยาวนานมาตั้งแต่อดีต บ่งบอกถึงวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น โดยมีพัฒนาการบน
พื้นฐานของความเป็นไทย ลักษณะนิสัยที่อ่อนหวาน ละมุนละไม รักสวยรักงาม ที่มีมานานของ
สังคมไทย ทำให้ศิลปะไทยมีความประณีตอ่อนหวาน เป็นความงามอย่างวิจิตรอลังการที่ทุกคนได้
เห็นต้องตื่นตาตื่นใจ อย่างบอกไม่ถูก ลักษณะความงามนี้จึงได้กลายเป็นความรู้สึกทางสุนทรียภาพ
โดยเฉพาะคนไทย เมื่อเราได้สัมผัสกับความเป็นมาของสังคมไทย พบว่าวิถีชีวิตอยู่กันอย่างเรียบง่าย มี
ประเพณีและศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ สังคมไทยเป็นสังคมเกษตรกรรมมาก่อน ดังนั้น
ความผูกพันของจิตใจจึงอยู่ที่ธรรมชาติแม่น้ำและพื้นดิน สิ่งหล่อหลอมเหล่านี้จึงเกิดบูรณาการเป็น
ความคิด ความเชื่อและประเพณีในท้องถิ่น แล้วถ่ายทอดเป็นวัฒนธรรมไทยอย่างงดงาม ที่สำคัญ

วัฒนธรรมช่วยส่งต่อคุณค่าความหมายของสิ่งอันเป็นที่ยอมรับในสังคมหนึ่ง ๆ ให้คนในสังคมนั้น ได้รับรู้แล้วขยายไปในขอบเขตที่กว้างขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่การสื่อสารทางวัฒนธรรมนั้นกระทำโดยผ่านสัญลักษณ์ และสัญลักษณ์นี้คือผลงานของมนุษย์นั่นเองที่เรียกว่า ศิลปะไทย

ปัจจุบันคำว่า "ศิลปะไทย" กำลังจะถูกกลืนเมื่ออิทธิพลทางเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาแทนที่สังคมเก่าของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งโลกแห่งการสื่อสารได้ก้าวไปล้ำยุคมาก จนเกิดความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับสมัยอดีต โลกใหม่ยุคปัจจุบันทำให้คนไทยมีความคิดห่างไกลตัวตนเองมากขึ้น และอิทธิพลดังกล่าวนี้ทำให้คนไทยลืมนั่นเองมากขึ้นจนกลายเป็นสิ่งสับสนอยู่กับสังคมใหม่อย่างไม่รู้ตัว มีความวุ่นวายด้วยอำนาจแห่งวัฒนธรรมสื่อสารที่รีบเร่งรวดเร็วจนลืมนความเป็นเอกลักษณ์ของชาติ เมื่อเราหันกลับมามองตัวเราเองใหม่ ทำให้ดูห่างไกลเกินกว่าจะกลับมาเรียนรู้ว่า พื้นฐานของชาติบ้านเมืองเดิมเรานั้น มีความเป็นมาหรือมีวัฒนธรรมอย่างไร ความรู้สึกเช่นนี้ ทำให้เรามองอดีตตัวเอง การมีวิถีชีวิตกับสังคมปัจจุบันจำเป็นต้องคืนรนต่อสู้กับปัญหาต่าง ๆ ที่วิ่งไปข้างหน้าอย่างรวดเร็ว ถ้าเรามีปัจจุบัน โดยไม่มีอดีต เราก็จะมีอนาคตที่คลอนแคลนไม่มั่นคง การดำเนินการนำเสนอแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนศิลปะในครั้งนี้ จึงเป็นเสมือนการค้นหาดินแดน โดยเราชาวศิลปะต้องการให้อนุชนได้มองเห็นถึง ความสำคัญของบรรพบุรุษ ผู้สร้างสรรค์ศิลปะไทย ให้เราทำหน้าที่สืบสานต่อไปในอนาคต

ความเป็นมาของศิลปะไทย

ไทยเป็นชาติที่มีศิลปะและวัฒนธรรม ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีของตนเองมาช้านานแล้ว เริ่มตั้งแต่ก่อนประวัติศาสตร์ ศิลปะไทยจะวิวัฒนาการและสืบเนื่องเป็นตัวของตัวเองในที่สุด เท่าที่เราทราบราว พ.ศ. 300 จนถึง พ.ศ. 1800 พระพุทธศาสนานำเข้ามาโดยชาวอินเดีย ครั้งนั้นแสดงให้เห็นอิทธิพลต่อรูปแบบของศิลปะไทยในทุก ๆ ด้านรวมทั้งภาษา วรรณกรรม ศิลปกรรม โดยกระจายเป็นกลุ่มศิลปะสมัยต่าง ๆ เริ่มตั้งแต่สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เมื่อกลุ่มคนไทยตั้งตัวเป็นปึกแผ่นแล้ว ศิลปะดังกล่าวจะตกทอดกลายเป็นศิลปะไทย ช่างไทยพยายามสร้างสรรค์ให้มีลักษณะพิเศษกว่า งานศิลปะของชาติอื่น ๆ คือจะมีลวดลายไทยเป็นเครื่องตกแต่ง ซึ่งทำให้ลักษณะของศิลปะไทยมีรูปแบบเฉพาะมีความอ่อนหวาน ละมุนละไม และได้สอดแทรกวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและความรู้สึกของคนไทยไว้ในงานอย่างลงตัว ดังจะเห็นได้จากภาพฝาผนังตามวัดวาอารามต่าง ๆ ปราสาทราชวัง ตลอดจนเครื่องประดับและเครื่องใช้ทั่วไป

ลักษณะของศิลปะไทย

ศิลปะไทยได้รับอิทธิพลจากธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมในสังคมไทย ซึ่งมีลักษณะเด่น คือ ความงามอย่างนุ่มนวลมีความละเอียดปราณีต ซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะนิสัยและจิตใจของคนไทยที่ได้สอดแทรกไว้ในผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยเฉพาะศิลปกรรมที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ซึ่ง

เป็นศาสนาประจำชาติของไทย อาจกล่าวได้ว่าศิลปะไทยสร้างขึ้นเพื่อส่งเสริมพุทธศาสนา เป็นการเชื่อมโยงและโน้มน้าวจิตใจของประชาชนให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา

ภาพไทย หรือ จิตรกรรมไทย จัดเป็นภาพเล่าเรื่องที่เขียนขึ้นด้วยความคิดจินตนาการของคนไทย มีลักษณะตามอุดมคติของกระบวนการงานช่างไทย คือ

1. เขียนสีแบน ไม่คำนึงถึงแสงและเงา นิยมตัดเส้นให้เห็นชัดเจน และเส้นที่ใช้ จะแสดงความรู้สึกเคลื่อนไหวนุ่มนวล
2. เขียนตัวพระ-นาง เป็นแบบละคร มีลีลา ท่าทางเหมือนกัน ผิดแผกแตกต่าง กันด้วยลีลาร่างกายและเครื่องประดับ
3. เขียนแบบตานกมอง หรือเป็นภาพต่ำกว่าสายตา โดยมุมมองจากที่สูงลงสู่ล่าง จะเห็นเป็นรูปเรื่องราวได้ตลอดภาพ
4. เขียนติดต่อกันเป็นตอน ๆ สามารถดูจากซ้ายไปขวาหรือล่างและบนได้ทั่ว ภาพ โดยขั้นตอนภาพด้วย โขดหิน ต้นไม้ กำแพงเมือง และเส้นสันทาหรือ คชกริด เป็นต้น
5. เขียนประดับตกแต่งด้วยลวดลายไทย มีสีทองสร้างภาพให้เด่นเกิดบรรยากาศ สุขสว่าง และมีคุณค่ามากขึ้น

ภาพลายไทย เป็นลายที่ประดิษฐ์ขึ้น โดยมีธรรมชาติมาเป็นแรงผลักดันจิตใจ โดยดัดแปลงธรรมชาติให้เป็นลวดลายใหม่อย่างสวยงาม เช่น ดอกบัว ก้ามปู เปลวไฟ รวงข้าว และดอกบัว ฯลฯ ลายไทยเดิมทีเดียวเรียกกันว่า "กระหนก" หมายถึงลวดลาย เช่น กระหนกลาย กระหนกก้านขด ต่อมาจึงมีคำใช้ว่า "กนก" หมายถึง ทอง กนกปิดทอง กนกผู้ลายทอง แต่จะมีใช้เมื่อใดยังไม่มีหลักฐานแน่ชัด ซึ่งคำเดิม "กระหนก" นี้เข้าใจเป็นคำแต่สมัยโบราณที่มีมาตั้งแต่สมัยทวารวดี โดยเรียกติดต่อกันจนเป็นคำเฉพาะ หมายถึงลวดลายก้านขด ลายก้านปู ลายก้างปลา ลายกระหนกเปลว เป็นต้น การเขียนลายไทย ได้จัดแบ่งตามลักษณะที่จัดเป็นแม่บทใช้ในการเขียนภาพมี 4 ลายด้วยกัน คือ ลายกระหนก ลายนารี ลายกระบี่และลายคชชะ เป็นต้น

ความมุ่งหมายของภาพไทย

1. เป็นภาพเล่าเรื่องให้ผู้ดูและผู้ชมเข้าใจ และเกิดสุนทรียภาพเมื่อรับรู้ความงามทางศิลปกรรม
2. เป็นการประดับตกแต่ง อาคาร โบสถ์ วิหารและ ปราสาทราชวัง เพื่อให้เกิดบรรยากาศแห่งความงาม

สืบสานความเป็นมาของศิลปินไทย

ช่างไทยสมัยโบราณมักจะเขียนภาพ โดยไม่บอกนามให้ปรากฏ การสืบค้น ศิลปินไทยที่เป็นครูช่างจึงยาก ลำบาก เท่าที่บอกเล่าจากปากต่อปากพอ จะจำกล่าวขานได้บ้างก็คือ ครู คงแยะกับ ครูทองอยู่ที่เขียนภาพ ไทยอย่างวิจิตรภายในพระอุโบสถวัด สุวรรณาราม บางกอกน้อย กรุงเทพมหานคร ก่อน หน้าครูทั้งสองคิดว่าช่างไทย เขียนด้วย ความศรัทธาทางศาสนา อุทิศเวลาความสามารถ เพื่อผลกรรมดีของตนที่สร้าง ไว้เพื่อบุญในภพหน้า ถึงแม้จะเขียน ในที่เล็ก ๆ แคบ ๆ มีด ๆ โดยใช้คบไฟส่องเขียน ก็ยังอดทนพยายามอุทิศเวลาเขียน ได้จนสำเร็จ เช่น ภายในกรุ พระปราสาท พระเจดีย์ ในโบสถ์และวิหารขนาดเล็ก เป็นต้น สมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุ วาดิวงศ์ ขณะพระองค์ยังทรงพระเยาว์ ชอบ เดินดูภาพเขียนเรื่องรามเกียรติ์ที่ผนังระเบียง คดวัดพระแก้ว เมื่อกลับถึงพระตำหนัก ก็ทรงใช้ดินสอขาวเขียนภาพที่ ทรงจำได้เหล่านั้น มาเขียนไว้บน บานตู้ไม้ และครั้งหนึ่งพระองค์ยังทรง พระเยาว์เช่นกัน ได้ตามเสด็จประพาสต้น ของพระปิยะมหาราชไปยังหัวเมือง ต่าง ๆ อย่างใกล้ชิด และเมื่อเสด็จไปถึงจังหวัด กาญจนบุรี ครั้งนั้นคงเป็นป่าที่สมบูรณ์ มี พันธุ์ไม้ มีสัตว์ป่าชุกชุม มีธรรมชาติสวย งาม ณ น้ำตกบริเวณพลับพลาที่พัก ใกล้ น้ำตก ไทรโยคนั้นเป็นที่รับแรง บันดาลใจจากธรรมชาติที่รื่นรมย์ น้ำ ตกที่ไหลลงกระแทกกับ โขดผาด้าน ล่าง เสียงร้องของ สัตว์นานาชนิด ๆ ไม่ว่าจะ เป็นนกยูงหรือสัตว์อื่น ๆ ผสมผสานกับแรง ของน้ำตกและธรรมชาติงาม ทำให้ พระองค์ท่าน แต่งเพลงเขมร ไทรโยคขึ้น สำเร็จ เป็นเพลงไทยที่มีเนื้อร้อง ทำนอง จังหวะลีลา ขับร้องฟังแล้วกินใจประทับใจ มีรู้ สัมจนกลายเป็นเพลงไทยอมตะมาจน ถึงปัจจุบัน ต่อมาเมื่อ พระองค์เจริญพระชันษา พระองค์ก็ยังทรงใฝ่หาความรู้ ลักษณะเช่นนี้ตลอดมาจนมีฝีมือ สูงส่ง ระดับอัจฉริยะ พระองค์ได้คิดออกแบบพระอุโบสถวัดเบญจม-บพิตร โดยนำเอาศิลปะ ไทยเข้า ประยุกต์กับปัจจุบัน โดยมีหินอ่อน กระจกสีและกระเบื้องเคลือบผสมผสานอย่าง งามลงตัวจน โครงสร้างพระอุโบสถ หลังนี้เป็นที่แปลกตาแปลกใจสวย งามอย่างมหัศจรรย์ ปัจจุบันเป็นที่ยกย่องว่า เป็นสมเด็จพระแห่งการช่างไทย บรรดาช่างไทยต่อมาได้คิดเพียร พยายามสร้างตำราเกี่ยวกับลายไทยฉบับ สำคัญ ๆ ที่ยึดถือในปัจจุบันขอกกล่าวไว้สั้น ๆ ดังต่อไปนี้

1. พระท้าวภินิมิต เขียน "สมุดตำราลาย ไทย"
2. ช่าง เสถานนท์ เขียน "ศิลปะไทย"
3. พระพรหมพิจิตร เขียน "พุทธศิลป์สถาปัตยกรรมภาคต้น"
4. โพธิ์ ใจอ่อนนุ่ม เขียน "คู่มือลายไทย"
5. คณะช่างจำกัด เขียน "ตำราภาพลายไทย"
6. เลิศ พ่วงพระเดช เขียน "ตำราสถาปัตยกรรมและลาย ไทย"

การเขียนภาพลายไทย นี้มีมาตั้งแต่โบราณ ผู้เขียนภาพลายไทยในกาลก่อนมีความรู้สึกนึกคิด ตามสิ่งที่เกิด ขึ้นตามธรรมชาติ แล้วนำมาเขียนเป็นลวดลายหรือภาพต่างๆ ต่อมาได้รับอิทธิพล จากต่างชาติ โดยเฉพาะ ชาวอินเดีย ได้นำศิลปะหลายแขนงเข้ามา ครูอาจารย์คนไทย ก็ได้เรียนรู้จาก อาจารย์เหล่านั้น แล้วนำมาผสม ผสานกับศิลปะดั้งเดิม ของคนไทยสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบันนี้ หลักฐานตามประวัติศาสตร์ลายไทย ได้เริ่ม ขึ้น ตั้งแต่สมัยเชียงแสน สืบทอดกันมาที่สุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ แต่เดิมมีแต่ช่างตามวัดต่างๆ ต่อมาช่างเหล่านั้นได้ถวายตัวเพื่อรับใช้พระเจ้าแผ่นดินเรียก “ช่างหลวง” หรือ “ช่างสิบหมู่”

ปฐมกำเนิดลายไทย

อันแบบแผนลายไทยเท่าที่ปรากฏ ให้เห็นอยู่ทุกวันนี้ ถือได้ว่าเป็นแบบแผนตายตัว เนื่องด้วยลายไทยได้วิวัฒนาการตัวเอง ตั้งแต่สมัยสุโขทัย อโยธยา และรัตนโกสินทร์ จนสู่จุดสมบูรณ์ กลายเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยจนถึงทุกวันนี้

ที่จริงในสมัยก่อนกรุงศรีอยุธยา ลายไทยมิได้มีรูปร่างหน้าตาอย่างที่เรารู้กันทุกวันนี้ จากการค้นคว้าลายรุ่นเก่า บนลายปูนปั้นและลายจำหลักศิลา บนใบเสมาปูนอุทอง และสุโขทัย ซึ่งพบทั่วไปในดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ในท้องที่ของนครเก่าแก่ ตั้งแต่สมัยสุโขทัยเรื่อยมา ลงไปสุดได้ ที่นครศรีธรรมราช ลายอันปรากฏนั้น มิได้เป็นลายที่สืบทอดมาจากขอม หรือ ทวารวดี หากแต่เป็นลายที่ เกิดขึ้นจากการ "สลัดแอกอิทธิพลอินเดีย" เข้าสู่ความเป็นตนเอง โดยจะมีลักษณะเหมือน ธรรมชาติ คือเป็นลายเครือเถา ลายก้านขด ประกอบด้วยรูปดอกไม้ ใบไม้ รูปนก สัตว์จตุบาท (สัตว์ ๔ เท้า) ทวิบาท (สัตว์ ๒ เท้า) ต่างๆ ซึ่งลายลักษณะนี้ เป็นลายคนละตระกูล กับลายอันมีอิทธิพลจาก อินเดีย ลายไทยนั้นได้มีวิวัฒนาการ และพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง โดยนับเริ่มต้นได้ตั้งแต่ ในสมัยอุทอง อโยธยา สุโขทัย ลายไทยในสมัยอยุธยาตอนต้น ตอนกลาง ลายไทยอันสง่างาม เลื่อนไหลเป็น เปลวไฟ ในสมัยอยุธยาตอนปลาย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และศิลปะของเมืองหลวงปัจจุบัน

ลวดลายไทยนั้นมีต้นกำเนิดมาจากธรรมชาติ จากพืชและสัตว์ โดยได้รับการพัฒนารูปแบบ สืบทอดกันมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ก่อนสมัยทวารวดี สุโขทัย และมารุ่งเรืองอย่างสุดขีดในสมัย อโยธยา ซึ่งลายไทยได้มีการกลีตลาย พัฒนารูปแบบจนเรียกได้ว่า เป็นเอกลักษณ์ไทยอย่างชัดเจนใน สมัยอยุธยา นี้ แรงบันดาลใจของช่างไทยนั้น ได้รับมาจากการสังเกต พืชพรรณต่างๆ พฤติกรรมของ สัตว์ และจากคติความเชื่อ ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธและฮินดู สังเกตได้ง่ายจากชื่อของแม่ลายต่างๆ เช่น ลายตาอ้อย มีที่มาจากรูปทรง ของตาต้นอ้อย ลายกาบไผ่ ลายดอกจอก ลายใบเทศ หรือจากสัตว์ เช่น ลายหน้าขบ ลายแข่งสิงห์ ลายก้ามปู เป็นต้น

ลายไทยในสมัยโบราณแบ่งออกเป็น 4หมวด ได้แก่

1. **หมวดกระหนก** หมายถึง การเขียนลวดลายไทยต่างๆ เช่น กระหนกสามตัว กระหนกใบเทศ กระจิ่งตาอ้อย ประจําปาง เป็นต้น

2. **หมวดนารี** หมายถึง การเขียนภาพคน เช่น ภาพพระ ภาพนาง ภาพเทวดา เป็นต้น ซึ่งต้องฝึกเขียนรูปร่าง ใบหน้า และกิริยาท่าทางต่างๆของคน รวมถึงภาพจับ

3. **หมวดกระบี่** หมายถึง การเขียนภาพลิง ภาพยักษ์ อสูร และพวกอมมนุษย์ต่างๆ โดยมากจะยึดเอายักษ์ และลิงที่เป็นตัวเอกในเรื่องรามเกียรติ์เป็นหลัก

4. **หมวดคชะ** หมายถึง การเขียนภาพสัตว์ต่างๆ ได้แก่ สัตว์ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ เช่น ช้าง ม้า วัว ควาย เสือ สิงห์ กระต๊อง แรด เป็นต้น และสัตว์ในวรรณคดีที่เกิดจากจินตนาการของช่างเขียน หรือเราเรียกว่า สัตว์หิมพานต์ มีรูปร่างประหลาด เช่น ราชสีห์ คชสีห์ กินรี ครุฑ หงส์ เป็นต้น

การเขียนลายไทยนั้นต้องฝึกการเคลื่อนไหวของมือ การฝึกเขียนเส้นให้มีความถี่นไหวอ่อนช้อยมีลีลาและจังหวะที่สอดรับสัมพันธ์กันอย่างลงตัว ควรคำนึงถึงช่องไฟของลายการล้อมของลาย และควรที่จะฝึกเขียนมากสักหน่อย เพื่อที่จะเป็นพื้นฐานที่ดีในการเขียนลายไทยต่อไป

ขอขอบคุณข้อมูลจาก

-ศูนย์ศิลปอาชีพ บางไทร

-มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

จิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์

จิตรกรรมฝาผนัง เรื่องรามเกียรติ์ เป็นภาพวาดบนฝาผนังเกี่ยวกับเรื่องราวในมหากาพย์วรรณคดีเรื่อง รามเกียรติ์ อยู่บริเวณระเบียงคตรอบพระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม มีจำนวนทั้งสิ้น 178 ห้อง สร้างขึ้นตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก โดยมีการเขียนซ่อมแซมเพิ่มเติมในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ครั้นถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้โปรดให้บูรณะในโอกาสครบรอบ 100 ปีกรุงรัตนโกสินทร์ ในการนี้ได้ทรงพระนิพนธ์โคลงประกอบภาพไว้จำนวนแปดห้อง เป็นโคลง 224 บท

รายชื่อตัวละครและสถานที่ในเรื่องรามเกียรติ์

วงศ์กษัตริย์แห่งกรุงทวารวดีศรีอยุธยา

1. อโนมาตั้น - พระ หรือ ท้าวอโนมาตั้น กษัตริย์กรุงทวารวดีศรีอยุธยาองค์ที่ 1
2. มณีเกสร- นาง มเหสีท้าวอโนมาตั้น
3. อัมบาล- พระ หรือ ท้าวอัมบาล กษัตริย์กรุงทวารวดีศรีอยุธยาองค์ที่ 2
4. เทพอัปสร - นาง มเหสีท้าวอัมบาล
5. ทศรถ - พระ หรือ ท้าวทศรถกษัตริย์กรุงทวารวดีศรีอยุธยาองค์ที่ 3
6. เกาสุริยา- นาง มเหสีท้าวทศรถองค์ที่ 1
7. ไกษเกษี - นาง มเหสีท้าวทศรถองค์ที่ 2
8. สมุทราชา หรือ สมุท - นาง มเหสีท้าวทศรถ องค์ที่ 3
9. รามเทพ - พระ หรือ พระรามกษัตริย์กรุงทวารวดีศรีอยุธยาองค์ที่ 4
10. พรต - พระ หรือ พระพรต อนุชาพระราม
11. ลักขณ์ - พระ หรือ พระลักขณ์ อนุชาพระราม
12. สัตร์ดุค - พระ หรือ พระสัตร์ดุค อนุชาพระราม
13. สีด้า - นาง หรือ นางสิด้า มเหสีพระราม
14. มงกุฎ - พระ หรือ พระมงกุฎ
15. ลป - พระ หรือ พระลป
16. 16) สุมันตัน อมาตย์ผู้ใหญ่แห่งกรุงทวารวดีศรีอยุธยา

กษัตริย์ต่างเมือง

1. โรมพัท- พระ กษัตริย์เมืองพัทวิไสย
2. อรุณวดี- นาง ธิดาท้าวโรมพัท
3. ไกษเกษ - พระ กษัตริย์เมืองไกษเกษ
4. ประไภวดี- นาง มเหสีท้าวไกษเกษ
5. ธรรมมรณี- พระ กษัตริย์เมืองสุขมรณี
6. มรกต- นาง ธิดาท้าวธรรมมรณี
7. ไกษเกษี - นาง ธิดาท้าวไกษเกษ- นางเกษินี มเหสีองค์ที่ 2 ของท้าวทศรถ
8. ชนกจักรวรรดิ- พระ กษัตริย์เมืองมิลิลา
9. สุทรรศน์ - พระ กษัตริย์เมืองปัญจาล
10. โคดม- พระ กษัตริย์เมืองสาเกต

อื่นๆ

1. นางกาลอัจนา นางสาวหะ

วงศ์กษัตริย์แห่งกรุงลงกา

1. ลัสเตียน หรือ ท้าวลัสเตียน
2. ศรีสุนันทา
3. จิตรมาลี
4. สุวรรณมาลัย
5. วรประไพ
6. รัชฎา
7. กุเปรีน
8. ทัพนาศูร
9. อัศราดา
10. มารัน
11. ทศกัณฐ์
12. กุมภกรรณ
13. พิเภก
14. ขร หรือพระยาขร
15. ทูตหรือ หรือ พระยาทูษณ์
16. ตรีเศียร หรือ พระยาตรีเศียร
17. สำนักขา หรือ นางสำนักขา
18. มณโฑเทวี หรือ นางมณโฑ
19. กาลอัคคีนาคราช หรือนางกาลอัคคี
20. อินทรชิต
21. สีดา
22. ทศพิน
23. บรรลัยกัลป์
24. สหัสกุมาร
25. ตีบรรณ
26. สุพรรณมัจฉา หรือ นางสุพรรณมัจฉา
27. ทศคีรีวัน
28. ทศคีรีธร

29. จันทวดี
30. คันธมาลี
31. ศรีขงา
32. รัชฎาสูร
33. สุวรรณกันยมา
34. เบนุกาย หรือ นางเบนุกาย
35. มังกรกัณฐ์
36. แสงอาทิตย์
37. วิรุณจำบัง
38. ศรีเมฆ
39. กุมภกาศ
40. อคูต
41. วรรณีสูร
42. ยามลิวัน
43. กันยเวก
44. วิรุณมุข
45. กากนาสูร
46. สวาหุ
47. มาริศ
48. เจษฎา
49. ชิวหา
50. นนยวิก
51. วายุเวก

เสนายักันย์

1. มโหทร
2. เปาวนาสูร
3. การุณราช
4. กาลสูร
5. นนทจิตร
6. นนทไฟรี
7. นนทัยกันย์

8. นนทสูร
9. พัททกาวิ
10. ภาณุราช
11. มหากาย
12. อิทธิกาย
13. รณศักดิ์
14. รณสิทธิ์
15. โรมจักร
16. เวิร์มภ
17. ศุกสารณ์
18. ไวยวาสูร
19. สุขขาจร
20. อสูรกำป็น

กองลาดตระเวนรักษากรุง

1. กุมภาสูร
2. ฤทธิกัน
3. สารันทูต
4. วิชูดา
5. วายุพัคตร์
6. อังกาศตะไล หรือ อากาศตะไล
7. ผีเสื้อสมุทร

อสูรพงศ์

1. จักรวรรดิ หรือ ท้าวจักรวรรดิ
2. วัชนีสูร
3. สุริยาภพ
4. บรรลัยจักร
5. นนยุพัคตร์
6. รัตนมาลี

เสนายักษ์

1. นนทการ
2. มารกบิล
3. เมฆสูร หรือ เมฆาสูร
4. วิษณุราช
5. วรไกรสูรหรือ ไวยไกรสูร
6. สุพินสัน หรือ สุรพิน
7. อสูรพัตร หรือ อสูรเพตรา

อสูรกองตระเวนรักษาด่าน

1. ราหู
2. กาลสูร
3. มัจฉวน

เมืองบาดาล

1. สหมลวัน ต้นกษัตริย์ในพิภพบาดาล
2. มหามยักษ์ หรือ ท้าวสาकยวงษามหามยักษ์
3. จันทรประภาศรี
4. พिरากวน
5. ไมยราพณ์
6. ไวยวิก

เสนายักษ์

1. จิตรกภู หรือ จิตรกูด
2. จิตรไฟรี
3. ตรีพัท หรือ ตรีทัพ
4. เมฆนาท หรือเมฆวัต

อสูรพรหมพงศ์

1. มาลีวราช หรือ มาลีวัคคพรหม

อสุรเทพบุตร

1. รามสูร
2. ปโรต
3. พิราพ
4. เหรินต์
5. หิรันตยักษ์
6. ปทุตทนต์
7. อสุรพัตตร์
8. นนทูก

อสุรที่ต้องสถาปพระเป็นเจ้าทั้งสาม

1. กุมภภัณฑ์นุราช (สุนันทเทวบุตร)
2. ปีกหลั่น
3. กุมพล หรือ กุมภภัณฑ์
4. ยักษิณีและยักษในป่า
5. อัสมุขี
6. นนทการ หรือ อสุนนทกาล ผู้เฝ้าประตูไกรลาส ต้องสถาปมาเป็นมเหษีเพื่อชื้อ ทรพามีภรรยาชื้อ นิลกาสร มีบุตรชื้อ ทรพี

นางฟ้าต้องสถาป

1. บุษมาลีอยู่ในเมืองบายัน หรือมายัน
2. วานรินทร์ อยู่ในถ้ำเขาอากาศ
3. เสาวรี อยู่ในถ้ำเวภารบรรพต
4. สุวรรณมาลีอยู่กลางแม่น้ำ สามพระขวานรไปพบเมื่อครั้งไปถวายแหวนนางสีดา

อสุรกษัตริย์

1. ตรีบุรัม เจ้าเมืองโสฬส
2. อนุราช หรือ ท้าวอนุราช เจ้าเมืองมหาสิงขร
3. รัตนามเหล็กท้าวอนุราช
4. ทินสูร
5. กุเวรอนุราช เจ้าเมืองกาลวฐ
6. ตรีปิกกัน โอรสท้าวกุเวรอนุราช

7. กาลวิก
8. กาลจักร
9. คนธรรพบุรุษ หรือท้าวคนธรรพ เจ้าเมืองคิตติสิน หรือ คิศรสิน
10. จันทาหรือ นางนันทา มเหสีท้าวคนธรรพบุรุษ
11. วิรุณพัท โอรสท้าวคนธรรพบุรุษและนางจันทา
12. อสุรวายุภักษ์ เจ้าเมืองมหาวิเชียรธานี บิดาเป็นอสุร มารดาเป็นนกออินทรี ภายเป็นยักษ์สี่เขี้ยว มือและเท้าเป็นนก มีปีกมีหาง
13. วิรุพหก ทรงสังวาลนาค เจ้าเมืองมหาอันตรายนคร ในพิภพบาดาล

อสุรสัมพันธมิตรของทศกัณฐ์

1. จักรวรรดิ พญายักษ์ หรือ ท้าวจักรวรรดิ เจ้าเมืองมลิวัน
2. สัตถุ พญายักษ์ เจ้าเมืองจักรวาล
3. ไพจิตราสูร พญายักษ์ เจ้าพิภพอสุร
4. สัทธาสูรพญายักษ์ เจ้าเมืองอัสตงค์
5. อัศกรรมมาลาสูร พญายักษ์ เจ้าเมืองดรัม
6. มหาบาลเทพาสูร พญายักษ์ เจ้าเมืองมหาจักรวาล
7. มุลปลัม พญายักษ์ อุปราชเมืองปางตาล

อสุรต่างเมือง

1. สหัตตะชะ- พญารากษส กษัตริย์กรุงปางตาล
2. ไวยตาล - พญารากษส กษัตริย์กรุงกุรราชฐ์
3. กุเปรัน- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองกาลจักร
4. ทัพนาสูร- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองจักรวาล
5. อัศธาตา- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองวัตกัน
6. มารัน- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองโสฬส
7. ขร- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองโรมคัล องค์ที่ 1
8. มังกรกัณฐ์- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองโรมคัล องค์ที่ 2
9. หุต- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองจาริก องค์ที่ 1
10. วิรุญจำบัง- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองจาริก องค์ที่ 2
11. ตรีเศียร- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองมฆวาริ องค์ที่ 1
12. ตรีเมฆ- พญายักษ์ กษัตริย์เมืองมฆวาริ องค์ที่ 2

สำนักหอสมุด

25 ส.ย. 2553

1504707A

๗

๒๖

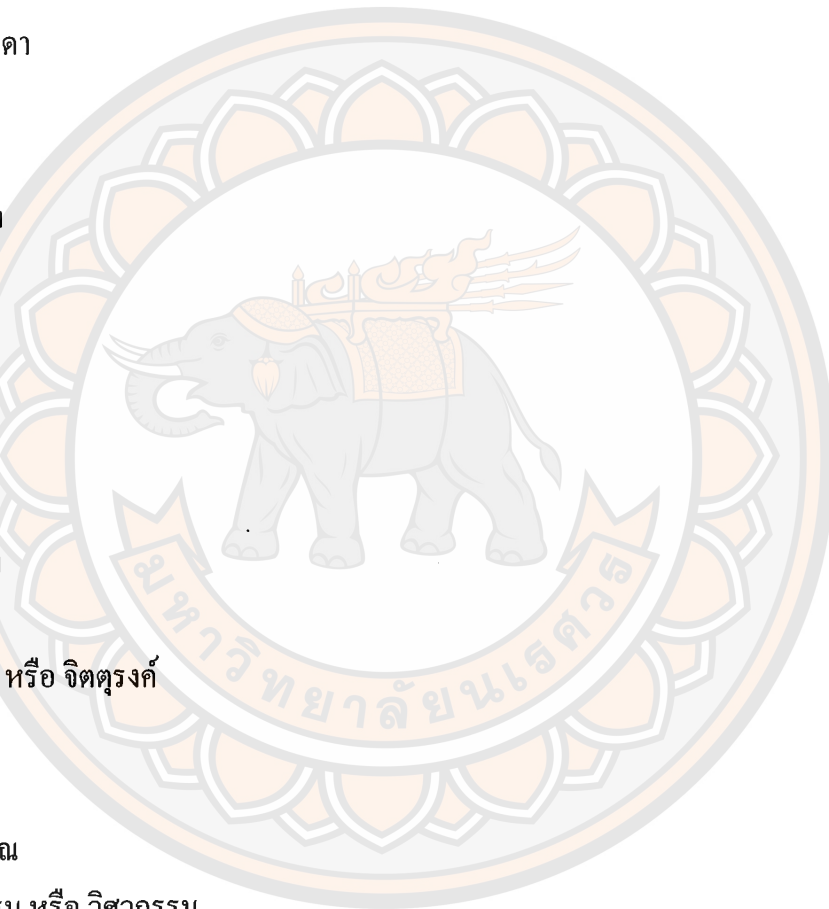
1044

๗๗๒๐

๒๕๕๓

มหেশ্বরพงษ์ หรือ มหะลักทเววราช

1. อิศวร
2. อุมากวดี
3. มหะสวี
4. ชันทกุมาร
5. คณศ
6. นารายณ์
7. ลักขมีเทพี
8. พรหมธาดา
9. สุรัสวดี
10. อินทร์
11. วิษณุกาล
12. สุจิตรา
13. สุขาดา
14. สุธรรมมา
15. สุนันทา
16. จิตตูปท
17. จิตตูปาท
18. จิตตุราช
19. จิตตุเสน หรือ จิตตุงค์
20. อรชุน
21. มาตุลี
22. เวสสุญาณ
23. วิศณุกรรม หรือ วิสวกรรม
24. มณีเมขลา
25. อาทิตย์
26. จันทร
27. อังคาร
28. พุท
29. พฤษหส์ปดี
30. ศุกร
31. เสาร์

32. ราหู
33. เกตุ
34. วายุ
35. กาล
36. พนัสบดี
37. สมุท
38. อัคนี
39. หิมพานต์
40. พิรุณ
41. มหาชัย
42. ฐตรฐ
43. วิรุพหก
44. วิรุปักษ์
45. เวสสวัณ
46. รัมภา
47. อรุณวดี
48. ปัญจสิขร
49. ปราณธรรพ
50. ยม

ฤๅษีสร้างกรุงศรีอยุธยา 4 คน

1. อนาคตวี
2. ยุทธอัษฎระ
3. ทะหะ
4. ยาคะ

ฤๅษีที่พระรามพบเมื่อคราวเดินทางครั้งแรก 4 คน

1. สุทรศน์ หรือ สุทัศ
2. สุโข หรือ สุโขดาบสินี
3. อังคตะ หรือ อรรคต
4. สรภังค์

ฤๅษีที่ชุบนางมณโฑ 4 คน

1. โรมสิงห์ หรือ มหาโรมสิงหะ
2. วตันตะ หรือ อดันตา
3. วชิร
4. วิสุทธี , วิสุทส์สี , วิสุตร ,หรือ วิสุทชสี

ฤๅษีที่ชุบนางกาลอัจนา 1 คน

1. โคดม หรือ โคตะมะ หรือ พระฤๅษีโคดม

ฤๅษีที่อยู่แดนมิถิลา 1 คน

1. สุธามันตัน

ฤๅษีที่อยู่แดนขีดจิน 1 คน

1. อังคต

ฤๅษีที่อยู่แดนเมืองลงกา 3 คน

1. นารท หรือ นารอท อยู่ที่เขาโอรส
2. โคนุตร อยู่ที่เขานินกาลา
3. กาล

ฤๅษีที่ทำพิธีหุงข้าวทิพย์ในกรุงศรีอยุธยา 5 คน

1. กไลโกฏ (หน้าเนื้อ)
2. ภารัทวาช หรือ ภารทวาช
3. วัชอัคคี
4. วศิษฐ์
5. สวามิตร

ฤๅษีที่อยู่เขาตรีภูฏ 3 คน

1. สุเมธ
2. อมรเรศ หรือ อมเรศ
3. ปรเมศ

ฤๅษีที่อยู่เชิงเขามรกต 1 คน

1. ทิศไพบ

ฤๅษีที่อยู่เชิงเขาไกรลาส 2 คน

1. คาวิน
2. สุขวัฒน์

ฤๅษีที่อยู่แดนไภยเกษ 1 คน

1. โควินท์

ฤๅษีที่อยู่ป่ากาลวาศ 1 คน

1. วัชรฤค

ฤๅษีที่หนุมานพบเมื่อคราวไปถวายแหวนนางสีดา 2 คน

1. นารท
2. ชฎิล

ฤๅษีทศกัณฐ์แปลง

1. สุธรรม เมื่อครั้งไปลักนางสีดาที่ริม โศทาวารี
2. สิทธิโคดม เมื่อครั้งไปหาพระรามที่ค่าย

วานรพงศ์

วานรกษัตริย์(พระยาวานร)

1. ชามพูนราช
2. กากาศ หรือ พาลี
3. สุกริพ
4. ชมพูพาน
5. หนุมาน
6. องคต
7. มัจฉานุ
8. อสุรผัด
9. ท้าวมหาชมพู

10. นิลพัท
11. นิลนนท์

วานรสิบแปดมงกุฏ

ฝ่ายเมืองขีดจีน

1. เกยูร
2. โกมุต
3. ไชยามพวาน
4. มาคูนทเกสร
5. วิมล
6. ไวยบุตร
7. สัตพลี
8. สุรเสน

ฝ่ายเมืองชมพู

1. นิลชั้น
2. นิลปานัน
3. นิลปาสัน
4. นิลราช
5. นิลเอก
6. วิสันตราวี

ไม่ปรากฏว่าเป็นฝ่ายใด

1. กุมิตัน
2. เกสรทมาลา
3. มายูร

วานรเดี่ยวเพชร

ฝ่ายเมืองขีดจีน

1. ญาณรสคนธ์
2. ทวิพัท
3. ปิงคลา

4. มหัทธกัน
5. วาหุโรม
6. อสุภธรรม
7. มากัญจิก

ฝ่ายเมืองชมพู

1. โชติมุข

ไม่ปรากฏว่าเป็นฝ่ายใด

1. นิลเกศิ
2. วานรจกเกียง
3. เชนลิ่ง

กนธรรพ์

1. ประโคนธรรพ์ - เทพกนธรรพ์

พระยาปักษชาติ

1. พระยาสุบรรณ พาหนะพระนารายณ์ สีหงเสน
2. พระยาสดาสุสหายท้าวทศรถ สีเขียว
3. พระยาสัมพาทีที่พระยาสดาสุ สีแดง อยู่ที่เขาเหมตริณ

พระยานาค

1. พระยอนันตนาคราชอาสนะพระนารายณ์
2. พระยกาลนาคบิดานางกาลอัคคี มเหสีทศกัณฐ์
3. พระยารุณนาคผู้รับนางสีดาไว้เมื่อหนีพระรามไปบาดาล
4. พระยาก็มพลนาคผู้บอกที่ซ่อนเร้นให้ตรีเมฆ
5. พระยาทรรุณนาคผู้รักษาแม่ศิวาภคยาแก้หอกกระบิลพัท
6. พระยาวาสุกรินนาคผู้รักษาอุกคิลาบดแก้หอกเมฆพัท

ม้าพระที่นั่ง

1. ม้าอุปการ
2. ม้านิลพาหุม้าของวิรุญจำบัง

3. ม้าของพระยาทูต (พระยาทูษณ์)
4. ม้าของไพนาศูริยวงศ์ (ทศพิน)
5. ม้าของวิรุณมยุข
6. ม้าของทศคีรีวัน
7. ม้าของทศคีรีธร
8. ม้าเมฆมลาม้าของนนยวิก
9. ม้าอนันตลีหาคณม้าของวายุเวก
10. ม้าของพระมงกุฎพระลบ
11. ม้ามารกระบิล

พราน

1. พระยาทุกขันธ์พราน หรือ พระยาทุกขันธ์

สถานที่ในเรื่องรามเกียรติ์

ป่า

1. ป่าทวารวดีป่าที่ตั้งกรุงศรีอยุธยา
2. ป่าทลวันป่าที่หนุมานไปจำศีล
3. ป่าอัมพวันป่าที่พิเภกไปเก็บผลไม้
4. ป่ากาลวาศป่าที่พระมงกุฎ พระลบ อยู่
5. ป่าศาลวันป่าที่นางเสาวรีอยู่
6. ป่าเวฬุวันป่าที่กุมภกาศทำพิธี

ภูเขา

1. เขาเหมตวัน
2. เขาอัมตัง
3. เขาตรีภู
4. เขาโศลาศ
5. เขาอินทกาลา
6. เขานิลกาลา
7. เขาอากาศ
8. เขาโสพิศ
9. เขาไกรลาศ

10. เขาคันธมาทน์
11. เขาคันธกาลา
12. เขาศตภูฏ
13. เขาลพพระบุรี
14. เขามรกต
15. เขาอากาศ
16. เขาเวภาร
17. เขาวิบูลบรรพต
18. เขามยุรา
19. เขาปัญจคีรี
20. เขาสรรพยา
21. เขาตณฐีพัตัญญู
22. เขาอาวุธ

แม่น้ำ

1. แม่น้ำสรงกษัตริย์
2. แม่น้ำสะโตง
3. แม่น้ำโคทาวารี
4. แม่น้ำอำมฤต
5. แม่น้ำคันธา
6. แม่น้ำมหาสาร
7. แม่น้ำคงคา
8. แม่น้ำยมนา
9. แม่น้ำจิวตี
10. แม่น้ำมहि
11. แม่น้ำสราญ

ด่านเมืองลงกาและบาดาล

ทวีป

1. อุตรรุทวีป
2. อมรโคยานทวีป

3. บุปผวิเทททวีป
4. ชมพูทวีป

อ้างอิง

- พงศ์ในเรื่องรามเกียรติ์ ของเก่า คัดจากสมุดไทย
- ขลึ ลักษณะหัวโขน และประวัติสังเขปของตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์ นายประพันธ์ สุขณะชาติ รวบรวม – เรียบเรียง
- ระบำ อสุเรศเสวตฤทธา ของกรมศิลปากร

ความเป็นมาของเรื่องรามเกียรติ์

บทละครเรื่องรามเกียรติ์ พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ ๒ เป็นฉบับที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อใช้เล่นละคร จึงมิได้ทรงพระราชนิพนธ์ใหม่ทั้งเรื่อง ทรงเลือกเฉพาะตอนที่นำมาแสดงละคร ได้เท่านั้น บางตอนทรงนิพนธ์ใหม่ทั้งเรื่อง ทรงเลือกเฉพาะตอนที่นำมาแสดงละคร ได้เท่านั้น บางตอนทรงพระราชนิพนธ์เอง บางตอนก็โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระอมรินทราบหาราชานุภาพ และกรมหมื่นกวีพจน์สุปรีชา ตรวจชำระและจัดพิมพ์ในงานพระราชกุศลฉลองพระตำหนักจิตรคารโหลาน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ และทรงพระราชนิพนธ์คำนำไว้ว่าเป็นหนังสือที่อ่านไม่ว่ือ เป็นภาษาไทยที่ดี และเป็นหนังสือสำคัญของชาติ

รามเกียรติ์ มีที่มาจากเรื่อง รามยณะ ที่ถาษิวาลมิกิ ชาวอินเดีย แต่งขึ้นเป็นภาษาสันสกฤต เมื่อประมาณ 2,400 ปีเศษ มาแล้ว และได้แพร่หลาย จากอินเดียไปยังประเทศใกล้เคียง และได้มีการเพิ่มเติมรายละเอียด ผิดแผลกแตกต่างออกไปจากต้นฉบับเดิมไปไม่น้อย รามยณะเป็นปางหนึ่งในสิบปางของการอวตารมาปราบยุคเข็ญของพระนารายณ์ ที่มีชื่อว่า รามาวตาร

สำหรับเรื่องรามเกียรติ์ ของไทยนั้น มีมาแต่สมัยอยุธยา ในสมัยกรุงธนบุรี สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ได้ทรงพระราชนิพนธ์สำหรับให้ละครหลวงเล่น ปัจจุบันมีอยู่ไม่ครบ ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ขึ้นเพื่อรวบรวมเรื่องรามเกียรติ์ ซึ่งมีมาแต่เดิมให้ครบถ้วน สมบูรณ์ตั้งแต่ต้นจนจบ

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้ทรงพระราชนิพนธ์เพื่อใช้เล่นละคร จึงมิได้ทรงพระราชนิพนธ์ใหม่ทั้งเรื่อง ทรงเลือกเฉพาะตอนที่นำมาแสดงละคร ได้เท่านั้น บางตอนทรงนิพนธ์ใหม่ทั้งเรื่อง ทรงเลือกเฉพาะตอนที่นำมาแสดงละคร ได้เท่านั้น บางตอนทรงพระราชนิพนธ์เอง บางตอนก็โปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จพระอมรินทราบหาราชานุภาพ และกรมหมื่นกวีพจน์สุ

ปรีชา ตราชำระและจัดพิมพ์ในงานพระราชกุศลฉลองพระตำหนักจิตรคารโหลาน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๕๖ และทรงพระราชนิพนธ์คำนำไว้ว่าเป็นหนังสือที่อ่านไม่เบื่อ เป็นภาษาไทยที่ดี และเป็นหนังสือสำคัญของชาติ

จนในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า ทรงพระราชนิพนธ์บทละครเรื่องรามเกียรติ์ โดยดัดแปลงจากพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย เพื่อใช้ในการเล่นโขน ซึ่งจะมีอยู่เพียงบางตอนที่คัดเลือกไว้เท่านั้น เช่น ตอนนางลอย ตอนหักคอกช้างเอราวัณ ตอนสีดาลุยไฟ เป็นต้น รามเกียรติ์เป็นวรรณคดีที่สำคัญของไทย เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย เนื้อเรื่องและสำนวนกลอน ในเรื่องรามเกียรติ์มีความไพเราะ มีคติสอนและแง่คิดในด้านต่าง ๆ อยู่เป็นอันมาก สอดแทรกเอาไว้ตลอดทั้งเรื่อง ตามหลักนิยมของอินเดียในเรื่อง และหลักนิยมของไทยในสำนวนกลอน

ต้นเรื่องรามเกียรติ์

ณ ยอดเขาจักรวาลมียักษ์ตนหนึ่งชื่อ หิรันตยักษ์ ได้บำเพ็ญตบะเพื่อขอพรจากพระอิศวร ให้มีฤทธิ์มากขึ้น เมื่อได้พรแล้วจึงคิดกำเริบว่าไม่มีใครสามารถสู้ได้ จึงม้วนแผ่นดินแล้วเหาะนำไปไว้ที่เมืองบาดาล เหล่าเทวดาจึงไปทูลฟ้องพระอิศวร พระอิศวรให้พระนารายณ์ไปปราบ แล้วจึงนำแผ่นดินมาคืนไว้ที่เดิม จากนั้นจึงกลับยังเกษียณสมุทร พบคอกบัวบานมีกุมารน้อยอยู่ในนั้น จึงนำไปถวายพระอิศวร พระอิศวรให้พระอินทร์ไปสร้างเมืองให้ที่ป่าทวารวดี แล้วตั้งชื่อกุมารว่า โอนมาตัน และมอบอาวุธคือ ตรีเพชร คทา และธำมรงค์ ให้ไปปกครองเมืองนั้น ส่วนพระอินทร์ได้มอบนางมณีเกสร เป็นพระมเหสี ต่อมามีโอรสชื่อ อัชบาล และต่อมาทำอัชบาลกับนางเทพอัปสรมีโอรสชื่อ ทศรถ ฝ่ายพระพรหมองค์หนึ่งชื่อสหบดี ซึ่งเคยให้สหบดีวัน ไปปกครองทวีปลังกาแต่ได้หนีพระนารายณ์ ไปอยู่เมืองบาดาล ทวีปลังกาจึงกลายเป็นเมืองร้าง สหบดีเห็นว่าควรมีการสืบวงศ์พรหมต่อไป จึงสั่งให้พระวิษณุพรหม ไปดูทำเลสร้างเมืองใหม่ พระวิษณุพบเกาะกลางทวีปมีภูเขาสูงชื่อ นิลกาฬ สีดำสนิทตั้งอยู่กลางเกาะเห็นว่าเป็นทำเลที่เหมาะสมจะสร้างเมืองที่มีความมั่นคง ป้องกันการรุกรานของข้าศึก ได้ จึงสร้างเมืองขึ้นตรงเกาะนั้น แล้วตั้งชื่อว่าพิชัยลังกา ท้าวสหบดีได้ให้ญาติชื่อท้าวจตุรพักตร์ไปครอง มอบอาวุธคือ ตรีศูล คทา ฉัตรแก้ว พร้อมพระเวทกำกับฉัตร หากเมื่อข้าศึกมาประชิดเมือง ให้ยกฉัตรขึ้นบังแสงอาทิตย์ ข้าศึกจะมองไม่เห็นเมือง ทั้งยังประทานนางมลิกาไปเป็นมเหสี ต่อมามีโอรสชื่อท้าวลัสเตียน ซึ่งมีมเหสี 5 องค์ องค์สุดท้ายชื่อ พระนางรัชดาเทวี ซึ่งเป็นแม่ของทศกรรฐ์ มียักษ์ชื่ออสุรพรหมอยู่เชิงเขาจักรวาลต้องการมีฤทธิ์มากขึ้นเพียรทูลขอกระบองที่ไม่มีใครสู้ได้จากพระอิศวร จนพระอิศวรประทานกระบองเพชร ให้ มาลิวัดคพรหม จึงทูลทักท้วงว่า การที่ทรงประทานกระบองเพชรให้ นั้น จะทำให้โลกเดือดร้อนได้ เพราะอสุรพรหม

เป็นยักษ์ที่หยาบช้า ควรจะประทานอาวุธแก่ท้าวอชบาล เพื่อให้ปราบอสูรพรหม พระอิศวรจึง
 ประทานพระขรรค์และพรแก่ท้าวอชบาล ซึ่งภายหลังได้ฆ่าอสูรพรหมตาย ด้วยเหตุนี้มาลีวัคค
 พรหม จึงเป็นเพื่อนกับท้าวอชบาลในเวลาต่อมา ต่อมา มาลีวัคคพรหมเสด็จไปเฝ้าพระอิศวรทูลลา
 ไปอยู่ ณ เขาขอดฟ้า พระอิศวรเห็นว่าเป็นพรหมที่มีความซื่อสัตย์ จึงประทานพรให้มีวาจาสิทธิ์ ทั้ง
 ได้ตั้งชื่อให้ใหม่ท้าวมาลีวราช ปกครองเหล่าคนธรรพ์และยักษ์ มียักษ์อีกตนหนึ่งชื่อ ตรีบูรรม
 ครองเมืองโสฬส ต้องการมีฤทธิเอาชนะพระนารายณ์ได้ จึงบำเพ็ญตบะเพื่อขอพรจากพระอิศวร จน
 พระอิศวรต้องเสด็จลงมาให้พรตามที่ขอว่า พระนารายณ์ไม่สามารถฆ่าตรีบูรรมได้ เมื่อได้พรแล้วจึง
 กำริบไปข่มเหงเหล่าเทวดาและนางฟ้าจนถึงสวรรค์ชั้นที่หกเดือดร้อนไปทั่ว จึงพากันมาฟ้องพระ
 อิศวร เนื่องจากศึกครั้งนี้ใหญ่หลวง ด้วยตรีบูรรมได้พรจากพระอิศวร ทั้งพระพรหมและพระนารายณ์
 ไม่อาจปราบได้ พระอิศวรจึงต้องยกทัพไปปราบเอง ในกระบวนทัพของพระอิศวร ให้พระขันธ
 कुमारเป็นทัพหน้า พระราหูถือธง พระพิเนตรเป็นปีกซ้าย พระพินายะเป็นปีกขวา พระกาฬเป็น
 เกียกกาย ท้าวเวสสุวรรณเป็นยกกระบี่ตร และพระเพลิงเป็นกองหลัง ส่วนพระอิศวรนั่งบนหลังพระ
 โคอุสุภราช เอากำลังพระพรหมผสมกับพระเดชเป็นเกราะเพชร เขาพระสุเมรุเป็นคันธนูชื่อ มหา
 โลหะโมลี เอาอนันตนาคราชเป็นสายธนู พระนารายณ์เป็นลูกศร แต่ไม่สามารถยิงได้เพราะพรจาก
 พระอิศวรดังกล่าว พระอิศวรจึงลี้มดาที่สามขึ้นเป็นเพลิงกรดไหม้ตรีบูรรมตาย จากนั้นจึงมอบธนู
 โลหะโมลีไว้ที่เมืองมิลิตาและฝากเกราะเพชร ไว้ที่พระฤาษีอัคคยะดาบส เพื่อเก็บไว้ถวายพระ
 นารายณ์ตอนอวตารมาปราบเหล่ายักษ์

กำเนิดทศกรรฐ์

มียักษ์อีกตนหนึ่งชื่อ นนทก มีหน้าที่ล้างเท้าเทวดาที่มาเฝ้าพระอิศวร ณ เขาไกรลาสถูกเหล่า
 เทวดาลูบหัวทุกวันจนหัวล้าน มีความเสียใจและแค้นใจ จึงไปเฝ้าพระอิศวรทูลขอนิ้วเพชร ชี้ไปที่
 ใครต้องตาย เมื่อพระอิศวรให้พรแล้ว จึงกลับไปล้างเท้าเทวดาตามเดิม เมื่อถูกเหล่าเทวดาลูบหัวอีก
 จึงเอานิ้วเพชรชี้เทวดาล้มตายไปเป็นอันมาก เหล่าเทวดาจึงไปทูลฟ้องพระอิศวร พระอิศวรจึงให้
 พระนารายณ์ไปปราบ พระนารายณ์ได้แปลงกายเป็นนางอัปสร ไปร้ายร้ายช่วยวณจนนนทกหลงกลรำ
 ตาม เอานิ้วเพชรชี้ไปที่ต้นขาตนเองล้มลง พระนารายณ์จึงกลับร่างเดิมเหยียบอกนนทกไว้ นนทกจึง
 ว่าพระนารายณ์กลัวตนจึงต้องแปลงร่างมา พระนารายณ์จึงสาปให้นนทกไปเกิดใหม่ มีสิบหัวสิบ
 หน้าและยี่สิบมือ สามารถเหาะเหินเดินอากาศได้ มีคทาและธนูเป็นอาวุธ ส่วนพระองค์จะเกิดเป็น
 มนุษย์มี 2 มือ ตามไปฆ่า แล้วจึงฆ่านนทกตาย เมื่อนนทกตายแล้วจึงไปเกิดเป็นโอรสของท้าวลัส
 เตียนและ พระนางรัชดาเทวี ชื่อว่าทศกรรฐ์ แปลว่าผู้มีสิบหู มีน้องชาย 2 คน ชื่อ พิภกและกุมภกร
 รณ และมีน้องสาวชื่อนางสามนักขา ต่อมาทศกรรฐ์ได้ไปศึกษาพระเวทย์กับฤาษีโคบุตร

กำเนิดพิเภก

ฝ่ายพระอิศวร เมื่อรู้ว่านนทกไปเกิดเป็นทศกรรฐ์ที่กรุงลงกา เป็นยักษ์ที่ร้ายกาจและมีฤทธิ์มาก และเห็นว่าแม่พระนารายณ์จะอวดารไปปราบ ก็เห็นจะยาก จึงสั่งให้เวศญาณเทพบุตร ลงไปเกิดเป็นโอรสท้าวลัสเตียนกับพระนางรัชดาเทวี โดยประทานแว่นวิเศษใช้เรียนวิชาโหราศาสตร์ เพื่อเป็นไส้ศึกให้กับพระนารายณ์ และได้ชื่อว่าพิเภก

กำเนิดพาลี สุครีพ

ฤาษีโคดม เดิมเป็นกษัตริย์ครองเมืองสาเกต ไม่มีโอรสธิดา ได้ออกบวชเป็นฤาษีบำเพ็ญตบะในป่าถึงสองพันปี จนหนวดเครายาวรุงรัง จนมีนกกกระจาบมาทำรัง นกกกระจาบได้พูดว่า พระฤาษีโคดมเป็นคนบาป ด้วยเป็นกษัตริย์ก็ไม่มีบุตรธิดา ยังหนีมาออกบวชจนทำให้เสียวงศ์กษัตริย์ พระฤาษีได้ฟังจึงคิดได้ จึงบำเพ็ญตบะตั้งพิธีขอผู้หญิงขึ้น คือนางกาลอจนา และอยู่กินกันจนมีธิดาคือนางสวาทะ ต่อมาพระอินทร์ และพระอาทิตย์ต้องการจะแบ่งฤทธิ์ไปช่วยพระนารายณ์ปราบยักษ์ จึงไปทำให้นางตั้งครรภ์และคลอดโอรส ออกมาเป็นพระยาอากาศและสุครีพ ต่อมานางสวาทะ จึงเล่าเรื่องให้พระฤาษีฟัง พระฤาษีจึงอธิษฐานว่า จะปล่อยลูกลงน้ำ ถ้าใครเป็นลูกให้ว่ายนำกลับมาหาตน ถ้าไม่ใช่ให้กลายเป็นลิงเข้าป่าไป หลังจากปล่อยลูกทั้ง 3 ลงน้ำ คงมีแต่นางสวาทะคนเดียวว่ายกลับมา ส่วนพระยาอากาศและ สุครีพกลายเป็นลิงเข้าป่าไป พระฤาษีโกรธมากจึงกลับมาสาปนางกาลอจนาเป็นหิน นางกาลอจนาจึงสาปนางสวาทะ ให้ยืนขาเดียวกินลมอยู่ในป่าเชิงเขาจักรวาล จะพันคำสาปเมื่อมีลูกเป็นลิงมีฤทธิ์เลิศกว่าลิงอื่น ๆ

กำเนิดนิลพัท หนุมาน

ฝ่ายพระอินทร์และพระอาทิตย์ สงสารลูกจึงไปสร้างเมืองขึ้น แล้วตั้งชื่อว่า เมืองจิตจิน แล้วให้พระยาอากาศเป็นเจ้าเมือง สุครีพเป็นมหาอุปราช แล้วสอนพระเวทย์ให้ด้วย ด้านเมืองชมพูนั้นมีท้าวมหาชมพูเป็นเจ้าเมือง มีมเหสีชื่อนางแก้วอูคร เป็นเพื่อนสนิทของพระยาอากาศ ไม่มีโอรสธิดา พระอิศวรจึงประทานลูกพระกาฬชื่อ นิลพัท ให้เป็นหลาน เมื่อหนุมานเกิด นางสวาทะจึงพันคำสาปและบอกว่าถ้าผู้ใดมาทักเกี่ยวกับกษัตริย์คนเพชรในตัว คนนั้นคือพระนารายณ์ ให้เข้าสวามีภักดีแก่ผู้นั้น จากนั้นหนุมานได้ลาพระพายและพระมารดาไป ต่อมาพระพายได้พาหนุมานไปเฝ้าพระอิศวร พระอิศวรจึงให้คาถามหามนต์ แปลงกาย หายตัว นะจังงัง ร่างกายคงทนต่ออาวุธ อายุยืน และหากถูกฆ่าตาย เมื่อถูกลมพัดก็จะฟื้น ต่อมาพระอิศวรจึงให้หนุมานและโอรสชื่อชมพูพาน ซึ่งเกิดจากเหงื่อไคลของพระองค์ ไปอยู่กับพระยาอากาศและสุครีพ ที่เมืองจิตจิน เมื่อถึงฤดูฝน เหล่าเทวดาจะมาร่ำรำล่นฝน พระอรชุนก็มาร่วมด้วย นางมณีเมขลาที่มีหน้าที่เฝ้า พระสมุทร ก็นำแก้วมณีไปร่ำ

รำด้วย รามสูรเห็นเข้าจึงเข้าแย่ง เมื่อไม่ได้จึงโกรธ ขณะนั้นพระอรชุนเหาะผ่านมา รามสูร จึงเข้าไปทำร้ายจนถึงต่อสู้กัน พระอรชุนถูกรามสูรจับขาฟาดเข้ากับเขาพระสุเมรุ จนเขาทรุดลง พระอิศวรจึงให้นำพระยานาคพันยอดเขา และให้เหล่าเทวดา คนธรรพ์ นาค ครุฑ พระยาอากาศ สุครีพ ช่วยกันดึงแต่ไม่สำเร็จ สุครีพจึงจี๊สะคือของพระยานาค พระยานาคบิดตัวอย่างแรง ทำให้หูดเขาพระสุเมรุให้ตั้งตรงได้ ต่อมาเมื่อพระยาอากาศขึ้นไปเฝ้าพระอิศวร พระอิศวรจึงตั้งชื่อพระยาอากาศว่า พระยาพาลี พร้อมกับให้พรว่า ผู้ใดมาต่อสู้ด้วยให้กำลังลดลงครึ่งหนึ่งและประทานตรีเพชรให้ด้วย จากนั้นก็ฝากผอบใส่นางคาราให้สุครีพ จากความคิดความชอบที่ใช้ปัญหาทำให้เขาพระสุเมรุตั้งตรงได้ พระนารายณ์ได้คำนวณว่าไม่ควรฝากไป พระยาพาลีก็ถวายเป็นสัตย์ว่าจะไม่เปิดผอบ หากเสียสัตย์ก็ขอให้ตายด้วยศรของพระราม เมื่อกลับถึงเมืองก็เปิดผอบดูพบนางคารา จึงได้เป็นเมีย

กำเนิดนางมณฑิลา

ที่ภูเขาหิมพานต์มีฤาษี 4 องค์ บวชมาได้สามหมื่นปีแล้ว ในเวลาเช้าจะมีโคนมมาที่บรรณศาลา แล้วหยอดนมไว้ในอ่างให้ฤาษีดื่มกินทุกวัน ที่หินซึ่งเป็นที่ฉันอาหาร มีกบตัวเมียอาศัยอยู่ และพระฤาษีจะให้กบเป็นทานทุกวัน วันหนึ่งมีนางนาคขึ้นมาจากบาดาลมาหาชายเป็นสามี บังเอิญพบงูดิน จึงร่วมรักกัน พระฤาษีมาเห็นเข้านางนาคอวยแตรกบาดาลหายไป และคิดว่าถ้าเรื่องนี้อยู่ถึงหุบเขาจะอับอายได้ จึงขึ้นไปคายพิษไว้ในอ่างนม กบได้แสดงความกตัญญูด้วยการลงไปให้อ่างนมและขาดใจตาย พระฤาษีมาพบเข้าจึงชูปกบ แล้วถามความกบเล่าให้ฟัง พระฤาษีเห็นความดีของกบ ชูนางเป็นมนุษย์ ตั้งชื่อตามสัญญาเดิมว่า นางมณฑิลา แล้วพานาง ไปถวายพระอิศวร พระอิศวรจึงให้เป็นนางกำนัลของพระอุมา ซึ่งพระอุมาได้สอนพระเวทย์ต่าง ๆ ให้แก่นางมากมาย ทางด้านเมืองบาดาล พระยากาลนาครเห็นว่าทำวสหมลิวินมาอยู่จะทำให้เดือดร้อนไปทั่ว เพราะเป็นยักษ์พาล จึงควรจะไปปราบเสียแต่แรกทำวสหมลิวินจึงไปขอความช่วยเหลือจากทำวสตีเดียเป็นผู้เป็นหลาน พระยากาลนาครบพ่ายแพ้ทำวสตีเดีย จึงถวายราชธิดาชื่อ นางอัคคี และทำวสตีเดียจะรับไว้ให้เป็นชายา ทศกัณฐ์ราชโอรสต่อไป ยักษ์วิรุพหกซึ่งอาศัยอยู่นครบาดาล ได้เขตรักภูงู ขึ้นไปเฝ้าพระอิศวรปีละเจ็ดครั้ง วันหนึ่งได้ขึ้นไปเฝ้าพระอิศวร พระอิศวรกำลังบรรทมหลับ วิรุพหกคิดว่าพระอิศวรอยู่ที่ท่ามกลางอสุรและเทพดา จึงกราบทุกคั่นป็นไคที่ขึ้น สรรภูตักเกที่เกาะอยู่บนยอดเขา เห็นเข้าก็ขบขัน วิรุพหกโกรธอดสังวาลย์นาคขว้างไปถูกเขาไกรลาส จนถึงกับทรุดเอียง พระอิศวรตกพระทัยตื่น แล้วจึงตรัสหาผู้อาสา ยกเขาไกรลาส เหล่าเทวดาได้ช่วยกันยก แต่ไม่สำเร็จ พระอิศวรจึงให้ไปตามทศกัณฐ์มายกเขาไกรลาสจนตั้งตรงได้ ทศกัณฐ์คิดกำเริบขอประทานพระอุมา พระอิศวรยกให้ ทศกัณฐ์จึงเข้าไปจะอุ้ม แต่กายของพระอุมาร้อนแรงมาก ทศกัณฐ์อุ้มไม่ได้ ได้แต่อุ้มพระบาทวางไว้เหนือหัวพาเหาะไป พระนารายณ์ทราบเรื่อง จึงแปลงเป็นชายแก่ ไปตัดทางที่ทศกัณฐ์จะผ่านไปและบอกว่ายังมีนางมณฑิลาซึ่งสวยงาม และเหมาะกับทศกัณฐ์มากกว่า ทศกัณฐ์เชื่อ

จึงนำพระอุมาไปคืนพระอิศวร แล้วทูลขอนางมณฑา พระอิศวรก็ประทานให้ ทศกรรฐ์จึงอุ้มนางมณฑาเหาะผ่านนครจีดจิน เพื่อกลับไปยังลงกา พระยาพาลีโกรธหาว่าทศกรรฐ์หมิ่นตน จึงเหาะขึ้นมาจะทำร้ายทศกรรฐ์ เมื่อเห็นนางมณฑาจึงหลงรัก แล้วเข้าสู่รบแย่งชิงจนชนะทศกรรฐ์ ได้นำมา พากลับไปยังนครจีดจิน ได้นางมณฑาเป็นเมีย

กำเนิดทรา พรา

มียักษ์ตนหนึ่งชื่อนนทกาลอสูร เป็นผู้เฝ้าประตูกำแพงชั้นในเขาไกรลาสของพระอิศวร ได้ล่องเินนางมาลีซึ่งเป็นคนร้อยดอกไม้ นางจึงไปทูลฟ้องพระอิศวร พระอิศวร โกรธสาปให้นนทกาลไปเกิดเป็นควายป่าชื่อ ทรา และเมื่อถูกฆ่าโดยลูกชายชื่อทราพี จึงจะพ้นคำสาป เมื่อทราเข้ามาอยู่ในป่าได้นางควายเป็นเมียมากมาย เมื่อนางควายตัวใดมีลูกตัวผู้ก็จะถูกฆ่าตายหมด นางควายนิลา จึงหนีไปออกลูกในถ้ำสุรกานต์เป็นตัวยุค ผากเทวดาให้เลี้ยงดู เทวดาได้ตั้งชื่อ ลูกควายนี้ว่าทราพี ฝ่ายท้าวศากยวงศาเจ้าเมืองบาดาล ได้ตายลง ไมยราพได้ขึ้นครองเมือง คิดถึงเรื่องที่บิดาสั่งไว้มิให้คบหากับทศกรรฐ์ แต่เนื่องด้วยทศกรรฐ์เป็นยักษ์พาล วันหน้าอาจรุกรานได้ จำเป็นต้องเรียนพระเวทให้มากขึ้น จึงขึ้นจากบาดาล มาศึกษาพระเวท ด้านการสะกดทัพ หายตัว คงกระพันชาตรีกับพระสุเมธฤาษี ที่ป่าหิมพานต์ พระฤาษีได้ทำพิธีอดดวงใจให้ไมยราพและให้ไปเก็บไว้ที่เขาตรีภูฏ ส่วนทางเมืองมนุษย์นั้นก็มีกรุงโกยเกษ ท้าวโกยเกษปกครองมีมเหสีชื่อ ประไพวดี ต่อมามีธิดาชื่อ นางโกยเกษ ท้าวโกยเกษเห็นว่า ท้าวอชบาลเป็นวงศ์พระนารายณ์และมีความสามารถ ทั้งมีโอรสชื่อท้าวทศรถ จึงถวายนางโกยเกษให้ ต่อมาท้าวอชบาลได้ให้ท้าวทศรถขึ้นครองราชย์ และประทานนางโกยเกษเป็นพระมเหสี ด้านเมืองโรมพัตตัน มีท้าวโรมพัตต์เจ้าเมือง โรมพัตตัน เมืองนี้ฝนไม่ตกมาเป็นเวลาสามปี เกิดทุพภิกขภัย จึงให้จัดพิธีขอฝน แต่ไม่เป็นผล ต่อมาทราบว่ามีฤาษีตนหนึ่งชื่อไกโกฎ บำเพ็ญตบะญาณแก่กล้าจนเกิดฝนแล้งขึ้น ท้าวโรมพัตต์จึงให้ธิดาชื่อ นางอรุณวดี ไปทำลายพิธี โดยยอมเป็นเมียฤาษี

นารายณ์อวตาร

ฝ่ายท้าวทศรถนั้น มีเพื่อนเป็นพยานกชื่อศดาญ พระองค์ไม่มีโอรสธิดาเห็นว่า จะไม่มีใครสืบราชสมบัติ จึงทำพิธีขอโอรสที่มีฤทธิ์แต่ไม่สำเร็จ จึงไปนิมนต์ฤาษีกไกโกฎ ฤาษีกไกโกฎได้พาฤาษีอีก 4 องค์ ขึ้นไปเฝ้าพระอิศวรแล้วทูลว่า โลกมีความเดือดร้อนเพราะพระอิศวรและพระนารายณ์ได้ประทานศรแก่ยักษ์ คงมีแต่ท้าวทศรถเท่านั้นที่จะช่วยเหลือโลกได้ แต่พระองค์ไม่มีโอรส จึงควรให้พระนารายณ์อวตารไปปราบเหล่ายักษ์นั้น พระอิศวรจึงให้พระนารายณ์อวตารไปเกิดเป็นโอรสท้าวทศรถ ชื่อ พระราม จักรเป็นพระพรต สังข์และบัลลังก์นาคราชเป็นพระลักษณะ และคทาเป็นพระสัตรรุท รวมทั้งให้พระลักษมีเป็นนางสีดา เกิดเป็นธิดาทศกรรฐ์และพระนางมณฑา

กำเนิดทหารพระราม

ส่วนเหล่าเทวดาทั้งปวงได้พากันตามเสด็จไปช่วยพระนารายณ์ปราบเหล่ายักษ์ด้วย พระอิศวรจึงให้พรว่า หากถูกพวกยักษ์ฆ่าตาย เมื่อลมพัดถูกตัวก็ให้ฟื้นขึ้นดังเดิม เหล่าเทพยดาได้รับพรแล้วจึงจุติมาเป็นวานรใน โลกมนุษย์ แล้วพระอิศวรจึงให้ฤาษีไปบอกกับท้าวทศรถ ให้ทำพิธีขอโอรส พระฤาษีได้ทำตามคำสั่ง ท้าวทศรถจึงตั้งพิธี ปรากฏรูปอสูรทนต์เข้าทักขิย์ กลิ่นข้าวทิพย์ โขยไปถึงกรุงลงกา พระนางมณฑาต้องการเสวยข้าวทิพย์มาก ทศกรรฐ์จึงให้นางกานาสูร มาเอาข้าวทิพย์ นางกานาสูรแปลงเป็นอีกามาโฉบเอาข้าวไปได้ครึ่งปั้น แล้วนำไปให้นางมณฑา ส่วนที่เหลือสามปั้นครึ่งนั้น ส่วนนางไภยเกษียกับนางเกาสุรียา ได้คนละหนึ่งปั้น นางสมุทรวเทวีได้ปั้นครึ่ง

กำเนิดนางสีดา

ต่อมาทุกนางได้ทรงครรภ์ นางเกาสุรียาประสูติโอรสเป็นพระราม นางไภยเกษียประสูติโอรสเป็นพระพรต นางสมุทรวเทวีประสูติโอรสมาเป็นพระลักษมณ์และพระสัตรุต พระนางมณฑาประสูติธิดาเป็นนางสีดา เมื่อนางสีดาเกิดนั้นได้ชื่อว่า ผลาญราพณ์ ถึงสามครั้ง ทุกคนได้ยินยกเว้นทศกรรฐ์และนางมณฑา ทศกรรฐ์ดีใจมากที่ได้ธิดาและได้ให้พิเภกมาทำนายดวงชะตา พิเภกทำนายว่าดวงชะตางานสีดาเป็นกาลกนิณี ควรจะเอาไปทิ้งน้ำ ทศกรรฐ์จึงให้เอาไปใส่ผอบทิ้งกลางทะเล แต่มีคอกบัวใหญ่ขึ้นมารองรับไว้ แล้วลอยทวนน้ำไปถึงอาศรมพระชนก ผู้ซึ่งเดิมเป็นกษัตริย์ครองเมืองมิลิตา พระฤาษีจึงนำไปเลี้ยงดู ต่อมาเห็นว่าตนออกบวชเพื่อสำเร็จญาณ โลภภัย แต่การที่มาเลี้ยงนางสีดาทำให้ไม่สำเร็จ จึงนำผอบที่ใส่นางสีดาไปฝังใต้ต้นไทรใหญ่ ให้อยู่ในอารักขาของเหล่าเทวดา ส่วนที่กรุงศรีอยุธยา วันหนึ่งพระราม พระลักษมณ์ พระพรต และพระสัตรุต ล่องศรกัน พระราม แกล้งยิง หลังนางค่อมกัจจิ นางค่อมได้รับความอับอายและเจ็บแค้นจึงอาฆาตพระรามตั้งแต่นั้น เมื่อพระโอรสเจริญวัย ท้าวทศรถจึงให้โอรส ไปศึกษาพระเวทกับฤาษีสององค์ชื่อ ฤาษีมวิษฐ์และฤาษีสวามิตร จนเรียนศิลปศาสตร์ได้อย่างชำนาญ และเห็นว่าจากนี้เหล่ายักษ์จะต้องตายด้วยศรพระราม แต่พระรามไม่มีศรประจำตัว จึงตั้งพิธีขอศร พระอิศวรได้ประทานศรในหีองค์ละสามเล่ม แต่ละเล่มมีฤทธิ์ต่างกัน สำหรับศรของพระรามคือ ศรพรหมมาศตร์ ศรอัคนิวาต และศรพลาญวาท เมื่อกลับเข้ากรุงศรีอยุธยา จึงล่องศรให้ท้าวทศรถชมเป็นที่ชื่นชม โสมนัส ทางด้านท้าวไภยเกษีย เห็นว่าตนนั้นชรามากแล้ว จึงไปขอลูกของพระนางไภยเกษียมาเลี้ยงดู หากในวันข้างหน้ามีศัตรูมารุกรานจะได้เป็นกำลังต่อสู้ได้ ท้าวทศรถจึงให้พระพรตกับพระสัตรุตไป นับตั้งแต่ทศกรรฐ์ถอดดวงใจแล้วก็มีความกำเริบมากขึ้น และยังเห็นว่าเหล่านักพรตมีฤทธิ์มาก ซึ่งในกาลข้างหน้า การบำเพ็ญตบะของฤาษีนั้นอาจทำให้เกิดอันตรายต่อเหล่ายักษ์ได้ จึงให้นางกานาสูรและไพร่พลยักษ์แปลงเป็นกา ไปทำลายพิธีบำเพ็ญตบะ พวกฤาษีสู้ไม่ได้ จึงไปเฝ้าท้าวทศรถ ขอให้พระราม พระลักษมณ์ ไปช่วยปราบพระราม พระลักษมณ์ ได้แผลงศรถูกนางกานาสูรตาย สวาหุและมีริสลูกของนางกานาสูร ทั้งสอง

จึงมาแก้แค้นแทนมารดา พระรามจึงแผลงศรถูกสวาทุทาย ส่วนม้ารี้สหนีไปกรุงลงกาฝ่ายพระชนก หลังจากได้ฝังศพนางสีดาไว้โคนต้นไม้แล้วไปบำเพ็ญเพียรต่อ แต่ไม่สำเร็จญาณสมบัติ เกิดความเบื่อหน่ายจะกลับไปครองเมืองมิลิตาตามเดิม จึงไปขุดเอาศพนางสีดาขึ้นมาภายในมีนางอายุประมาณ สิบหกปี จึงได้พาเข้าเมือง และตั้งชื่อว่า นางสีดา

พิชัยกศร

ต่อมาเห็นว่านางสีดามีอายุสมควรจะมีคู่ครองได้ จึงตั้งพิชัยกศรมหาธนู โมลี ซึ่งเป็นศรที่พระอิศวรใช้ฆ่าตรีบูรุมตาย ฤาษีวิศิษฐ์และฤาษีสวามิตร จึงพาพระรามและพระลักษมณ์ไปยกศร โดยพระอินทร์ได้เสด็จมาเป็นองค์ประธาน แต่ไม่มีกษัตริย์องค์ใดยกศรได้ นอกจากพระราม แล้วพระรามพานางสีดา กลับมายังกรุงศรีอยุธยา ฝ่ายรามสูรตั้งแต่จับพระอรชุนฟาดกับเขาพระสุเมรุ สิ้นชีวิตแล้ว ก็ออกเที่ยวข่มเหงผู้อื่น ไปเรื่อย ๆ จนมาพบกับทัพพระรามและนางสีดา เมื่อเห็นนางสีดา จึงคิดจะแย่งนางมาและได้ต่อสู้กับพระราม ระหว่างการต่อสู้เห็นพระราม เป็นพระนารายณ์ จึงขอโทษพระราม ส่วนทรพีนั่นเมื่อเติบโตใหญ่ขึ้น จึงพยายามวัดรอยตีนของพ่อ เมื่อเห็นว่าเท่ากับของทราพาผู้เป็นพ่อแล้ว จึงมาทำต่อสู้กับทราพาและฆ่าทราพาตาย

พาลีฆ่าทราพี

ทราพีเมื่อฆ่าทราพาตายแล้ว จากนั้นก็ไปทำทนายบรรดาเทวดาไปเรื่อย ๆ เทวดาจึงหลอกให้ไปทำพระอิศวรที่เขาไกรลาส พระอิศวร โกรธ จึงให้ไปต่อสู้กับพระยาพาลีและสาปให้ตายด้วยฤทธิ์ของพระยาพาลี แล้วไปเกิดเป็นลูกพระยาขร ชื่อ มังกรกรรฐ์ และให้ตายด้วยศรพระราม ทราพีแม้จะถูกสาปแล้วก็ยังไม่น่านึกตัว ไปทำทนายพระยาพาลีที่เมืองจิดจัน ทั้งสองจึงต่อสู้กัน พระยาพาลีได้ลวงให้ทราพีไปสู้กันในถ้ำ และได้สั่งสุครีพว่าเมื่อครบเจ็ดวันแล้วยังไม่กลับออกมา ให้เฝ้าดูรอยเลือด ถ้าเป็นเลือดขุ่นจะเป็นเลือดควาย ถ้าเห็นเลือดใสจะเป็นเลือดคน จงรีบพาไพร่พลขนหินมาปิดถ้ำเสีย ต่อมาพระยาพาลีได้ฆ่าทราพีตาย เทวดายินดีบันดาลให้ฝนตก เลือดที่ไหลออกมาจึงใส สุครีพเห็นเข้าคิดว่าเป็นเลือดพระยาพาลี จึงสั่งให้ไพร่พลเอาหินมาปิดถ้ำ ฝ่ายพระยาพาลีเมื่อฆ่าทราพีตายแล้ว จะออกจากถ้ำพบถ้ำปิดก็โกรธหาว่าสุครีพคิดจะแย่งชิงเมือง จึงไล่สุครีพออกจากเมืองไป ฝ่ายทราพีเมื่อตายไปแล้ว ได้มาเกิดเป็นบุตรของพระยาขร น้องชายของทศกรรฐ์ซึ่งครองเมืองโรมคัล กับพระนางรัชฎาสูรชื่อว่า มังกรกรรฐ์ ตามคำสาปของพระอิศวร

พระรามออกบวช

ต่อมาท้าวทศรถมอบราชสมบัติให้พระราม นางค่อมกวจีคิดแค้นไม่ให้พระรามได้ครองเมือง จึงยุยง พระนางไถยเกษี ให้กำจัดพระราม และให้พระพรตบุตรของนางครองเมืองแทน พระนางไถยเกษีจึงไปทวงสัญญาจากท้าวทศรถ ที่ประทานให้จากความดีความชอบของนาง คราวที่ท้าวทศรถสู้กับยักษ์ปทูตทันต์ เมื่อท้าวทศรถรับปาก นางจึงขอให้ยกราชสมบัติให้พระพรต แล้วให้พระรามออกบวชเป็นฤาษีเป็นเวลาสิบสี่ปี ท้าวทศรถจำเป็นต้องยอม แล้วพระนางไถยเกษีจึงให้นำเครื่องบวชไปให้พระราม ส่วนนางสีดาและพระลักษมณ์ เมื่อเห็นพระรามออกบวช จึงคิดตามไปด้วย ทั้งสามองค์ได้หนีออกไปจากวังในตอนกลางคืน ไปยังเขาสัตตกถุ ท้าวทศรถเมื่อทราบเรื่องก็ตรอมใจตาย ฝ่ายพระพรตกับพระสัตรุต เดินทางกลับมา เพื่อแสดงความยินดีกับพระรามที่จะขึ้นครองเมือง เมื่อถึงเมือง รู้ว่าท้าวทศรถสิ้นพระชนม์ เพราะพระนางไถยเกษีก็โกรธ พระพรตจะไปฆ่าพระมารดา แต่พระสัตรุตห้ามไว้ ทั้งพระพรตและพระสัตรุต จึงออกบวชแล้วติดตามพระราม พร้อมกับพระนางเกาศูริยา พระนางไถยเกษี พระนางสมุทรวเทวี เพื่อไปรับพระรามกลับมาครองเมือง แต่พระรามได้รับปากกับท้าวทศรถแล้วจึงไม่ยอมกลับ พระพรต กับพระสัตรุต จึงทูลว่าถ้าสิบสี่ปีแล้วพระรามไม่กลับจะยอมตาย พระพรตได้สร้างเมืองประจันตคามที่ชายแดนอยุธยา แล้วพระองค์ประทับรออยู่ที่นั่น ส่วนพระสัตรุต ได้ให้ไปครองกรุงศรีอยุธยา

เริ่มศึกทศกรรฐ์

วันหนึ่งทศกรรฐ์จะไปเที่ยวป่าเจ็ดวัน จึงให้ชีวหาผู้เป็นน้องเขยเฝ้าเมืองไว้ ชิวหาจึงแสร้งมิดตัวทำบรมพรหม แลบลิ้นปิดกรงลงกาไว้ ทศกรรฐ์กลับมาเห็นกรงลงกามีดทับ คิดว่าข้าศึกมาฆ่าชีวหาตายแล้วยึดเมืองได้ จึงขว้างจักรตัดลิ้นชีวหาขาดตายโดยไม่ได้ตั้งใจ นางสำมนักขาเสียใจมากและต้องอยู่คนเดียวตลอดมา จึงคิดหาผู้เดินทางเข้าป่าไป นางสำมนักขาพบพระรามก็รัก จึงแปลงกายเป็นหญิงสาวขอเป็นเมียพระราม พระรามไม่ยอม นางสำมนักขาเห็นนางสีดา รู้ว่าที่พระรามไม่รักตนเป็นเพราะนางสีดาจึงเข้าทูลตี พระลักษมณ์ โกรธจึงตัดมือ ตัดเท้า จมูก และหู ของนางสำมนักขา นางจึงไปฟ้องพระยาขร พระยาขรออกมาต่อสู้กับพระราม ต้องศรพรหมาสตร์ตาย ไพร่พลยักษ์จึงไปฟ้องพระยาทุษณ์ พระยาทุษณ์ออกมาต่อสู้กับพระราม ถูกฆ่าด้วยศรพรหมาสตร์ และพี่ชายอีกคน ชื่อพระยาตรีเศียร มาแค้นให้ จึงถูกพระรามฆ่าอีกคน

ทศกรรฐ์ลักนางสีดา

นางสำมนักขาเห็นพระยาทุษณ์ พระยาขร และพระยาตรีเศียรตาย จึงไปฟ้องทศกรรฐ์ ทศกรรฐ์ได้ฟังโกรธแค้นมาก คิดจะออกมาฆ่าพระราม พระลักษมณ์ แต่นางสำมนักขากลัวพี่ชายจะไป

ฆ่าพระราม จึงแนะนำให้ทศกรรฐ์ไปเอนางสีดามาเป็นเมีย พร้อมกับพูดถึงความงามของนางสีดา ด้วย ทศกรรฐ์ได้ฟังก็หลงรัก จึงให้มาริสแปลงเป็นกวางทอง ไปล่อนางสีดา นางสีดาเห็นเข้าก็อยากได้ พระรามจึงออกตามกวางไป พบว่าเป็นมาริส พระรามโกรธที่ได้ไว้ชีวิตเมื่อคราวไปทำร้ายฤาษี แต่ไม่รู้คุณ จึงแผลงศรไปถูกมาริสบาดเจ็บ มาริสเกล้งทำเสียงเป็นพระราม ร้องเรียกพระลักษมณ์ให้ไปช่วย นางสีดาจึงให้พระลักษมณ์ตามไปช่วย ทศกรรฐ์จึงได้แปลงกายเป็นฤาษีมาหานางสีดา ฤาษีกล่าวว่า นางสีดานั้นไม่เหมาะกับพระราม น่าจะเป็นเมียทศกรรฐ์มากกว่า นางสีดาโกรธจึงว่า น้องชายของทศกรรฐ์ยังถูกพระรามฆ่าหมด แล้วทศกรรฐ์จะสู้พระรามได้อย่างไร ทศกรรฐ์โกรธกลับเป็นร่างเดิมแล้วอุ้มนางสีดาไป ฝ่ายนกสคายุคิดถึงพระนารายณ์ จึงบินไปเยี่ยม ระหว่างทางเห็นทศกรรฐ์ลักพานางสีดาไปก็โกรธ เข้าขัดขวางและต่อสู้กัน ทศกรรฐ์เกือบจะแพ้ สคายุได้พูดเย้ยเยาะว่าตนไม่กลัวใคร นอกจากพระอิศวรและพระนารายณ์ รวมทั้งแหวนของพระอิศวรที่นิ้วนางสีดา ทศกรรฐ์จึงถอดแหวนจากนิ้วนางสีดาขว้างไปถูกสคายุปีกหักตกลงพื้นดิน แล้วพานางสีดาไปไว้ที่สวนขวัญ และให้โอรสชื่อสหัสกุมารเฝ้าไว้ ส่วนพระรามเมื่อนำมาริสตาย ก็นำกวางกลับมาที่อาศรม ระหว่างทางพบพระลักษมณ์ เมื่อกลับมาถึงอาศรม จึงพากันติดตามหานางสีดา พบสคายุ สคายุได้เล่าให้ฟัง พร้อมกับนำแหวนนางสีดามาถวายและได้สิ้นชีวิตลง ยักษ์ตนหนึ่งชื่ออสูรกุมพล ถูกพระอิศวรสาปมาทนทุกข์ทรมาน เป็นเวลาหกหมื่นปีแล้ว พบพระรามและลักษมณ์ เมื่อรู้ว่าเป็นพระนารายณ์ จึงเล่าให้ฟังว่า ตนถูกพระอิศวรสาป เมื่อพบกับพระรามจึงจะพ้นคำสาป แล้วทูลว่า นางสีดาถูกทศกรรฐ์พาไปเมืองลงกาซึ่งอยู่ไกลมาก ต้องไปถามพระยาพาลีที่เมืองจัตติจินและยังมีเมืองชมพู ซึ่งอยู่ใกล้กัน ทั้งสองเมืองนี้มีไพร่พลวานรมากมาย คงจะพาพระรามข้ามไปยังกรุงลงกาได้ พระรามได้แผลงศรพราหมณ์ถูกกุมพลตาย จึงพ้นคำสาป จากนั้น พระราม พระลักษมณ์ เดินทางต่อไปถึงป่าแห่งหนึ่ง

หนุมานถวายตัว

ฝ่ายหนุมานได้เที่ยวป่า จนถึงที่พระราม พระลักษมณ์ พักผ่อน จึงแปลงเป็นลิงน้อย แกล้งรูดใบไม้ไปรยลงมา พระลักษมณ์โกรธจับศรจะตี หนุมานแย่งศรไป ความทราบถึงพระราม เห็นว่าคงไม่ใช่ลิงธรรมดา เพราะมีกษัตริย์ ขนเพชร เขี้ยวแก้ว เมื่อหนุมานรู้ว่าเป็นพระนารายณ์อวตารมา จึงเข้ามาสวามิภักดิ์ พระรามได้เล่าเรื่องที่นางสีดาถูกลักพาตัวมา หนุมานจึงทูลว่าจะไปพาสุครีพมาเฝ้าสุครีพจึงเล่าเรื่องที่พระยาพาลีพี่ชาย ขับไล่ออกจากเมือง แล้วคิดคำสาบานกับพระนารายณ์ในครั้งก่อน ทูลขอให้พระรามฆ่าพระยาพาลี พระรามจำได้ จึงให้สุครีพไปล่อพาลีออกมา สุครีพได้ไปทำตายพระยาพาลี ทั้งสองได้ต่อสู้กัน แต่พระรามไม่สามารถแผลงศรฆ่าพระยาพาลีได้ เพราะทั้งสองเหมือนกันมาก พระยาพาลีสู้ชนะสุครีพ จับสุครีพขว้างไปเนินเขาจักรวาล แล้วกลับเข้าเมือง สุครีพต่อว่าพระรามที่ไม่ฆ่าพระยาพาลี พระรามจึงบอกว่ารูปร่างเหมือนกัน มองไม่รู้ว่าเป็นใคร แล้ว

จึงฉีกชายผ้าให้สุครีพผูกแขนไว้ สุครีพจึงไปทำพระยาพาลีใหม่ พระรามจึงยิงพระยาพาลีด้วยศร
 พรหมศาสตร์ พระยาพาลีจับศรได้ แล้วถามพระรามว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องระหว่างพี่น้อง ฤาษีไม่ควร
 เข้ามายุ่งเกี่ยว พระรามจึงบอกว่าพระยาพาลีได้ผิดคำสาบานกับพระอิศวรไว้ และต้องตายด้วยศร
 พระนารายณ์ แล้วพระรามจึงกลายร่างเป็นพระนารายณ์ พระยาพาลีจึงสำนึกตัวว่าได้ทำผิด จึงขอรับ
 โทษ พระรามสงสารจึงว่าให้เอาศรสะกิดเลือดเพียงหยดเดียวก็จะสังเวชนานาจนครได้ พระยาพาลีไม่
 ยอมขอลาตาย แล้วสอนสุครีพก่อนตาย จากนั้นได้ปล่อยให้ศรปักตัวเองตาย ส่วนไพร่พลวานรได้
 หนีกระจัดกระจายไป สุครีพจึงทูลว่า จะรวบรวมให้ได้ภายในเจ็ดวัน เพื่อจะได้ไปปราบยักษ์ที่ลงกา
 ส่วนพระรามไม่ยอมพักในเมืองขีดจีน จะไปพักที่เชิงเขาคันธมาทน์ ระหว่างเดินทางพบพระยา
 ยางทอง พระยายางทองจึงทูลว่า นางสีดาสั่งไว้ว่าถูกทศกรรฐ์ลักไปกรุงลงกา ขอให้ติดตามไปช่วย ต่อมา
 จึงพบฝูงลิงป่า ฝูงลิงป่าได้ถวายผ้าสไบของนางสีดาแก่พระราม ฝ่ายพระอินทร์เห็นพระรามและพระ
 ลักษมณ์ เดินทางไปยังเขาคันธมาทน์ เพื่อชุมนุมกองทัพไปปราบยักษ์ จึงให้พระวิศณุกรรมไปนมิต
 พลับพลาที่บริเวณอันเป็นชัยภูมิ แล้ววางเครื่องทรงไว้ให้เปลี่ยนหลังจากลงเพศฤาษีสุครีพได้เกณฑ์
 ไพร่พลที่กระจัดกระจายไป ส่วนพระรามให้หนุมานนำสาสน์ไปเกลี้ยกล่อมท้าวชมพู แต่ไม่เป็นผล
 หนุมานจึงรำยมนต์ ทำให้ท้าวชมพูหลับ แล้วอุ้มพาไปพบพระราม พระรามดีใจตรัสชมสุครีพ และ
 แล้วอุบตัวหนุมานตั้งแต่หัวจนถึงหาง หนุมานจึงฟันคำสาปของพระอุมา

พระรามจัดทัพ

ฝ่ายนิลพัท ได้ตามมามาหาท้าวชมพู ท้าวชมพูจึงพาเข้าพบพระราม เมื่อท้าวชมพู และนิลพัท เข้า
 สวามิภักดิ์แล้ว จึงจัดทัพโดยมีนิลพัทเป็นจอมทัพ มารวมกับทัพของสุครีพ แล้วไปยังภูเขาคัน
 ธมาทน์ พร้อมด้วยสิบแปดมงกุฎทหารใหญ่ เพื่อเฝ้าพระราม ส่วนประคนธรรพ์ ที่อาศัยอยู่เชิงเขา
 ยุคนธร เหาะผ่านมารู้ว่าเหล่าวานรจะยกทัพไปรบเหล่าทัพกับพระราม ก็ดีใจให้นิลพัทพาไปถวาย
 ตัวแก่พระราม สุครีพ หนุมาน องคต นิลพัท ชมพูปาน นิลนน โคมุท และทหารสิบแปดมงกุฎ
 ปรีक्षाกันแล้วทูลพระรามว่า กองทัพทั้งสองเมืองแม้จะมีกำลังเข้มแข็ง แต่หนทางไปกรุงลงกา
 กันดารมาก อาจเกิดขัดสนในเรื่องเสบียงอาหารและอื่น ๆ ควรให้คนไปสืบข่าวก่อนจึงค่อยยกทัพ
 ไป พระรามเห็นชอบ จึงให้หนุมาน ชมพูปาน องคต นำข่าวไปแจ้งแก่นางสีดา แล้วมอบแหวนกับ
 สไบ ให้หนุมานไปเป็นเครื่องยืนยันแก่นางสีดา ทั้งสามวานรได้พาไพร่พลเหาะไป และได้แวะ
 พักผ่อนที่สระโบกขรณี แล้วกลับไป พบยักษ์ตนหนึ่งชื่อปักหลัก ที่ถูกพระอินทร์สาปมาเฝ้าสระ จึง
 เข้าต่อสู้กัน เมื่อยักษ์รู้ว่าเป็นทหารของพระนารายณ์จึงยอมอ่อนน้อม องคตจึงสงสารช่วยยักษ์ปัก
 หลักให้พ้นคำสาป ทั้งสามทหารได้เดินทางรอนแรมไป จนไปพบกับฤาษีชฎิล ฤาษีจึงบอกให้
 เดินทางไปยังภูเขาคันธมาทน์ ซึ่งอยู่ริมฝั่งมหาสมุทรที่จะข้ามไปลงกา เมื่อสามทหารและไพร่พล
 เดินทางไปถึงภูเขาคันธมาทน์ พบกับพระยานกัสมปะพาที ซึ่งเป็นเพื่อนกับสดาอุ จึงถามเรื่องราวของสดา

ยู หนุมานเล่าให้ฟังแล้วถามว่า ทำไมจึงไม่มีชน พระยานกสัมพาทีจึงเล่าให้ฟังว่า ตนเป็นพี่ชายของสหายวันหนึ่งสหายเห็นพระอาทิตย์ นึกว่าผลไม้ จึงจะจับกิน ตนห้ามไม่ฟัง พระอาทิตย์จึงเปล่งแสงร้อนแรง ตนจึงไปช่วยจนชนหลุดหมด และพระอาทิตย์ก็ยังได้สาปตนให้อยู่ในถ้ำเหมตวัน และชนไม่งอกขึ้น จนกว่าจะพบกับทหารพระนารายณ์ คุมพลมาเพื่อจะข้ามไปลงกา แล้วเหล่าวานรได้ไต่ขึ้นสามครั้ง ตนจึงจะออกคงเดิม เมื่อพ้นคำสาปแล้ว จึงพาสามทหารจีหลังบิน ไปจนถึงเขาคันทรสิงขร แล้วชี้ว่าเกาะกลางสมุทรที่มีเขาสูงชื่อนิลกาพนั้นคือกรุงลงกา หนุมานจึงให้ชมพูพานกับองคต ไปคุมทัพคอย ส่วนหนุมานจะไปเฝ้านางสีดา

หนุมานเข้าลงกา

ภายในมหาสมุทรรอบกรุงลงกานั้นมีผีเสื้อสมุทร ซึ่งทศกรรฐ์ได้สั่งให้รักษาด่านสมุทร เห็นหนุมานเหาะเข้ามา จึงเข้าขัดขวางแล้วเข้าสู่รบกัน ถูกหนุมานฆ่าตาย แล้วจึงเหาะไปพบเขาโสฬส คิดว่าเป็นเขานิลกาพ พบกับฤาษีเนารท ได้ลองภูมิกับฤาษี แต่แพ้ฤาษี

หนุมานถวายแหวน

ฝ่ายนางสีดานั้นถูกทศกรรฐ์จับขังไว้ในสวนนี้มานานแล้ว และยังถูกนางกำนัลของทศกรรฐ์ด่าทอด้วยคำหยาบ จนเจ็บช้ำใจมาก พระรามก็ยังไม่มาช่วย จึงคิดผูกคอตาย หนุมานได้ช่วยไว้ทัน และกราบทูลให้ทราบถึงข่าวของพระราม แล้วถวายแหวนกับสไบแก่นาง นางสีดาไม่เชื่อ ด้วยแหวนและสไบนี้ตกอยู่กลางป่า ใครจะเก็บมาก็ได้ หนุมานจึงทูลความสัมพันธ์ระหว่างพระรามและสีดาที่เมืองมิลิลา นางสีดาจึงเชื่อ หนุมานจึงทูลนางสีดาว่า จะพากลับไปหาพระราม นางสีดาไม่ยอม ด้วยเห็นว่า การกระทำเช่นนั้นเป็นยัถณ์ล็กมาลึงพาไปเป็นความอัปยศ จึงให้หนุมานไปทูลให้พระรามกริธาทัพมาฆ่าทศกรรฐ์ จะเหมาะสมกว่า

หนุมานแผลงกา

หนุมานเมื่อทูลตานางสีดาแล้ว คิดว่าเมื่อเข้ามาเหยียบกรุงลงกาแล้ว ก็ควรจะได้อรรถกับเหล่ายักษ์ดูบ้าง จึงแผลงฤทธิ์ หักต้นไม้ในสวน สหัสกุมารเข้าต่อสู้ ถูกหนุมานฆ่าตาย ทศกรรฐ์รู้ว่า จึงให้อินทรชิตไปฆ่าหนุมาน อินทรชิตพบหนุมานต่อสู้กัน หนุมานแกล้งทำเป็นแพ้ อินทรชิตจึงให้ไพร่พลยักษ์เอาโซ่เหล็กมัดหนุมาน แล้วพาไปหาทศกรรฐ์ หนุมานได้สับัดโซ่ขาด เข้าต่อสู้กับไพร่พลยักษ์อีก แล้วแกล้งทำเป็นอ่อนแรง บอกทศกรรฐ์ว่าให้ฆ่าตนให้ตายจะได้ไม่ทรมาน ทศกรรฐ์ไม่รู้วิธีฆ่าหนุมาน จึงบอกให้ใช้ไฟฆ่าตน ทศกรรฐ์จึงให้เอาเชื้อไฟมาพันรอบตัวของหนุมาน แล้วจุดไฟด้วยหอกแก้วสุรگانต์หนุมานจึงกระโจนไปในปราสาท ใช้ไฟที่ถูกติดร่างกายอยู่ เทียวจุดไฟเผา

ไปทั่ว ทศกรรฐ์จึงรู้ว่าตนเสียรู้หนุมาน และไฟที่เกิดจากหอกไม่อาจดับได้ จึงต้องพาไพร่พลไปอยู่ที่ภูเขาสัตนา ส่วนหนุมานไม่สามารถดับไฟที่หางของตนได้ จึงไปพบฤๅษินารทเพื่อให้อายุช่วยดับ ฤๅษีให้เอาหางมาอมใช้น้ำลายดับ จึงสามารถดับไฟได้ ฝ่ายทศกรรฐ์ได้ให้เสนายักษ์ไปอัญเชิญพระอินทร์ และเหล่าเทวดา ลงมาสร้างเมืองให้ตนใหม่ ฝ่ายสามทหารของพระรามที่ไปสืบเรื่องนางสีดา ได้ยกทัพกลับยังภูเขาคันธมาทน์ แล้วหนุมานได้เล่าเรื่องให้พระรามฟัง พระรามโกรธที่หนุมานทำเกินเหตุ โดยไปเผากรุงลงกา จึงจะลงโทษประหารชีวิต ไพร่พลวานรได้ขอว่า ควรจะยกเว้นโทษให้ครั้งหนึ่ง พระรามจึงยกโทษให้ ชมพูปานได้ทูลพระรามว่า ควรจะยกทัพไปยังเชิงเขาคันธมาทน์ ริมฝั่งมหาสมุทร ตรงข้ามเกาะลงกา พระรามเห็นด้วย ส่วนทศกรรฐ์ หลังจากก่อสร้างเมืองใหม่แล้ว ก็คิดถึงแต่นางสีดา วันหนึ่งได้ฝันไปว่า มีพระยาแฉ่งชาวบินมาจากทิศตะวันตก ออกถึงหน้าพระลาน แฉ่งสีดาบินจากทิศตะวันตก เกิดศึกกัน แฉ่งดำตายกลายเป็นยักษ์ มีหญิงหนึ่งวิ่งมาจุดไฟ จนน้ำมันแห้งใส่หม้อ แต่ไฟกลับลุกไหม้กะลามมายังมือ มีพิษร้อนไปทั่วร่างกาย จึงขอให้พิเภกทำนายฝัน พิเภกทำนายว่า กะลาได้แก่กรุงลงกา เชื้อใส่ได้แก่ทศกรรฐ์ น้ำมันคือพระญาติพระวงศ์ เพลิงได้แก่นางสีดา หญิงที่จุดไฟคือนางสามนักษา แฉ่งขาวคือพระราม แฉ่งดำคือทศกรรฐ์ และทศกรรฐ์จะได้รับกับพระราม กรุงลงกาจะเดือดร้อนไปทั่ว ทศกรรฐ์ได้ฟังก็กลัวว่าจะตายก่อนที่จะได้นางสีดาเป็นเมีย จึงให้พิเภกช่วยสะเดาะเคราะห์ให้ พิเภกจึงให้ทศกรรฐ์ตั้งมั่นอยู่ในศีลในสัตย์ และควรส่งนางสีดาคืนพระราม ทศกรรฐ์โกรธมาก จึงขับไล่พิเภกออกจากลงกา

พิเภกถวายตัว

พิเภกรู้ว่าดวงชะตาของตนจะต้องออกจากเมือง และพระนารายณ์จะเป็นผู้อุปถัมภ์ จึงหาเงาะไปหาพระราม พบกับสุครีพและได้พากันไปพบพระราม พระรามจึงรับพิเภกไว้ แล้วให้ถือน้ำพิพัฒน์สัตยา โดยเอาน้ำสรงศพพรหมาสตรีเป็นประธาน ต่อมาสุครีพกับพิเภกจึงตั้งสัตย์สาบานว่าจะเป็นที่ปรึกษา ฝ่ายพระรามเมื่อคิดว่าต่อไปจะทำสงครามกับยักษ์ จึงให้สุครีพพาเหล่าวานรไปประลองฝีมือที่ริมฝั่งมหาสมุทร เกิดเสียงดังกัมปนาท ทศกรรฐ์จึงให้สุกรสารออกไปสืบขณะบินไปถูกก้อนหินที่ลิ่งทุ่มกันไปมาตกลงมา จึงแปลงร่างเป็นลิงวิ่งปะปนไป พิเภกรู้ว่ามียักษ์ปลอมเป็นลิงมาจึงทูลพระราม พระรามให้หนุมานจับยักษ์ปลอมมา หนุมานจึงแปลงกายใหญ่เท่าเขาจักรวาล เอามือครอบไพร่พลลิงไว้ แล้วให้เดินเรียงออกมา หนุมานจึงจับสุกรสารได้ สักหน้าผากปล่อยกลับไปลงกา ทศกรรฐ์คิดว่าน่าจะเป็นเพราะพิเภกเป็นคนบอกความลับ ควรจะฆ่าให้ตาย เพื่อไม่ให้เป็นที่สีกในวันข้างหน้า จึงแปลงเป็นฤๅษีไปที่หน้าพลับพลาของพระราม แล้วร่ายมนต์ผูกใจพิเภกไม่ให้พูดความจริง ฤๅษีได้ไปอวยชัยให้พรแก่พระราม และยุยงพระรามว่า นางสีดาคงเสียที่แก่ทศกรรฐ์แล้ว รวมทั้งว่าทำไมทัพจึงมีทั้งยักษ์และลิงอยู่ปะปนกัน และพิเภกเป็นพี่น้องกับทศกรรฐ์ อาจเอาใจออกห่างได้

และพิเภกถูกอำนาจสะกดของทศกรรฐ์ พุดไม่ได้ ทศกรรฐ์เห็นว่าหากพระรามรู้ว่าแปลงกายมา จะต้องตายแน่ จึงกลับลงกา

เบญจกายแปลง

เมื่อทศกรรฐ์กลับถึงลงกาแล้ว คิดวิธีตัดศึกสงครามไม่ให้ลุกลามต่อไป จึงเรียกนางเบญจกาย ลูกของพิเภกเข้าเฝ้า แล้วสั่งให้แปลงเป็นสิดาตายลอยน้ำมา เพื่อลวงพระราม เมื่อพระรามกับพระลักษมณ์ไปสร่งน้ำ เห็นนางเบญจกายแปลง นอนตายอยู่ริมแม่น้ำก็เสียใจมาก แต่หนุมานทูลว่า นางนี้คงไม่ใช่นางสิดา เพราะศพยังดูสดชื่น ไม่มีกลิ่น และยังลอยทวนน้ำมา สมควรได้นำศพนางวางบนกองไฟ พระรามเห็นด้วย นางเบญจกายแปลง ไม่อาจทนความร้อนได้ จึงเหาะหนี หนุมานตามไปจับมาได้ นำไปให้สุครีพซักถาม นางเบญจกายว่าที่แปลงมานี้เพราะอยากมาคว่ำพิเภกผู้เป็นพ่อตาย หรือยัง สุครีพไม่เชื่อสั่งให้เขียนดี นางเบญจกายทนเจ็บปวดไม่ไหว จึงบอกความจริงว่า ทศกรรฐ์ได้ให้นางแปลงมาลวงพระราม พิเภกจึงทูลให้พระรามประหารชีวิตนางเสีย เพื่อคงไว้ซึ่งพระเกียรติยศของตน แต่พระรามเห็นแก่พิเภก ซึ่งเป็นผู้มีสัจย์ จึงให้นางเบญจกายส่งไปลงกา หนุมานได้พานางเบญจกายไปส่ง ระหว่างทางได้นางเบญจกายเป็นเมีย

พระรามจองถนน

ฝ่ายพระรามคิดจะปราบเหล่ายักษ์ให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ชามพูนราช ได้ทูลว่า การที่พระรามจะข้ามไปลงกาคด้วยฤทธิ์อำนาจที่เหล่าทหารชั้นอาสานั้นย่อมทำได้ แต่จะทำให้เสียพระเกียรติยศ ควรจะให้ไพร่พลนำเอาหินไปทิ้งเพื่อสร้างถนนในมหาสมุทร พระรามจึงสั่งให้สุครีพพาไพร่พลไปเร่งสร้างถนน โดยให้นิลพัทควบคุมไพร่พลเมืองชมพู หนุมานควบคุมไพร่พลเมืองขีดจัน นิลพัทนั้นเคັนหนุมานมาแต่เดิมแล้ว ได้โอกาสล้างเคັนจึงแสดงฤทธิ์ เอาเท้าตีเขาหิมวันต์ สองมือชูเขาคิรินทร เหาะมาแล้วบอกให้หนุมานคอยรับ นิลพัทจึงทิ้งภูเขาลงมาทั้งสองลูกหวังให้ถูกหนุมาน แต่หนุมานรับไว้ได้ จึงคิดแก้ลำข้าง โดยไปหักยอดเขา และนำหินก้อนมหึมาผูกตามขน แล้วให้นิลพัทรับบ้าง นิลพัทเห็นจึงขอให้หนุมาน โยนมาทีละก้อน หนุมานว่า ทีนิลพัทแกลั้งทิ้งมาพร้อมกันหวังให้ตาย แล้วทิ้งหินทั้งหมดลง นิลพัทใช้มือและเท้ารับไว้ได้ หนุมานหาว่านิลพัทสบประมาทตน และได้ท้าวความถึงท้าวชมพูที่มีฤทธิ์มาก ตนยังจับมาได้ นับประสาอะไรกับนิลพัท นิลพัทโกรธทำหนุมานต่อสู้งก๊กก้อง พระรามได้ยินคิดว่าเหล่าลิงรบกับยักษ์ ให้พระลักษมณ์ไปดู แล้วจึงพาสุครีพ หนุมาน และนิลพัท เฝ้าพระราม พระราม โกรธ สุครีพจึงทูลแก่พระรามว่า ควรจะแยกทั้งคู่ให้ห่างกัน โดยให้หนุมานอยู่กับพระราม ส่วนนิลพัทให้กลับไปช่วยท้าวชมพูดูแลเมืองขีดจัน ทำหน้าที่ส่งเสบียงให้กองทัพเดือนละครั้ง ถ้าขาดราชการจะประหารเสีย ฝ่ายพระรามได้สั่งให้หนุมานจองถนนไปกรุงลงกาเสร็จภายในเจ็ดวัน หากไม่เสร็จจะประหารชีวิต

กำเนิดมัจฉานู

ทศกัณฐ์รู้ว่าการของถนน คิดถึงภัยข้างหน้า จึงให้นางสุพรรณมัจฉานูตรี นำเหล่าบริวาร ปลาขนหินไปทิ้งกลางทะเลลึกไม่ให้ถนนเสร็จได้ จนเป็นที่ผิดสังเกตของสุครีพว่า ทิ้งหินลงไปมาก แต่ยุบหายไปหมด ให้หนุมานลงไปดูก็พบนางสุพรรณมัจฉาและได้นางเป็นเมีย นางจึงช่วยขนหิน กลับมาตามเดิม ถนนจึงเสร็จ ต่อมานางสุพรรณมัจฉาคลอดลูกเป็นมัจฉานู ฝ่ายไมยราพที่ครองเมืองบาดาล ฟันว่ามีเทวดา นำแก้วใสสว่างมาให้ โหรทำนายว่าจะได้บุตรบุญธรรมผู้มีฤทธิ์ ต่อมาเทวดา คลใจให้ออกไปประพาสป่าพบมัจฉานู จึงได้พามัจฉานู ไปเลี้ยงไว้ที่เมืองบาดาล เมื่อถนนเสร็จ พระราม พระลักษมณ์ ก็นำทัพไปลงกา ทศกัณฐ์รู้ว่าพระรามยกทัพมา จึงสั่งให้ภานุราษ ไปเนรมิต ชัยภูมิที่เหมาะสมแก่การตั้งทัพ หากพระรามยกมาตั้งที่นั่น ก็ให้พลิกแผ่นดินเสีย ฝ่ายพระราม เมื่อถึง ลงกา ได้ให้ประคนธรรพ์ดูทำเลตั้งทัพ เห็นป่าเนรมิตก็ชอบ พระรามสงสัยจึงถามพิเภก พิเภกทูลว่า ที่กรุงลงกาไม่มีป่าอย่างนี้ น่าจะเป็นอุบาย พระรามให้หนุมานไปดู หนุมานดูแล้วก็รู้ว่า เป็นกลของ ยักษ์ เพราะในป่ามีผลไม้สุกแต่ไม่มีนก น่าจะมีศัตรูอยู่ใต้พื้นดิน จึงแทรกแผ่นดินไปพบภานุราษ เขา มือแบกแผ่นดินไว้ ได้ต่อสู้กัน ถูกหนุมานฆ่าตาย พระราม โกรธ ไล่ประคนธรรพ์ไปเนื่องจากเสียรู้ ข้ำศึก

องคตสื่อสาร

ฝ่ายพิเภกได้ทูลว่า เขามารถ มีชัยภูมิเหมาะสมแก่การตั้งทัพ ด้วยไม้ไผ่ไม่ไกลจากเมืองลงกา และยังถูกต้องตามตำราพิชัยสงคราม แต่มียักษ์กุมภสาสูรเฝ้าอยู่ พระรามให้หนุมานไปปราบ แล้ว เคลื่อนทัพไปที่เขามารถ แล้วทรงปรึกษาพระยวานรว่า ควรจะยกกำลังเข้ารบเหล่ายักษ์เลยหรือไม่ สุครีพและเหล่าวานรจึงทูลว่า น่าจะส่งทูตเข้าไปเจรจากับทศกัณฐ์ก่อน หากไม่ยอมส่งนางสีดามา จึง จะยกทัพเข้าโจมตี พระรามให้องคตผู้ซึ่งมีสติปัญญารอบคอบ และมีลิ้นการทูต ถู้อสาสน์ไปหาทศ กัณฐ์ เมื่อไปถึงเมือง พลัยักษ์ไม่ยอมเปิดประตูรับ องคตจึงร้ายเวทเนรมิตตนให้สูงใหญ่ เอามือปิด ดวงอาทิตย์มืดครึ้ม ไปทั้งเมือง ทศกัณฐ์รู้ว่า เป็นลูกนางมณโฑกับพระยาพาลี แต่จะไม่ต้อนรับก็ ไม่ได้ ขณะที่อยู่ต่อหน้าทศกัณฐ์ไม่ไหว แล้วม้วนหางให้สูงเท่ากับบัลลังก์ทศกัณฐ์ แล้วว่าพระราม ให้อุสาสน์มาให้ทศกัณฐ์คืนนางสีดา ทศกัณฐ์จึงว่า พระรามฆ่าพ่อตายยังไปเป็นข้ารับใช้ องคตจึง กล่าววาจาขอร้องเกี่ยวกับเรื่องในอดีต ทศกัณฐ์ โกรธให้เหล่ายักษ์จับองคต แต่ถูกองคตฆ่าตาย แล้วจึงเหาะกลับมาหาพระราม

สุครีพหักฉัตร

ทศกัณฐ์แค้นใจมากที่องค์คตฆ่าเสนาตาย และยังคงล่าประจานตนไว้มาก จะติดตามฆ่าก็ทำไม่ได้ เพราะไพร่พลวานรมีมากมาย จึงให้ยกฉัตรขึ้นบังดวงอาทิตย์ ทำให้เมืองลงกามีมืดมิด จะได้ฆ่าพลวานรได้สะดวก ส่วนพระรามได้ยินเสียงไพร่พลวานรร้องกันอื้ออึง ทั้งยังมีมืดมิดก็แปลกใจ ถามพิเภกจึงรู้ว่า เป็นเพราะทศกัณฐ์ยกฉัตรขึ้นบังแสงอาทิตย์ ฝ่ายพระรามมองไม่เห็น แต่ฝ่ายทศกัณฐ์มองเห็น พระรามจึงให้สุครีพไปหักฉัตร พร้อมกับเอามงกุฏของทศกัณฐ์กลับมาถวายพระราม

ศึกไมยราพ

ฝ่ายทศกัณฐ์อับอายและแค้นใจมาก คิดจะให้ไปลอบฆ่าพระรามและพระลักษมณ์เสีย จะได้ไม่ต้องยกทัพไปรบ เปาวนาสูร จึงพูดว่า ควรไปเชิญไมยราพซึ่งชำนาญในการล่องหนหายตัวและมีมนต์สะกด มาช่วยให้เข้าไปลอบฆ่าทศกัณฐ์ให้ได้ นนยวิกวาญเวก ไปเชิญไมยราพมาช่วย ไมยราพได้มาเฝ้าทศกัณฐ์ที่ลงกา แล้วรับปากกับทศกัณฐ์ว่าจะไปฆ่าพระรามและพระลักษมณ์ ให้ ไมยราพได้ตั้งพิธีหุงยาขึ้นที่เขาสุรกานต์ ได้ยาที่มีคุณลักษณะเป็นสัตว์ร้ายชนิดต่าง ๆ หากเอายาทาทั้งร่างกายก็จะหายตัวได้ ต่อมาไมยราพได้ฝัน เมื่อโหราทำนายว่า ไวยวิกผู้เป็นญาติจะได้ครองเมืองบาดาล ไมยราพจึงให้ขัง ไวยวิกและนางพิรากวนผู้เป็นแม่ไวยวิกไว้ เมื่อเสร็จศึกก็จะกลับมาฆ่า ส่วนพระรามก็ฝันเช่นเดียวกัน พิเภกทำนายว่าพระรามจะถูกไมยราพหลานทศกัณฐ์ ลักพาไปยังเมืองบาดาล แต่จะไม่ได้รับอันตราย หนุมานจึงขออาสาป้องกันด้วยการมาขึ้นกลางกองทัพ แปลงกายให้ใหญ่เท่าเขาจักรวาล หยั่งลึกลงถึงพื้นมหาสมุทร ใช้ง้างพันไว้เป็นปราการล้อมกองทัพไว้ แล้วอมพลับพลาพระราม และพระลักษมณ์อยู่ที่อก ใช้ง้างเป็นช่องประตู ลิ่นเป็นบานประตู บรรดาทหารเอกก็แบ่งหน้าที่กันรักษาพระราม

ไมยราพสะกดทัพ

ตกกลางคืน ไมยราพได้ชำแรกดินขึ้นมา เห็นปราการสูงใหญ่จากใต้ดินจนถึงพรหมชั้นสิบหกชั้นพลับพลาของพระราม พระลักษมณ์อยู่ เข้าไปไม่ได้ จึงแปลงเป็นลิงปะปนอยู่กับยาม รู้ว่าพลลิงจะเลิกอยู่เวรยามเมื่อพ่ายยามราตรี ไมยราพได้ฟังเหาะไปยอดเขาโสธาสแควงกล้องแก้วโกมินทร์ เกิดเป็นแสงคล้ายดาวประกายพุกฤษ์ เหล่ายามคิดว่าเป็นดาวประกายพุกฤษ์จริง ได้ร้องบอกกันว่าเคราะห์ของพระรามหมดสิ้นแล้ว และแยกย้ายไปนอนหลับ ไมยราพได้เอายาสะกดใส่กล้องแก้วเป่าไปถูกเหล่าวานรจนหลับทั้งกองทัพ แล้วเดินเข้าปากหนุมานเป่าอีกเป็นครั้งที่สอง ทำให้สุครีพกับหนุมานหลับ ไมยราพเข้าไปถึงพลับพลาได้เป่ายาอีก ทำให้พิเภก พระราม พระลักษมณ์หลับ จึงอุ้มพระรามไปบาดาล สั่งให้พลยักษ์ต้อน้ำทิ้งไว้ รุ่งเช้าจะต้อน ไวยวิก นางพิรากวน และพระราม ใน

คราวเดียวกัน หลังจากที่ไมยราพลักพาพระรามไปแล้ว มนต์สะกดก็เสื่อม พิเภกบอกพระลักษมณ์ว่าเป็นการกระทำของไมยราพ พระลักษมณ์สั่งให้หนุมานไปตาม หนุมานหักด่านชั้นนอกเข้าไปได้ จนพบกับมัจฉานุซึ่งรักษาด่านชั้นใน ได้เกิดต่อสู้กัน ต่อมาหนุมานรู้ว่ามัจฉานุคือลูก แต่มัจฉานุไม่เชื่อ บอกว่าต้องหาว่าเป็นดาวเป็นเดือนให้ดู หนุมานหาให้ดู มัจฉานุจึงขอขมาหนุมาน แต่ไม่ต้องการออกตัณยูต่อไมยราพ จึงเพียงบอกใ้ทางให้ หนุมานหักก้านบัวแล้วลอดลงไป พบนางพิราควน นางบอกที่ซ่อนของพระราม แต่ว่าถึงจะมีร่างกายเล็กเท่าแมลงก็ยากจะรอดสายตาเหล่ายักษ์ หนุมานแปลงเป็นไยบัวติดสายสไบนางพิราควน จนมาถึงคดงตาลท้ายเมืองที่คุ้มวังพระราม จึงอุ้มพระรามไป ยังเขาสุรगานต์ แล้วกลับมาบาดาล ได้ต่อสู้กับไมยราพ แต่ไม่อาจฆ่าไมยราพได้ นางพิราควนจึงบอกว่าที่ไมยราพไม่ตายนั่นเพราะได้ถอดดวงใจเป็นแมลงภู่อ่อนไว้ที่ยอดเขาตรีภูกฎ หนุมานจึงแปลงกายใหญ่เท่าเขาพระสุเมร แล้วเอื้อมมือไปจับแมลงภู่อ่อนนั้น ไมยราพตาย จากนั้นกลับมาอุ้มพระรามพากลับไปยังพลับพลาเขามรกต เมื่อสร้างมนต์สะกดได้รู้เรื่องราว จึงมอบธำมรงค์นพรัตน์ให้หนุมาน

กุมภกรรณออกศึก

ฝ่ายกุมภกรรณ น้องชายทศกรรณ ซึ่งเป็นผู้มีทศพิธราชธรรม เมื่อทศกรรณรู้เรียกมาปรึกษาว่าจะให้กุมภกรรณไปรบกับพระราม เพราะมีหอกโมกขศักดิ์ กุมภกรรณทูลว่า ต้นเหตุแห่งสงครามนั้นเกิดจากนางนางสีดามา หากคืนไป สงครามก็จะสงบ ทศกรรณโกรธ กุมภกรรณจึงจำใจต้องยกทัพไปรบกับพระราม พระรามให้พิเภกไปเจรจาให้กุมภกรรณยกทัพกลับไป กุมภกรรณไม่เชื่อว่าพระรามเป็นพระนารายณ์อวตาร พิเภกจึงกลับมาทูลพระราม พระรามให้อองคตไปเจรจากับกุมภกรรณอีกแต่ไม่ได้ผล พระรามจึงให้สุคริพออกไปรบ กุมภกรรณจึงออกอุบายให้สุคริพไปถอนต้นรังใหญ่ที่อุดรทวีป จนหมดแรง เมื่อสุคริพถอนต้นรังมา ก็ได้กลับมารบกับกุมภกรรณต่อ จึงเสียทีถูกกุมภกรรณจับได้พากลับไปลงกา พระรามรู้ว่าจึงให้หนุมานไปช่วย กุมภกรรณแพ้นึกกลับเข้าเมือง การที่สุคริพเสียรู้จนเสียทีแก่กุมภกรรณ ทำให้พระราม โกรธมาก แต่ด้วยความดีความชอบมาก่อน จึงยกโทษให้พร้อมทั้งชมเชยหนุมาน ฝ่ายทศกรรณรู้ว่ากุมภกรรณแพ้ จึงปลอมโยนให้หาวิธีใหม่ กุมภกรรณได้ขึ้นไปเอาหอกโมกขศักดิ์ที่ชั้นพรหม กลับมาทำพิธีลับหอกที่ริมแม่น้ำสีทันดร เชิงเขาพระสุเมรุ และให้เหล่าเสนายักษ์คอยเฝ้า ไม่ให้สิ่งนำเหม็นเข้ามาใกล้บริเวณ โรงพิธี เพราะกุมภกรรณเกลียดความสกปรก หากเมื่อใด ลับหอกคมทั้งสี่ด้าน ก็จะเป็นหอกที่มีฤทธิ์มากดั่งไฟกรด พระรามเมื่อรู้ข่าว ก็ให้หนุมานแปลงเป็นหมาเฝ้าลายน้ํา อองคตแปลงเป็นกา ไปทำลายพิธี กุมภกรรณลับหอกอยู่ เห็นเข้าจึงเลิกลับหอก กลับเข้ากรุงลงกาไป ทศกรรณจึงว่า แม่น้ำสีทันดรนั้นอยู่ไกลจากเหล่ามนุษย์ และเป็นที่อยู่ของพญานาค แต่มีหมาเฝ้าลายน้ํามา น่าจะเป็นแผนของพิเภกที่บอกพระรามให้มาล้างพิธี อย่างไรก็ตาม หอกโมกขศักดิ์นั้นก็มีฤทธิ์มากอยู่แล้ว จึงให้กุมภกรรณออกไปรบอีกครั้ง ส่วน

พระรามให้พระลักษมณ์ออกไปรบกับกุมภกรรณต้องหอกโมกขศักดิ์สลับไป สุครีพจึงให้นิลนนท์ไปเชิญพระรามมาดู พระรามเสียใจมาก พิเภกทูลว่าพระลักษมณ์ยังไม่ตาย แต่ที่ดึงหอก โมกขศักดิ์ไม่หลุดก็เพราะเป็นพรของพระพรหม ซึ่งมียาแก้ โดยต้องเอาต้นยาสังกรณี ตรีชวา ที่เขาสรรพยากับน้ำที่ปัญจมหานที มาทาที่แผล หอกก็จะหลุด และต้องไม่ให้พื้นคืบนี้ หากดวงอาทิตย์ขึ้นก็จะตาย พระรามสั่งให้หนุมานไปหยุดรถพระอาทิตย์ไว้ แล้วรีบไปเก็บยา ฝ่ายพระอาทิตย์เมื่อเห็นหนุมานมาหยุดรถก็โกรธ แต่เมื่อรู้เรื่องราวแล้วจึงบอกว่า จะห้ามวิถีจักรราศีนั้นไม่ได้ เพียงจะหลบเดินรถเข้ากลีบเมฆให้ ส่วนหนุมานนั้นจะต้องรีบไปเอายา และน้ำที่ปัญจมหานทีที่กรุงศรีอยุธยา เมื่อนำยาไปทาที่แผล หอกจึงหลุดออก ส่วนเสนายักษ์ที่คอยเฝ้าอยู่ เห็นพระลักษมณ์ฟื้นขึ้น จึงไปทูลทศกรรฐ์ กุมภกรรณจึงว่า หากใคร โดนหอกโมกขศักดิ์ยักที่ จะรอดชีวิต แต่พิเภกคงแก้กลให้พระลักษมณ์ ควรหาวิธีทำลายทัพพระรามให้รอดน้ำตาย แล้วได้ไปตั้งพิธีทมน้ำไม่ให้ไหลไปที่เขามรกต โดยเนรมิตกายใหญ่นอนทอดขวางแม่น้ำไว้ ฝ่ายเหล่าเสนาลิงเห็นน้ำในแม่น้ำแห้ง ไปทูลพระราม พิเภกบอกว่า เป็นเพราะกุมภกรรณไปตั้งพิธีทมน้ำ ครบเจ็ดวัน ไพร่พลจึงจะได้รอดน้ำตายหมด พระรามให้หนุมานไปทำลายพิธีตามคำแนะนำของพิเภกได้สำเร็จ ต่อมาทศกรรฐ์ได้ให้กุมภกรรณยกทัพมารบอีก แล้วให้ฆ่าพิเภกเสียในคราวเดียวกัน พระรามออกไปรบกับกุมภกรรณ กุมภกรรณต้องสรพรหมมาสด์ตาย

อินทรชิตออกศึก

ทศกรรฐ์เมื่อรู้ว่ากุมภกรรณตาย เสียใจ และโกรธแค้นมาก สั่งให้อินทรชิตไปแก้แค้นแทนอา พระรามให้พระลักษมณ์ไปรบ ไม่แพ้ไม่ชนะ อินทรชิต บอกว่าให้พระลักษมณ์มารบกันใหม่ในวันรุ่งขึ้น ฝ่ายอินทรชิตเมื่อกลับเข้าลงกาแล้ว คิดว่าศัตรูมีกำลังกล้าแข็งมาก ทูลทศกรรฐ์ว่าจะไปทำพิธีชุบศรนาคบาที่เขากาสา โดยให้ฝูงนาคมาคายพิษลงบนศร เป็นเวลาเจ็ดวัน จึงจะเสร็จพิธี ระหว่างที่อินทรชิตไปทำพิธีชุบศร ทศกรรฐ์ให้มังกรกัณฐ์โอรสพระยายศผู้เป็นหลาน ไปรบขัดตาทัพไว้ก่อน พระรามได้ออกไปรบ ถูกมังกรกัณฐ์ยิงศรทะลุเกราะเพชร พระรามจึงแผลงศร ไปถูกศรของมังกรกัณฐ์หัก และถูกเหล่ายักษ์ตายลงเป็นจำนวนมาก มังกรกัณฐ์จึงหนีไปซ่อนในกลีบเมฆ และเนรมิตรูปมายาขึ้นรูปของตนขึ้นมากมาย พร้อมกับบันดาลให้ฝนเพลิงตกลงมา พิเภกบอกวิธีสังหารมังกรกัณฐ์ พระรามได้แผลงศรพรหมมาสด์ไปสังหารตัวจริงตาย รูปมายาก็หายไปหมดสารันหุต จึงกลับไปบอกทศกรรณ ทศกรรฐ์ได้ให้วิรุณมุข ถูกวิรุณจำบัง ยกทัพไปขัดตาทัพอีก ต่อมาพระรามรู้ว่าอินทรชิตไม่ยกทัพมา เพราะไป ตั้งพิธีชุบศรนาคบาในโพรงไม้ไผ่ที่เขากาสา ก็ให้ขามพูวราช แปลงเป็นหมี ไปกัดไม้ที่อาศัยทำพิธีให้หัก โคนลง การเรียกพิษนาคจึงไม่ต่อเนื่อง อำนาจจึงเสื่อมฝ่ายอินทรชิตเมื่อเสียพิธีแล้ว จึงไปยังเขามรกต ไปสมทบกับทัพวิรุณมุข พระรามได้ให้พระลักษมณ์ออกไปรบอีก แต่ถูกศรนาคบาของอินทรชิต พิเภกกลับมาบอกพระรามว่า พระลักษมณ์

ต้องศรนาคบาศแต่ยังไม่ตาย ให้พระรามแผลงศรพลายวาทไปเรียกพระยาครุฑมา เหล่าพญานาคก็
จะหนีไป พระลักษมณ์และไพร่พลถึงก็จะฟื้น

หนุมานหักคอช้างเอราวัณ

เหล่ายักษ์เห็นพระลักษมณ์และไพร่พลถึงฟื้นขึ้น กลับมาทูลทศกรรฐ์ อินทรชิตจึงบอกว่า ที่
ศรนาคบาศใช้ไม่ได้ผล ก็เพราะพิเภกบอกแก้กล คราวนี้จะไปชูปศรพรหมมาศรที่ริมหาคมนี
มรกต ได้ลาทศกรรฐ์ไปทำพิธีชูปศร โดยให้กำปั่นไปขัดตาทัพ ถูกหนุมานฆ่าตาย เมื่ออินทรชิต
กลับมารบใหม่ ได้แปลงตัวเป็นพระอินทร์ เหล่ายักษ์แปลงเป็นเทวดา การุณราชแปลงเป็นช้าง
เอราวัณ เดินทัพมา ฝ่ายพระลักษมณ์และเหล่าไพร่พลถึง เห็นพระอินทร์ที่ช้างเอราวัณและเหล่า
เทวดาเหาะอยู่บนอากาศ ก็พากันดูอย่างสงสัย อินทรชิตเห็นพระลักษมณ์และไพร่พลแผลง ได้แผลง
ศรพรหมมาศรลงมา ถูกพระลักษมณ์ องคต สุกรีพ ลิบแปดมงกุฎล้มลง เหลือเพียงหนุมาน หนุ
มานโกรธได้เหาะขึ้นไปหักคอช้างเอราวัณ แต่ถูกตีด้วยศรตกลงมาสลบ ฝ่ายพระรามเห็นคำแล้ว
พระลักษมณ์และไพร่พลยังไม่กลับมา ออกไปตาม เห็นทุกคนตายกันหมด เสียใจมากจนสลบไป
สารณเหตุที่คอยสังเกตุการณ์ ได้กลับไปทูลทศกรรฐ์ ทศกรรฐ์ไปบอกนางสีดาว่า พระรามตายแล้ว
นางสีดาเสียใจมาก แต่นางตรีชฎาเมียพิเภกที่เป็นข้ารับใช้อยู่บอกอย่างเพิ่งเชื่อ ทศกรรฐ์จึงให้
เสนาจัดบุษบกแก้วพานางสีดาไปดูศพ เมื่อมาถึงนางสีดาจึงเสี่ยงทายด้วยการขึ้นบุษบก บุษบกแก้ว
ลอยขึ้น นางสีดาจึงรู้ว่าพระรามยังไม่ตาย จึงกลับไปสวนขวัญ ฝ่ายพิเภกกับพลลิงกลับจากไปหา
ผลไม้ไม่พบพระราม รู้ข่าวจากเสนาจึงตามไปที่สนามรบ เห็นหนุมานรู้ว่าไม่ตาย ได้ร้ายเวทเป่า
ลมเข้าปากจนหนุมานฟื้น แล้วไปตามหาพระราม พิเภกทูลพระรามว่า ยาแก้ศรพรหมมาศรอยู่ที่
เขาอาวรุณพวิเทห์ทวีป แต่มีจักรกรดพัดไม่หยุด ใครเข้าไปต้องตาย หากหนุมานไปเอา จักรจะ
หยุดตามที่พระอิศวรกำหนดไว้ หนุมานเหาะไปถึง และแจ้งเรื่องราวแก่เทวดา แต่เนื่องจากต้นยานั้น
ตัดหรือถอนไม่ได้ตามคำสั่งของพระอิศวร หนุมานจึงซ่อนเขาเหาะกลับมา เทวดาจึงบอกให้ไปวาง
ไว้ที่ศูดร หนุมานทำตามคำสั่ง พอลมพัดพากลั่นสรรพยาบนยอดเขามาถูกพระลักษมณ์และไพร่
พลถึงทุกคนก็จะฟื้นขึ้น ฝ่ายอินทรชิตทูลทศกรรฐ์ว่า ศึกครั้งนี้ใหญ่หลวง พระลักษมณ์ถูกฆ่าถึงสอง
ครั้ง ก็ยังฟื้นขึ้นมาได้ แต่ยังมีตำราศกดิ์สิทธิ์ ชื่อกุมภนิยา ทำให้เจ็ดวันตัวจะเป็นกายสิทธิ์ ฆ่าไม่ตาย
โดยทำเป็นกลลวงให้ สุขาจารแปลงเป็นนางสีดาไปด้วยในสนามรบ แล้วให้ตัดคอนางเสีย ต่อจาก
นั้นก็ทำที่ว่าจะไปตีศรีอยุธยา แต่กลับอ้อมไปทำพิธี เมื่อถึงสนามรบอินทรชิตบอกพระลักษมณ์ให้
มารับนางสีดา หากไม่มารับจะฆ่านาง พระลักษมณ์บอกให้อินทรชิตนำนางไปถวายพระรามเอง
อินทรชิตจึงฆ่านาง แล้วทำที่เหาะไปยังกรุงศรีอยุธยา พระลักษมณ์คิดว่านางสีดาตายก็เสียใจ
กลับไปบอกพระราม พิเภกจับยามดูแล้วทูลว่า นางที่ตายเป็นยักษ์แปลง และอินทรชิตจะไปทำพิธี
กุมภนิยา หากครบเจ็ดวันจะฆ่าไม่ตาย ต้องล้างพิธีก่อน แล้วอินทรชิตจะตายด้วยพระลักษมณ์

พระรามให้พระลักษมณ์พร้อมพิเภกคุมกองทัพไปทำลายพิธีอินทรีที่เนินเขาจักรวาล เกิดการต่อสู้กัน อินทรีตีแพ้ว ขว้างจักรเมฆสุวรรณ เกิดหมอกควันบังแสงอาทิตย์แล้วหนีกลับไปกรุงลงกา รุ่งขึ้นอินทรีตีได้ยกทัพออกมารบอีก ต้องสรพลาญวาทของพระลักษมณ์ ก่อนที่พระลักษมณ์จะแสดงศรพรหมมาตร์ฆ่าอินทรีพิเภกทูลว่า อินทรีตีนั้นได้พรจากพระว่า หากสิ้นชีวิตเศียรตกลงดิน จะเกิดเป็นไฟบัลลังก์ปีใหม่ที่จักรวาล ต้องเอาพานแว่นฟ้าของพระพรหมมารับ พระลักษมณ์จึงให้องคตไปขอพานแว่นฟ้าจากพระพรหม เมื่อได้พานแล้ว พระลักษมณ์แสดงศรพรหมมาตร์ตัดเศียรอินทรีขาด องคตเอาพานเข้าไปรองรับ ส่วนพระรามให้เอาพานใส่เศียรอินทรีไปชูไว้กลางอากาศ แล้วแสดงศรพรหมมาตร์ทำลายเศียรนั้น ทศกรรฐ์โกรธมากที่พระลักษมณ์ฆ่าอินทรีตาย จะไปฆ่านางสีดาที่สวนขวัญ แต่เปาวนาสูรทัตทานไว้ รุ่งขึ้นทศกรรฐ์จึงยกทัพไปรบกับพระราม พระรามสั่งให้สุครีพจัดทัพให้เข้มแข็งกว่าทุกครั้ง ส่วนพระอินทร์ให้พระวิศณุกรรมนำเวชยันต์ราชรถพร้อมม้าเทพบุตรแปลงสองพันตัวมาถวาย ฝ่ายทศกรรฐ์เสียดิบขุนทหารเอกกับสิบรถ โอรสของทศกรรฐ์ ในการรบครั้งนี้ทศกรรฐ์จึงบอกให้มารบกันใหม่วันรุ่งขึ้น

ศึกมุลพลัมและสหัสเดชะ

ฝ่ายทศกรรฐ์คิดขึ้นได้ว่า ควรจะให้มุลพลัม น้องชายของสหัสเดชะเจ้าเมืองปางตาลมาช่วยรบ จึงให้เปาวนาสูรถือสาสน์ไป มุลพลัมและสหัสเดชะรู้เรื่อง มาช่วยรบ ขณะยกทัพออกจากเมืองเกิดลางร้าย ฟ้าผ่าถล่มทรวงทศกรรฐ์ มุลพลัมจึงให้ทศกรรฐ์กลับเข้าเมืองก่อน ส่วนตนและพี่ชายจะไปรบกับพระรามแทน พิเภกทูลพระรามว่ามุลพลัมและสหัสเดชะมีฤทธิ์มาก หนุมานคงสู้ไม่ได้ ให้พระรามออกไปรบเอง เมื่อพระราม และพระลักษมณ์คุมทัพออกไปรบ แต่ด้วยสหัสเดชะได้รับพรพระพรหมว่า หากเข้าต่อสู้กับศัตรูใด ศัตรูนั้นก็จะต้องเกรงกลัว ทำให้ไพร่พลลงหนีไป พระรามจึงให้พระลักษมณ์ สุครีพหนุมาน และสิบแปดมงกุฎ กลับไปตามไพร่พลลงมา ส่วนสหัสเดชะเห็นแต่พระรามและพิเภก จึงคิดว่าศัตรูมีกำลังเท่านี้ ทำไมทศกรรฐ์จึงปราบไม่ได้ ต้องเดือดร้อนถึงตน แล้วมาลวงว่าเป็นศึกใหญ่ จึงกลับไปยังลงกา คงเหลือแต่มุลพลัม ต่อมามุลพลัมต้องสรพลาญวาทของพระลักษมณ์ตาย พิเภกทูลพระรามว่า หากสหัสเดชะรู้ว่ามุลพลัมตาย คงยกทัพมาแก้แค้น และสหัสเดชะนั้นมีฤทธิ์ด้วยกระบองวิเศษ เอาโคนชู้ถูกใครจะตาย เอาปลายชู้จะกลับฟื้นขึ้น ควรให้หนุมานไปเอากระบองวิเศษมา หนุมานแปลงเป็นลิงเผือกตัวเล็ก ไปคอยทัพสหัสเดชะ เมื่อเห็นทัพสหัสเดชะ แล้วทำเป็นวิ่งผ่าน สหัสเดชะโกรธ แต่หนุมานบอกว่า ตนเป็นข้ารับใช้พระยาพาลีที่เมืองจิดจัน ซึ่งถูกพระรามฆ่าตาย แล้วเอาตนมาใช้สอยตราครุฑร่างเข้มแข็งหนีมา กลัวถูกตามฆ่า จึงวิ่งผ่านหน้ามา สหัสเดชะเชื่อ จึงให้มานั่งหน้ารถด้วย หนุมานขอไปนั่งหลังรถ แล้วร้องให้บอกสหัสเดชะว่า ตนคิดถึงญาติพี่น้องที่จะต้องมาตาย สหัสเดชะจึงบอกไม่ให้ไพร่พลฆ่าญาติของหนุมานตามที่กล่าวมา จากนั้นหนุมานจึงขออาวุธไว้ต่อสู้ สหัสเดชะจึงมอบกระบองให้ไว้ เมื่อได้อาวุธแล้ว หนุมานได้กลายร่างเดิม สหัสเดชะรู้ว่าหลงกลก็โกรธ ประนามหนุมาน หนุมานจึงย้อนว่า " อัน

ธรรมดาสงครามนั้นจะหาความสัจได้ที่ไหน ใครมีอุบายเล่ห์กลก็จะนำมาใช้เพื่อให้ได้ชัยชนะ " เข้าต่อสู้กับหนุมาน แพ้ถูกหนุมานเอาหางมัดตัวไว้ ต่อมาหนุมานใช้ตรีเพชรตัดหัวขาดตาย

ศึกแสงอาทิตย์

รุ่งขึ้นทศกรรฐ์ให้แสงอาทิตย์ถูกพระยาขร ที่มีแวนแก้วสุรกานต์ส่องผู้ใดต้องตาย ยกทัพไปรบพร้อมกับจิตรไพรีผู้เป็นพี่เลี้ยง แต่แวนนั้นอยู่ที่พระพรหม พิเภกทูลพระรามว่า เมื่อแสงอาทิตย์มารบก็จะให้จิตรไพรีขึ้นไปเอาแวน พระรามได้ให้องค์แปลงเป็นจิตรไพรีไปเอาแวนมา เมื่อแสงอาทิตย์รบกับพระราม เหลียงพล้ำคิดว่า อาวุธทั้งหลายคงใช้ไม่ได้ ให้จิตรไพรีขึ้นไปเอาแวนวิเศษจากพระพรหม พระพรหมว่ามาเอาไปแล้ว เหตุใดจึงขึ้นมาเอาอีก จิตไพรีกลับมาบอกแสงอาทิตย์รู้ว่าเสียทีแก่ศัตรู ภายหลังต้องศรพรหมมาศรของพระรามตาย ทศกรรฐ์เกิดความมานะขึ้นว่า ตนก็มีฤทธิ์ปราบได้ถึงสวรรค์จะคอยฟังแต่ญาติก็อดศูใจ จึงยกทัพไปรบกับพระราม ไม่แพ้ไม่ชนะ เมื่อกลับเข้ากรุงลงกาแล้วก็คิดว่า แม้ว่าตนจะยกทัพไปรบกับพระรามเป็นครั้งที่สอง จนญาติวงศ์ญาติที่อาสาการศึกตายไปเป็นจำนวนมาก แต่เอาชนะศัตรูไม่ได้ก็ท้อใจ นางมณโฑทูลให้ท้าวสัทลุง และตรีเมฆลูกพระยาตรีเศียร ไปรบ ท้าวสัทลุงถูกฆ่าตาย ส่วนตรีเมฆหนีไปบาดาล แต่พระยากาลนาคไม่ยอมให้อยู่ที่บาดาล ให้ไปอยู่ที่ท้องสมุทรเนินเขาจักรวาล โดยซ่อนอยู่ในเม็ดทราย

ทศกรรฐ์ทำพิธีอุโมงค์

พระรามให้หนุมานตามไปฆ่าตรีเมฆ ทศกรรฐ์เสียใจมาก นางมณโฑทูลให้ทศกรรฐ์ส่งนางสีดาคืน ทศกรรฐ์ไม่ยอม รุ่งขึ้นทศกรรฐ์ได้ให้เปาวนาสุรชุดอุโมงค์ได้เขานิลาภ เพื่อทำพิธีชุบตัว ขณะที่ทำพิธีให้เอาหินปิดปากอุโมงค์ และเอาทรายกลบไว้ เมื่อครบเจ็ดวันจึงค่อยเปิดปากอุโมงค์ ฝ่ายพระรามไม่เห็นยักษ์ยกทัพมา และรู้ว่าทศกรรฐ์ชุบตัวให้เป็นเพชรอยู่ยงคงกระพัน เอานี้วี่ใครต้องตาย ก็ให้สุครีพ หนุมาน นิลนง ไปทำลายพิธี เมื่อมาถึงอุโมงค์ไม่สามารถเปิดอุโมงค์ได้ กลับไปถามพิเภก พิเภกให้เอาน้ำล้างเท้าสตรีมาราด หนุมานไปหานางเบญจกาย เพื่อเอาน้ำล้างเท้าราดเปิดปากอุโมงค์ได้ ทศกรรฐ์ตกใจล้มตายเป็นอันตาย แต่ทศกรรฐ์สะกดใจไม่โกรธตอบ ทำพิธีต่อหนุมานจึงไปอุ้มนางมณโฑมา แล้วแกล้งเข้าหยอกต่อหน้าทศกรรฐ์ ทศกรรฐ์ตะแบกเลิกพิธี สามวานรก็เหาะกลับไปเขามรกต

ศึกัษธาสูร และวิรุณจำบัง

หนุมานเหาะไปสุดเขาสัตกัษทัพบพองน้ำใหญ่จึงจับไว้ วิรุณจำบังกลายเป็นรูปเดิมเข้าต่อสู้ แต่แพ้ได้แหวกน้ำไปอยู่ใต้ดินคาล หนุมานตามจนพบจับวิรุณจำบังฟาดกับเขาตาย

ท้าวมาลีวราชว่าความ

ทศกรรฐ์แค้นใจมาก คิดถึงท้าวมาลีวราชผู้เป็นปู่ ซึ่งมีวาจาประกาศิต และมีความเที่ยงธรรม ที่ภูเขายอดฟ้า ควรจะเชิญมาลงกาและกล่าวโทษพระรามพระลักษมณ์ เมื่อท้าวมาลีวราชเชื่อพระราม พระลักษมณ์จะแพ้ พร้อมกับให้นนยวิกและวายุเวก ไปเชิญท้าวมาลีวราชมา ท้าวมาลีวราชมีความสงสัย จึงถามนนยวิกวายุเวก นนยวิกและวายุเวก จึงเล่าตามคำเลี่ยมสอนของทศกรรฐ์ พร้อมกับว่า ทั้งสองคนเป็นมนุษย์มีฤทธิ์อำนาจด้านการใช้ศร ได้คุมพลถึงจงถนนข้ามไปลงกา แล้วอ้างเป็นสามีนางสีดามาฆ่าเหล่ายักษ์ เมื่อเห็นว่าคำให้การของพระรามและนางสีดาสอดคล้องกัน รวมทั้งเหล่าเทวดาในที่นั้นก็ยืนยันว่าเป็นสัตย์จริง แต่ทศกรรฐ์ได้ทูลว่า เหล่าเทวดาทั้งหลายเกลียดชังตน และที่พระรามมาก่อสงครามที่เมืองยักษ์นั้น พระอินทร์ยังประทานรถเวชยันต์พร้อมพระมาตุลีให้ เมื่อมาเป็นพยานก็จะต้องคลอใจให้นางสีดาพูดตามพระราม ท้าวมาลีวราชโกรธทศกรรฐ์ที่โกหก จึงให้ส่งนางสีดาคืน ทศกรรฐ์ไม่ยอมคืนนางสีดา ยกทัพกลับลงกาโดยไม่ไหว้วลาท้าวมาลีวราช ด้วยความแค้นที่ได้กล่าวประจานตนให้อับอาย

พิธีชูปหอกกบิลพัท

เมื่อแผนการจะให้ท้าวมาลีวราชเข้าข้างตนไม่สำเร็จ จึงคิดจะทำพิธีเผารูปเทวดาและชูปหอกกบิลพัท ซึ่งหากสำเร็จก็จะเหนือกว่าอาวุธใด ๆ ทั้งสามโลก แล้วได้ให้เหล่าเสนายักษ์ ไปตั้งโรงพิธีที่ใกล้เชิงเขาพระเมรุแล้วทำพิธีปั้นรูปเหล่าเทวดา ที่มาเป็นพยานคราวที่ท้าวมาลีวราชว่าความและเผา ทำให้เหล่าเทวดานั้นรุ่มร้อนคล้ายถูกไฟบัลลัยกัลป์ เมื่อพระอิศวร รู้ข่าวจากพระอินทร์ ได้ให้เทพบุตรพาลิงไปทำลายพิธีจนสำเร็จ ทศกรรฐ์คิดว่า การที่ตนทำพิธีใดก็ถูกทำลายหมด เป็นเพราะพิเภกบอกการแก่กัจจายกษัตริย์ ก็จะออกไปรบและฆ่าพิเภกด้วยหอกกบิลพัท พิเภกรู้ว่าทศกรรฐ์คิดว่าตนบอกกลดลงไปทำลายพิธีเผารูปเทวดาและชูปหอกกบิลพัทและจะตามมาฆ่า ก็ทูลแก่พระราม พระรามให้พระลักษมณ์คอยเฝ้าดูแลพิเภก ขณะที่พระรามกำลังสู้รบกับทศกรรฐ์ ฝ่ายทศกรรฐ์รบพลาถคอยมองลู่ทางสังหารพิเภกไปด้วย เมื่อมีช่องทางก็พุ่งหอกหมายฆ่าพิเภก พระลักษมณ์ปัดได้ แต่หอกได้กลับมาก็กอกตนเองแทนจนสลบไป พิเภกทูลพระรามว่าวิธีแก้หอกกบิลพัทชื่อว่าต้นสังกรณีกับตรีชวา ที่ภูเขาสัตยพิศัญญู มุลว้วพระอิศวรที่ถ้ำอินทกาล หินรองบดยาที่เมืองบาดาล แต่หินแห่งบดยานั้นทศกรรฐ์ใช้เป็นหมอน พระรามสั่งให้หนุมาน ไปนำมา หนุมาน ได้มาทุกอย่างแล้ว

เว้นหีบศยา จึงไปยังลงกา ร่ายพระเวท ให้เหล่ายักษ์หลับ แล้วเข้าไปในปราสาท เห็นทศกรรฐ์นอน อยู่กับนางมณฑา ได้เอาผมนางมณฑาผูกติดกับเศียรทศกรรฐ์ พร้อมกับเขียนคำสาปไว้ที่หน้าผาก ทศกรรฐ์ว่า หากจะแก้ผมให้หลุดต้องให้นางมณฑาตบหัวสามทีทศกรรฐ์ตื่นขึ้นมาเห็นผมนางผูกติด กับเศียรตน และหีบศยาหายไป ก็รู้ว่าศัตรูมาสะกดแล้วลักไปและผมก็ไม่หลุด จึงให้เสนาไป นิมนต์ฤาษีโคบุตรมา ฤาษีเห็นคำสาปจารึกไว้ จึงบอกให้ทำตามคำสาป ดังนั้นเมื่อนางมณฑาตบหัว ทศกรรฐ์สามครั้งผมก็หลุด

ศึกทัพนาสูร

ทศกรรฐ์แค้นใจมากได้ไปขอให้ทัพนาสูร นองร่วมบิดามาช่วยรบ ทัพนาสูรเนรมิตตัวใหญ่โต แทรกกลงดินจนถึงหน้าอก อ้าปากให้ปากล่างอยู่บนดิน แลบลิ้นบังดวงอาทิตย์ไว้ เอาแขนโอบพลึง เหล่าพลึงตกใจที่ท้องฟ้ามืดในทันที ก็วิ่งกันวุ่นวายเข้าปากทัพนาสูร ทัพนาสูรจึงกลืนกินเข้าไป ทั้งหมด พิเภกทูลพระรามถึงเรื่องทั้งหมด และบอกให้พระรามส่งคนไปตัดมือทัพนาสูรเสีย พระรามให้สุคริพไป เมื่อสุคริพตัดมือทัพนาสูรแล้วฟ้าจึงสว่างขึ้น แล้วพระรามแผลงศรพรมมา สตรีต้องทัพนาสูรตาย แต่บรรดาอานรรที่ถูกทัพนาสูรกลืนกินเข้าไป แม้ถูกลมพัดมาต่ออกก็ไม่พิน เหมือนเคย พิเภกจึงทูลให้พระรามแผลงศรไปให้พระอินทร์ได้ยิน และเอาน้ำทิพย์มาพรมบนศพ พวกอานรรทั้งหมดจึงกลับฟื้นคืนชีพ

นางมณฑาหุงน้ำทิพย์

ทศกรรฐ์รู้ว่าทัพนาสูรตายก็เสียใจมาก ไปปรึกษานางมณฑา นางมณฑาคิดถึงพิธีหุงน้ำทิพย์ที่ พระอูมาเคยสอนไว้ หากใครกินน้ำนี้จะไม่ตาย ทศกรรฐ์จึงให้นางมณฑาทำพิธี ฝ่ายทศคีรีวันและ ทศคีรีธร ลูกทศกรรฐ์กับนางข้างในป่าหิมพานต์ มาเยี่ยมทศกรรฐ์ในเวลาที่นางมณฑาทำพิธีสัจชีพ หุงน้ำทิพย์ รู้เรื่องก็อาสาออกรบ ทั้งสองต้องศรพระลักษมณ์ตาย ทศกรรฐ์จึงให้ฤทธิกาลรบหน่วง เวลาไว้ รอพิธีหุงน้ำทิพย์เสร็จ เมื่อครบกำหนดเจ็ดวัน นางมณฑาทำพิธีหุงน้ำทิพย์สำเร็จ ให้เสนา นำไปมอบให้ทศกรรฐ์นำไปพรมบนร่างเหล่ายักษ์ที่ตาย ก็กลายเป็นปีศาจยักษ์ขึ้นมาต่อสู้อพระราม เกิดความสงสัย พิเภกทูลว่าที่เป็นเช่นนี้เพราะน้ำทิพย์ของนางมณฑา แต่มีวิธีแก้คือ ระหว่างนางทำ พิธีห้ามร่วมหลับนอน ขอให้ส่งนายทหารผู้มีฤทธิ์ไปทำลายพิธี ระหว่างนี้ให้พระรามแผลงศรเป็น ข่ายเพชรกันเหล่าปีศาจไว้อย่าให้ออกมาสู้รบได้ พระรามได้ให้หนุมานพานิลนนท์กับชมพูพาน พา ไพร่พลึงไปทำลายพิธี หนุมานจึงแปลงเป็นทศกรรฐ์ นิลนนท์เป็นข้างทรงของทศกรรฐ์ ชมพูพาน เป็นกาธรรมาศควาญท้าย เหล่าไพร่พลแปลงเป็นพลยักษ์ยกทัพเข้าลงกา เมื่อถึงแล้วหนุมานแปลงทำ เป็นดีใจพานางมณฑาไปร่วมหลับนอนด้วย ส่วนชมพูพานได้พาไพร่พลึงไปทำลายโรงพิธีหนุ มานก่อน หากทศกรรฐ์จริงจะฆ่าเสียให้ตาย

ทศกรรมตั้งเมือง

รุ่งขึ้นหนุมานจึงขอให้ทศกรรฐ์ยกทัพไปเป็นประธาน ส่วนตนเองจะออกรบเอง เมื่อถึงสนามรบแล้ว ได้บอกทศกรรฐ์ว่า ให้ทศกรรฐ์ตั้งทัพไว้ เมื่อเห็นตนเหาะไปสูงสามโยชน์เมื่อใด ให้ยกทัพเข้าตี แล้วหนุมานก็กำบังกายเหาะไปที่ทัพพระราม แล้วถวายกลองดวงใจ แล้วทูลให้รับฆ่าทศกรรฐ์เสีย แล้วเหาะกลับไปหา ชุกถองดวงใจให้ดู ทศกรรฐ์จึงรู้ว่าเสียรู้หนุมาน จึงบอกหนุมานว่าจะกลับไปตั้งเสียก่อน แล้วจะมารบวันรุ่งขึ้น จึงไปทูลแก่พระรามด้วย วันรุ่งขึ้นทศกรรฐ์ได้ยกทัพไปรบกับพระราม แล้วต้องศรพรหมมาศตร์ของพระรามตาย พิเภกได้เชิญพระศพทศกรรฐ์เข้าลงกา แล้วเชิญนางสีดา นางมณโฑ มาเฝ้าพระรามที่ค่ายทัพพลับพลาเขามรกต แต่นางสีดาคิดว่า การจะไปเฝ้าพระรามที่ได้จากกันนานถึงสิบสี่ปี โดยตกอยู่ในเมืองลงกา แม้ว่าจะไม่มีหม่อมมอแต่พระรามก็จะเคลือบแคลงสงสัยได้ แต่พิเภกทูลให้คลายกังวล นางสีดาจึงยอมไปเฝ้าพระราม แต่อยู่ห่าง ๆ

สีดาลุยไฟ

ฝ่ายพระรามเมื่อเห็นนางสีดาก็ดีใจมาก ได้พูดกับนางสีดาว่า อยู่กับทศกรรฐ์มานาน ไม่มีใครรู้ว่านางยังบริสุทธิ์อยู่หรือไม่ นางสีดาจึงขอลุยไฟต่อหน้าพระรามและเหล่าเทวดา แสดงความบริสุทธิ์ พระรามได้ให้สุคริพนำเชื้อไฟมากองไว้หน้าพลับพลาต่อหน้าเหล่าเทวดา แล้วทรงเพลงสรเป็นไฟลุกขึ้น ก่อนลุยไฟนางสีดาตั้งสัตย์อธิษฐานว่า หากนางซื่อสัตย์ต่อสามีขอย่าให้มีความร้อนแล้วจึงลงไปมีดอกบัวบานผุดขึ้นรองรับทุกก้าว พระรามให้พิเภกไปครองลงกา ต่อมานางมณโฑได้เป็นเมียพิเภกด้วย เมื่อปลงศพทศกรรฐ์แล้วได้ทูลเชิญพระราม พระลักษมณ์และนางสีดา เข้ามาพักยังลงกา

ศึกอศรรณ

ฝ่ายไวยกาศูรกับนิลกายสูร เสนายักษ์ของทศศิริวันกับทศศิริธร ได้กลับไปทูลท้าวอศรรณ ที่กรุงจักรวาล ว่าบุตรบุญธรรมทั้งสองตายแล้ว ท้าวอศรรณเสียใจมากจึงยกทัพไปรบ พระรามยกทัพไปรบ แต่ไม่สามารถฆ่าอศรรณได้ เพราะเมื่อต้องศรพระรามขาดคราวใด ก็จะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า พิเภกทูลว่า อศรรณได้พรจากพระอิศวรว่าเมื่อใดอศรรณตาย ต้องนำซากไปทิ้งมหาสมุทร จึงจะไม่ฟื้นขึ้น พระรามจึงเพลงสรพรหมมาศตร์ ตัดอศรรณออกเป็นท่อนเล็กท่อนน้อย แล้วบันดาลเป็นลมกรดพาไปทิ้งมหาสมุทรเมื่อเสร็จศึกแล้ว พระมาตุลีก็ลากลับไป พระรามบอกพิเภกว่าจะกลับคืนยังกรุงศรีอยุธยา เพราะรับปากกับท้าวทศพรพระราชบิดาไว้ว่า ครบสิบสี่ปีเมื่อใดจะกลับไปครองเมืองและหากเกินเวลาพระพรตกับพระสัตรรุท จะฆ่าตัวตายด้วยการลุยไฟ พิเภกขอตามไปด้วย พร้อมกับทูลว่า เมื่อพระรามข้ามฝั่งไปแล้ว ควรจะทำลายถนน เพื่อเหล่ายักษ์จะได้ข้ามมหาสมุทรเพื่อ

ลัญจรถ่อไป เมื่อข้ามไปแล้ว พระรามจึงแผลงศรพลายวาท ทำลายถนนที่ข้ามไปลงกาเลีย แล้วเดินทางไปพักที่ป่าบริเวณเขาเหมตริณ

ศึกบรลัถ์กัลป์

ฝ่ายยักษ์ชื่อบรลัถ์กัลป์ ลูกทศกรรฐ์และนางอัคคี ซึ่งพญานาคผู้เป็นตานำไปเลี้ยงไว้ เกิดกลางร้ายคิดถึงทศกรรฐ์ผู้เป็นพ่อขึ้นมา ได้ขึ้นมาเยี่ยมรู้เรื่องราวต่าง ๆ จากนางอัคคีผู้เป็นมารดาที่โกรธรีบเหาะตามทัพพระรามไป เมื่อพระรามได้ยินเสียงก็ก่อกองก็ถามพิเภก รู้ว่าบรลัถ์กัลป์ตามมาล้างแค้นแทนทศกรรฐ์ ก็ให้หนุมานไปฆ่าแล้วตัดหัวมาให้ หนุมานออกอุบายแปลงเป็นควายใหญ่ติดหล่มอยู่ บรลัถ์กัลป์ผ่านมาพบ หลงกลหนุมานได้เข้าต่อสู้กับหนุมาน บรลัถ์กัลป์ตัวถิ้น จึงไปถามฤาษีพระทีศโพนูณี พระฤาษีบอกไปให้เอาทรายซัดจึงจะจับได้ หนุมานจึงฆ่าบรลัถ์กัลป์ตายต่อมา พระรามได้เดินทางไปพักที่เมืองจีดจิน ตามคำทูลเชิญของสุครีพและนิลพัท แล้วเดินทางต่อไปยังอาศรมของฤาษีวิษณุและสวามิตร โดยมีสุครีพตามไปด้วย และพระรามได้พบกับนายพรานกฤษณ์ที่นี้ด้วย และได้รู้ว่าสามพระมารดาทั้งสองพระอนุชาเศวราโศกมาก จึงให้หนุมานกับนายพรานกฤษณ์ล่องหน้าไปทูลเรื่องราวในเมืองก่อน

พระรามคืนเมืองขึ้นครองราชย์ ปุนบำเหน็จ

ฝ่ายพระพรตและพระสัตรุตเห็นว่าครบกำหนดสิบสี่ปีแล้ว พระราม พระลักษมณ์ และนางสีดา ยังไม่เสด็จกลับ ก็ไปทูลมารดาไปปลงพระชนม์ โดยการลุยไฟตามที่ได้ปฏิญาณไว้ หนุมานกับกฤษณ์ก็มาถึงก่อน ได้เข้าไปห้ามไว้ หลังจากรู้เรื่องราวทั้งหมดแล้ว ก็พาพระมารดาไปพบกับพระราม พระลักษมณ์ และนางสีดา ที่อาศรมฤาษี แล้วทูลเชิญเข้าไปครองเมืองต่อมาได้จัดพิธีอภิเษกขึ้นครองราชสมบัติ โดยมีพระอินทร์เหล่าเทวดาและบรรดาเหล่าฤาษีมาเป็นเกียรติแล้ว พระรามได้ออกขุนนางปุนบำเหน็จความดีความชอบของเหล่าทหาร พระลักษมณ์ให้ครองเมืองโรมคัล พระพรตและพระสัตรุต ให้เป็นอุปราชอยู่ในกรุงศรีอยุธยา หนุมานแบ่งกรุงศรีอยุธยาให้ครองกิ่งหนึ่ง แล้วตั้งชื่อให้ใหม่ว่าพระยาอนุชิต สุครีพนั้นให้มีชื่อว่า พระยาไวยวงศา ครองเมืองจีดจิน พิเภกให้ชื่อว่า ท้าวทศศิริวงศ์ ไปครองเมืองลงกา องคตให้ชื่อว่า พระยาอินทรนุภาพศักดิ์ เป็นฝ่ายหน้าเมืองจีดจิน ชมพูพานให้ไปครองเมืองปางตาล สุรเสนไปครองเมืองสัทธาสุร ชมพูวราช นิลราช นิลนนท์ เป็นอุปราชทั้งหมด โดยให้ชมพูวราชเป็นฝ่ายหน้าเมืองปางตาล นิลราชเป็นฝ่ายหน้าเมืองอัสตค นิลนนท์เป็นอุปราชเมืองชมพู ไชยามและโคมุท เป็นมหาเสนาซ้ายขวาที่เมืองจีดจิน สัตพลีให้เป็นอาลักษณ์ ส่วนพลลิงอื่น ๆ ก็ให้ยศถาบรรดาศักดิ์ตามสมควร ฝ่ายหนุมานทูลคัดค้านว่าเมืองโรมคัลเป็นเมืองยักษ์ ไม่ควรให้พระลักษมณ์ไปครอง แต่ควรจะอยู่ใกล้ชิดพระรามจะดีกว่า ส่วนพระพรตกับพระสัตรุต นั้นควรจะให้ไปอยู่ที่เมืองไภยเกษ พระรามเห็นด้วย ได้ให้สุรگانต์ไป

ครองเมืองโรมคัล แล้วให้ศรรามเป็นมหาอุปราช กุขันพรานป่าให้เป็นพระยาขันธินดิษฐ์ ครองบุรีรัมย์ สำหรับพิเภกนั้นเป็นผู้ไม่มีความชำนาญการรบและไม่มีฤทธิ์ หากมีศัตรูมารุกราน ให้เขียนสาสน์แขวนศรมา เมื่อพระรามแผลงศรมาถามข่าว

หนุมานครองเมือง

ฝ่ายหนุมานเมื่อได้ครองอยุธยาครั้งหนึ่ง ก็มีความสุขดี แต่เมื่อใดต้องขึ้นนั่งบัลลังก์ออกขุนนาง จะรู้สึกเร่าร้อน เวียนหัว ปวดหัว ก็คิดว่าเป็น เพราะตีตนเสมอพระรามทำให้เกิดวิปริต ได้เข้าเฝ้าพระรามถวายอยุธยาคืน พระรามจึงแผลงศรให้หนุมานตามไปดูว่าตกลงที่ใด จะยกทัพไปสร้างเมืองใหม่ให้ ครั้นไปตกบนเขาใหญ่เก้ายอด หนุมานแผลงฤทธิ์เอาหางกวาดจนเกิดเป็นกำแพงหินล้อมรอบบริเวณนั้น แล้วจึงกลับมาทูลพระรามทุกอย่าง พระรามจึงว่าให้ตามไปดูเท่านั้น ทำไมทำเกินคำสั่ง แต่เนื่องจากมีความชอบมาก ก็จะให้เทวดาไปสร้างเมืองให้ ต่อมาพระอินทร์ให้พระวิษณุกรรม ลงมาสร้างเมืองให้หนุมาน แล้วพระรามประทานชื่อเมืองว่า นพบุรี รวมทั้งแบ่งสมบัติจากกรุงศรีอยุธยา ม้า พล เสนา ให้ครึ่งหนึ่งตามที่ ได้เคยปฏิญาณไว้

ศึกมหาบาล

ฝ่ายยักษ์ชื่อท้าวมหาบาล เจ้าเมืองจักรวาล เพื่อนสนิทของทศกรรฐ์ เกิดความคิดถึงทศกรรฐ์ ขึ้นมาได้ยกทัพมาตั้งที่หน้าด่านลงกา รู้ข่าวทศกรรฐ์ก็โกรธเคือง ให้เสนาไปเรียกพิเภกมาพบที่หน้าด่าน แต่พิเภกรู้ว่า เป็นพวกพาลไม่ยอมออกไป เมื่อดูดวงตนรู้ว่า มีเคราะห์หนัก แต่จะมีคนช่วยเหลือไม่ถึงตาย และใกล้เวลาที่พระรามจะแผลงศรมาถามข่าวคราวแล้ว จึงให้เปาวนาสุรนำไพร่พลรักษาเมืองไว้ให้เข้มแข็ง พระรามได้เกิดฝันประหลาด จึงคิดถึงพิเภก ได้แผลงศรพาลจันทร์ไปถามข่าว เมื่อพิเภกกราบศรแล้วผูกสาสน์กลับมา จึงรู้ว่าลงกาเกิดศึกใหญ่ พระรามให้หนุมานไปช่วยรบที่ลงกา พิเภกจึงว่าหากตนไม่ออกไปรบ ท้าวมหาบาลก็จะหมิ่นเอาได้ และยังเป็นพระเกียรติแก่พระรามด้วย หากพลาดพลั้งให้หนุมานช่วย ระหว่างรบกันพิเภกเพี้ยงพล้ำ หนุมานจึงลงจากกลีบเมฆมาช่วย แต่ไม่สามารถฆ่าท้าวมหาบาลได้ พิเภกบอกว่า ท้าวมหาบาลได้พรจากพระอิศวร หากจะฆ่าต้องแหะเอาดวงใจมาขยี้ให้แตก หนุมานจึงควักเอาดวงใจท้าวมหาบาลออกมาขยี้ ท้าวมหาบาลจึงตาย และพลยักษ์ได้ตกเป็นเชลยของลงกา เมื่อเสร็จศึก พิเภกเชิญหนุมานไปหานางเบญจกาย ส่วนเมืองจักรวาลที่ขาดคนปกครอง พิเภกให้เปาวนาสุรไปครอง จากนั้นหนุมานและพิเภกจึงไปเฝ้าพระราม ทูลเรื่องราวทั้งหมด

กำเนิดไพนาสूरียวงศ์ และอสุรผัด

ต่อมานางมณฑโพบระสูติโอรสชื่อ ไพนาสूरียวงศ์ ซึ่งเกิดจากทศกรรฐ์ พิเภกนึกว่าเป็นลูกตนก็หลงรัก ส่วนนางเบญจกายได้ประสูติโอรสหน้าเป็น ถึง มือและเท้าเป็นยักษ์ ชื่ออสุรผัด วันหนึ่งหนุมานได้ยกทัพน้อยไปเที่ยวสวน ได้กระ โจนปืนป่ายตามวิสัยทำให้นางกำนัลขบขัน ทำให้หนุมานรู้สึกอับอายที่ตนทำตัวไม่เหมาะสม คิดจะออกบวช จึงไปเฝ้าพระรามเพื่อทูลลาไปบวช กับถวายพระทิศไฟ วันหนึ่งไพนาสूरียวงศ์ ไปเที่ยวเล่นในสวนกับพี่เลี้ยงชื่อ วรณีสูร เมื่อไปถึงพลับพลาที่ทศกรรฐ์เคยประทับ วรณีสูรคิดถึงทศกรรฐ์ก็ร้องไห้ ไพนาสूरียวงศ์สงสัย วรณีสูรเล่าให้ฟังทั้งยังบอกว่าไม่ใช่ลูกพิเภก ไพนาสूरียวงศ์ได้กลับมาถามนางมณฑโพบอีก เมื่อรู้ความจริงก็โกรธคิดจะไปหาท้าวจักรวรรดิที่เมืองมลิวัน จึงหลอกพิเภกว่าจะไปเรียนวิชาที่สำนักพระกาลฤาษี แต่ที่จริงจะเรียนวิชาผ่านด่านเพลิงน้ำกรด ไปเมืองมลิวัน เมื่อเรียนจบ ก็เดินทางไปเมืองมลิวัน และผ่านด่านทั้งสองไปได้ หลังจากที่เล่าเรื่องทั้งหมดให้ท้าวจักรวรรดิฟัง ท้าวจักรวรรดิโกรธยกทัพมาลงกา เมื่อถึงลงกา ไพนาสूरียวงศ์ ได้บอกว่าพวกตนจะเข้าเมืองก่อน เพื่อไม่ให้พิเภกสงสัย

ศึกท้าวจักรวรรดิ

ฝ่ายท้าวจักรวรรดิเมื่อถึงด่านลงกา ก็ให้วิษณุราชกับนนทการ ไปทูลพิเภกให้ออกมา พิเภกจัดทัพออกไปรบ แต่เพลิงพล้ำถูกท้าวจักรวรรดิ แผลงศรเป็นพญานาคตัวใหญ่ รัศมีพิเภกไว้ เมื่อไพนาสूरียวงศ์รู้ว่าพิเภกถูกจับ ก็มาขอชีวิตว่า พิเภกได้เลี้ยงดูตนมา ท้าวจักรวรรดิยกโทษให้แต่ขอทรมานพิเภกก่อน โดยจับใส่ตรูขังไว้ จากนั้นได้ตั้งให้ไพนาสूरียวงศ์ครองลงกาแทน แล้วตั้งนามใหม่ให้ว่า ท้าวทศพิน พร้อมทั้งมอบศรบรรลัยจักรวาลให้ด้วย ฝ่ายอสุรผัดรู้ว่าตาของตนถูกจำตรู ก็เสียใจไปขอโทษแทนตากับทศพิน ท้าวจักรวรรดิไม่ยอมไล่ออกมา นางเบญจกายให้อสุรผัดไปตามหาหนุมานผู้เป็นพ่อที่ออกบวช แล้วค่อยไปทูลพระราม อสุรผัดเหาะไปตามกับฤาษีที่เขามณฑป เมื่อพบหนุมานก็ไม่รู้จัก หนุมานจึงกลับร่างเดิม แล้วแผลงฤทธิ์พร้อมกับหาวเป็นดาวเป็นเดือน อสุรผัดจึงเล่าเรื่องให้ฟัง หนุมาน โกรธมากพาอสุรผัดไปพบสุครีพที่นครขีดจิน สุครีพให้หนุมานพาอสุรผัดไปพบพระรามก่อน แล้วตนกับท้าวชมพูจะยกพลตามไป เมื่อพระรามรู้เรื่องจากหนุมานก็ให้ไปเกณฑ์ทัพเมืองขีดจินกับเมืองชมพูมา หนุมานจึงบอกว่ากำลังยกมา แล้วให้เสนาไปเมืองไถยเกษ บอกพระพรตและพระสัตรุตไปช่วยรบ โดยให้มาพร้อมกันที่ศรีอยุธยา ฝ่ายท้าวชมพู ได้ให้นิลพัทคุมทัพเมืองชมพู แก้วตัวกับพระรามในความคิดครั้งก่อน พระรามสั่งให้พระพรตและพระสัตรุต นำทัพทั้งหมดพร้อมกับสุครีพ หนุมาน องคต และสิบแปดมงกุฎ ไปตีเมืองลงกาและเมืองมลิวัน พระรามประทานศรพรหมมาศรและเกราะเพชรแก่พระพรต พระลักษมณ์ประทานศรจันทรวา

ทิดย์กับเกราะแก้วของพระอินทร์ให้พระสัตว์รูด แล้วพระพรตกับพระสัตว์รูดก็คุมทัพไปถึงเขาคันธกาล นิลพัทขอเอาตัวทอดข้ามมหาสมุทร เพื่อให้ทัพผ่านเข้าลงกา แล้วไปตั้งทัพที่เขามรกต

ศึกทศพิน

เมื่อตั้งทัพแล้ว พระพรตให้ชมพูพานถือสาสน์ไปบอกให้ท้าวทศพินออกมา ทศพินไม่ยอม กลับด่าว่าชมพูพาน ชมพูพานได้ทำร้ายทศพินจนบาดเจ็บ แล้วกลับมาทูลพระพรต ฝ่ายยามลิวกับกันยูกเวก โอรสอินทรชิตกับนางสุวรรณกันยุมารู้ว่าทศพินจะไปรบแล้วจะให้พวกตนไปด้วยก็กลัว นางสุวรรณกันยุม่าจึงบอกให้หนีไปถวายตัวกับพระพรต รุ่งขึ้นท้าวทศพินยกทัพไปรบ พระพรตให้อสุรผัดออกรบ ทศพินกับวรณีสูรแพ้ถูกจับได้ พระพรตให้นำทั้งสองตระเวนน้ำตระเวนบก แล้วตัดหัวเสียบไว้ที่ประตูเมือง เพื่อไม่ให้ผู้อื่นเอาเยี่ยงอย่าง แล้วให้อสุรผัดไปปล่อยพิเภก

ตีเมืองมลิวัน

เมื่อฆ่าทศพินแล้ว พระพรตให้ยกทัพไปตีเมืองมลิวัน พิเภกทูลว่าทางไปเมืองมลิวันเป็นทางทุรกันดาร และยังมีด่านถึงสองด่านคือ ด่านไฟกรดและน้ำกรด หนุมานได้อาสาหักด่าน เมื่อไปถึงด่านแรกคือ ด่านเพลิงกาฬ หนุมานเห็นยักษ์ชื่อมัจฉวาน กำลังกุมพลแก้ว โกฎิทำพิธีไฟลูกโหมช่วงโชติร้อนแรง หนุมานแปลงกายใหญ่โตเข้าต่อสู้และฆ่ามัจฉวานตายไฟจึงดับ ถึงด่านที่สองคือด่านน้ำกรด เห็นยักษ์ชื่อกาลสูรนั่งบริกรรมคาถาเรียกพญานาคมาพันพิษ เป็นควันมีน้ำกรดไหลไม่ขาดสาย จึงแปลงกายเป็นครุฑเข้าต่อสู้ และจับกาลสูรขว้างไปยังเขาจักรวาลตาย เมื่อหักด่านได้แล้ว พระพรตได้ให้ยกทัพไปตั้งที่เชิงเขามยุราตามคำแนะนำของพิเภก ฝ่ายท้าวจักรวรรดิรู้ว่าข้าศึกหักด่านมาถึงเมือง ได้ให้จัดทัพเตรียมไว้ พระพรตให้นิลพนธ์ถือสาสน์ไปบอกว่าจะหากลับตายให้ออกมาตั้งสัตย์ต่อศรพรหมมาศร์ก็จะยกโทษให้ ท้าวจักรวรรดิไม่ยอมกลับให้โอรสชื่อ สุริยาภยกทัพออกมารบ พระพรตให้พระสัตว์รูดไปรบ พระสัตว์รูดต้องหอกเมฆพัทธของสุริยาภพลบลง พิเภกทูลพระพรตว่ายาแก้ฤทธิ์หอกคือจินตนแดงกับมูลวัวอุศรราชที่ถ้ำเขาอินทกาล แทนหินที่ชั้นพรหม และลูกหินที่เมืองพญานาค พระพรตให้นิลพัทไปเอา เมื่อบดยาทาแผลหอก พระสัตว์รูดก็ฟื้น

ศึกสุริยาภ บรรลัยจักรและนนิยุพัคทร์

เมื่อท้าวจักรวรรดิรู้ว่าพระสัตว์รูดฟื้นขึ้น ก็ให้สุริยาภออกมารบอีก พระพรตและพระสัตว์รูดออกรบ สุริยาภต้องศรพรหมมาศร์ตาย ท้าวจักรวรรดิให้โอรสอีกคนหนึ่งชื่อ บรรลัยจักรไปรบ แต่สู้ไม่ได้ เมื่อพลบค่ำจึงขอหย่าศึกแล้วจะไปรบในวัยรุ่งขึ้น เมื่อเข้าเมืองแล้ว ได้ทูลท้าวจักรวรรดิว่าศัตรูมีกำลังเข้มแข็งและมีฤทธิ์ไม่ควรประมาท จึงจะไปชุบศรเหราพตที่เนินเขาจักรวาล ท้าว

จักรวรรดิเห็นดีด้วย ได้ให้ยักษ์ชื่อกระบิล ยกทัพไปขัดตาทัพไว้ก่อน พระพรตให้นิลพัทออกรบ ต่อมาได้ฆ่ากระบิลตาย พร้อมกันนี้พระพรตได้สั่งให้องคตกับอสุรพิศ ไปทำลายพิธีบูชาครุฑของบรรลัษจักร บรรลัษจักรบอกว่าถึงแม้จะบูชาไม่สำเร็จก็จะขอออกรบ พระพรตกับพระสัตรรุท ออกรบกับบรรลัษจักร บรรลัษจักรเอาจักรกรดเมฆสูรขว้างไป เกิดเป็นหมอกควันบังดวงอาทิตย์ แล้วได้แผลงศรเหราพตเป็นจระเข้พันหัวพันพิษรัดกายพระสัตรรุทแล้วพาไปฝากไว้กับราหู พิเภกทูล พระพรตว่าเป็นเพราะจักรกรดเมฆสูรของบรรลัษจักร ให้แผลงศรพรหมมาسترไป เมื่อฟ้าสว่างแล้ว ไม่เห็นพระสัตรรุท ก็ให้สุกรีพ หนุมาน องคต นิลพัท ไปตามชิงตัวกลับมา เมื่อหั่งสี่ตามไปพบราหู จึงต่อสู้กัน ชิงตัวพระสัตรรุทกลับมาได้ ส่วนราหูหนีเข้าเมือง แต่ถูกบรรลัษจักรสั่งให้ตัดหัวเสียบ ประจาน เพื่อไม่ให้ยักษ์อื่น ๆ เอาเยี่ยงอย่าง รุ่งขึ้นบรรลัษจักรออกรบอีก ต้องศรพรหมมาสเตอร์ของ พระพรตตาย ท้าวจักรวรรดิเสียใจและแค้นใจมาก ยกทัพออกไปรบเอง ไม่แพ้ไม่ชนะ จนลอบคำจึง ขอบำศึก ฝ่ายนनुพักตร์น้องของบรรลัษจักร ซึ่งลาท้าวจักรวรรดิไปบำเพ็ญตบะในป่า เพื่อขอ ประทานเทพอาวุธจากพระอิศวร พระพรหม และพระนารายณ์ แต่ยังไม่สำเร็จ เกิดความร้อนรุ่ม จึง คิดว่าคงจะเกิดเหตุก็กลับไปเมืองมลิวัน เมื่อรู้ข่าวพี่ชายก็เสียใจและ โกรธแค้น อาสาออกรบ พระ พรตให้พระสัตรรุท ออกมารบ ระหว่างรบกันนनुพักตร์ต้องศรพรหมมาสเตอร์ตาย

ศึกท้าวไวยตาล

ท้าวจักรวรรดิแค้นมาก ยกทัพออกมารบเป็นครั้งที่สอง แต่ไม่แพ้ไม่ชนะ จนคำจึงกลับเข้า เมือง แล้วคิดได้ว่ายังมีเพื่อนชื่อท้าวไวยตาล เจ้าเมืองกรุงราชที่มีศาสตราวุธพิเศษ จึงให้เสนาถือ สาสน์ไปเชิญมารบ ท้าวไวยตาลได้มาช่วยท้าวจักรวรรดิรบกับทัพของพระพรตและพระสัตรรุท เมื่อ ท้าวไวยตาลเพลียงพลาก็คิดว่าศัตรูมีกำลังกล้าแข็ง ควรจะไปทำพิธีบูชากระบองให้เกิดมีฤทธิ์ แล้ว จึงขอหย่าศึกกลับเข้าเมือง ท้าวจักรวรรดิเมื่อรู้ว่า ท้าวไวยตาลจะไปทำพิธีบูชากระบอง ก็ให้เพตราไป ขัดตาทัพไว้ก่อน พิเภกทูลพระพรตว่า ทัพที่ยกมาไม่ใช่ไวยตาล เพราะไวยตาลกลับไปบาคาลเพื่อทำ พิธีบูชากระบองตาล ให้ชี้ทางตันตาย ชี้ทางปลายเป็นและไม่ตาย พระพรตได้สั่งให้องคตไปรบกับเพ ตราส่วนนิลพัท ให้ไปทำลายพิธี นิลพัทได้ขอเอาอสุรพิศไปด้วย เมื่อนิลพัทและอสุรพิศไปถึงก็หาย ตัวเข้าไป แล้วนิลพัทแปลงตัวเป็นพระกาฬ เข้าสู้รบกับไวยตาลที่กำลังทำพิธี จนเสียพิธี ก็พากัน กลับมาดักรออยู่ที่ทางเข้าเมือง นิลพัทแปลงเป็นยักษ์นั่งอยู่ข้างทาง แล้วให้อสุรพิศคอยเฝ้าดูอยู่ห่าง ๆ เมื่อไวยตาลยกทัพกลับมาพบเข้า นิลพัทแกล้งทูลว่า ตนเป็นทหารอยู่ลงกาถูกทหารจนอยู่ไม่ได้ ต้อง ลงมาขอพึ่ง ไวยตาลเชื่อพาเข้าเมือง ระหว่างทางได้กลายร่างเดิมเข้าต่อสู้กับไวยตาล อสุรพิศเข้าช่วย รบด้วย จนฆ่าไวยตาลตายแย่งกระบองไปได้ ส่วนองคตก็ฆ่าเพตราตาย ท้าวจักรวรรดิรู้ข่าวก็เสียใจ และโกรธแค้น ยกทัพมารบเองเป็นครั้งที่สามกับพระพรต ไม่แพ้ไม่ชนะ จนคำจึงหย่าศึกกลับเข้า เมือง

พระรามปูนบำเหน็จ

พระรามได้ให้รางวัลทุกคนที่ออกรบครั้งนี้ โดยให้หนุมานไปครองกรุงมลิวัน นิลพัทเป็นพระยาอภัยพิททวงศา อสุรผัดเป็นพระยามารนุราชอุปราชลงกา ยามลิวันเป็นพระยาวันยุพัตถ์ ครองกรุงกูรราช กันยเวกเป็นพระยากันนุชิต ครองเมืองจักรวาล เปาวนาสุรให้กลับมาเป็นอำมาตย์ใหญ่ของพิเภกและอื่น ๆ แก่พลลิง และพลมาร ฝ่ายไววิกและนางพิรากวน ที่ได้ครองเมืองบาดาลแทนไมยราพ ก็นึกถึงบุญคุณของหนุมานตลอดมา จึงคิดมาเยี่ยมและมาเฝ้าพระรามด้วย ไววิกได้ชวนมังจานุซึ่งเป็นอุปราชยกทัพมา พลวานรเห็นกองทัพมา ทำวามพู่ที่กำลังยกทัพกลับมา ก็เข้าใจผิดคิดว่าไววิกเป็นกบด ได้นำทัพเข้าต่อสู้ พระรามได้ยินเสียงดังก็ก้อง ก็ให้หนุมานไปดู เห็นไววิกกับมังจานุก็จำได้ จึงเข้าขวางทัพ ไววิกและมังจานุเล่าให้ฟัง จากนั้นก็พากันเข้าเมืองไปเฝ้าพระราม พระรามได้ใช้พระขรรค์โมลิตัดหางที่เป็นปลาของมังจานุให้ แล้วบอกว่าหากการให้หนุมานไปครองเมืองมลิวันก็จะอยู่ไกล จึงให้มังจานุไปครองแทน และให้นางรัตนมาลีเป็นมเหสี ส่วนไววิกนั้นให้ไปครองเมืองบาดาลตามเดิม

ปีศาจนางอาตุล

วันหนึ่งพระรามเกิดอยากเที่ยวป่า ได้ชวนพระลักษมณ์ไปด้วย ส่วนนางสีดาตั้งครภจึงอยู่ที่ตำหนัก นางสีดารู้สึกเร่าร้อน ได้ชวนนางกำนัลไปอาบน้ำที่ท่าหลวง ฝ่ายยักษ์ตนหนึ่งชื่อนางอาตุล เป็นญาติของทศกรรฐ์ อยู่ใต้ดิน รู้ว่าที่เหล่ายักษ์พากันล้มตายก็เพราะนางสีดาเป็นต้นเหตุ ก็คิดแค้นนางสีดาเรื่อยมา และหาวิธีกลั่นแกล้งให้นางสีดาต้องพลัดพรากพระราม ได้ขี้นมาจากใต้ดิน แปลงกายเป็นนางกำนัล มีรูปร่างงามมาหานางสีดา ถึงเวลาที่ถึงคราววิบัติของนางสีดา ทำให้ไม่สงสัยแล้วนางอาตุลก็ตามนางสีดาขึ้นพระตำหนัก และถามนางสีดาถึงหน้าตาของทศกรรฐ์ นางสีดาเล่าให้ฟัง นางอาตุลบอกว่านี่ก็ไม่ออกควรจะวาดรูปให้ดู นางสีดาได้วาดรูปทศกรรฐ์ให้นางอาตุลดู และนางกำนัลอื่น ๆ ก็มาดูกัน เป็นเวลาที่พระรามพระลักษมณ์กลับจากป่า นางอาตุลรีบหายตัวเข้าไปสิงรูป นางสีดารู้ว่าพระรามกลับมากรีบบรูปแต่ลบไม่ออก จึงนำไปซ่อนไว้ใต้ที่นอนของพระราม เมื่อพระรามจะนอนก็ให้ร้อนรุ่มและโมโหเอากับนางสนมกำนัล

พระรามให้ฆ่านางสีดา

นางสีดาได้ให้นางข้าหลวงไปบอกพระลักษมณ์ พระรามเล่าความรู้สึกให้ฟัง พระลักษมณ์ค้นห้องดูพบรูปทศกรรฐ์ แล้วนำไปให้พระรามดู นางสีดาคิดว่าถ้าอยู่เฉยนางกำนัลทั้งหลายจะเดือดร้อน จึงพูดความจริงแก่พระราม พระรามโกรธหาว่านางสีดาแพศยาให้นำไปฆ่า พระลักษมณ์ได้ลอบพานางออกไปจากเมืองในตอนค่ำ และพระลักษมณ์กลัวพระรามรู้ก็ใช้พระขรรค์ฆ่านาง แต่

นางสีดาไม่ตาย พระลักษมณ์จึงให้พระนางหนีไป ส่วนตนจะกลับเข้าเมืองก่อนเวลาเช้า ฝ่ายพระอินทร์เห็นเรื่องราวทั้งหมด จึงคิดช่วยทั้งนางสีดาและพระลักษมณ์ ได้บันดาลให้มีเนื้อทราย นอนตายอยู่ระหว่างทางที่พระลักษมณ์จะผ่านกลับเมือง พระลักษมณ์ได้ควักดวงใจเนื้อทรายไปถวายพระราม

กำเนิดพระมงกุฎ พระลบ

ส่วนนางสีดาได้เดินทางมาพบกับพระอินทร์ที่แปลงเป็นควายมาคอยนางสีดา เห็นนางสีดาเดินร้องไห้มา จึงถามเหตุ นางสีดาเล่าให้ฟังแล้วขอให้ ควายแปลงพาไปหาฤาษีเพื่อขอฟิ่ง ควายแปลงได้พานางไปพบกับฤาษีชื่อวชิรมฤค ฤาษีได้รับเลี้ยงนางไว้ โดยเนรมิตกุฎีให้หลังหนึ่ง จนนางสีดาคลอดโอรสทั้งไว้ในเปล แล้วไปฝากฤาษีให้ช่วยดูแล แล้วตนจะไปอาบน้ำ แต่ไปเห็นลิงแม่ลูก จึงได้คิดถึงโอรสกลับไปเอามา ไม่บอกฤาษี ฤาษีลืมตาไม่เห็นโอรสก็จะทำพิธีไฟชุบโอรสให้ใหม่ โดยวาดรูปกุมารในกระดานเพื่อทำพิธี เมื่อเห็นนางสีดาพาโอรสกลับมา ก็จะลบรูปกุมารในกระดาน นางสีดาขอให้ชุบขึ้น เพื่อเป็นเพื่อนเล่นของโอรส เมื่อชุบได้แล้ว ฤาษีได้ตั้งชื่อพระโอรสว่า มงกุฎ ส่วนโอรสที่ชุบขึ้นให้ชื่อว่า ลบ ทั้งสองเรียนวิชากับฤาษีจนจบ และฤาษีได้เอาไม้ไผ่อ่อนมาเหลาเป็นคันศรและลูกศร องค์กรสามเล่ม แล้วให้ฝึกหัดยิงจนเกิดความชำนาญ ต่อมาฤาษีคิดจะตั้งพิธีชุบศรให้

เสียงม้าอุปการ

วันหนึ่งพระมงกุฎกับพระลบ ลาฤาษีและพระมารดา ไปเที่ยวป่า แล้วชวนกันประลองศรเกิดเสียงสนั่นไปทั่ว พระรามได้ยิน รู้ว่าคงจะมีผู้มีบุญมาทดลองฤทธิ์ และโหรประจำราชสำนักได้ทูลให้ปล่อยม้าอุปการไปเสี่ยงทาย พร้อมกับให้หนุมานตามสะกดรอยไป หากใครจับไปขี้ยอมแปลว่าคิดขบถให้จับตัวมาถวาย พระรามเห็นด้วยจึงให้ไปเชิญพระพรตและพระสัตบุรุษมาแล้วให้ตามม้าอุปการไปด้วย ฝ่ายนางสีดาตั้งแต่พระมงกุฎและพระลบ ขอไปเที่ยวป่า แล้วไปประลองศรก็รื้อนร้อนใจ คิดว่าอาจมีกษัตริย์ผู้มีฤทธิ์เกิดความริษยามาจับตัวไปได้ ก็ห้ามไม่ให้ทั้งสองไปเที่ยวป่าอีก แต่โอรสทั้งสองไม่เชื่อ ลาไปป่าอีก ขณะที่กำลังเที่ยวป่าอยู่ พระมงกุฎเห็นม้าอุปการหน้าดำตัวขาวตลอดหาง เข้ามีสีแดง ก็บอกพระลบว่าเป็นม้าประหลาด ให้ช่วยกันจับ จับได้แล้วก็พบสาสน์แขวนคอม้า เมื่ออ่านแล้วก็รู้ว่าเป็นสาสน์ของพระรามที่ปล่อยม้ามา หากใครพบให้มานูชาม้าอุปการ แต่หากใครนำไปขี้จะถูกฆ่าตาย ก็โมโหมาก ก็จับม้าอุปการขี่ หนุมานซึ่งสะกดรอยตามมาเห็นคิดว่าสองกุมารน่าจะเป็นลูกกษัตริย์เมืองใดเมืองหนึ่ง จะฆ่าเสียก็ได้ แต่กลับแผลงฤทธิ์เข้าจับ ถูกพระมงกุฎตีด้วยศรสิ้นสติ แล้วสองกุมารก็ขี่ม้าเล่นต่อไป เมื่อหนุมานพินก็คิดอุบายโดยแปลงเป็นลิงป่าเข้าไปตีสนิท พอได้โอกาสจะเข้าจับถูกตีด้วยศรล้มลง แล้วทั้งสองโอรสเอาเถาว์วัลย์มัดหนุมานและ

สักหน้าด้วยขางไม้เขียนเป็นคำสาป หนุมานแก่ไม่หลุดเดินกลับไปหาทัพพระพรตและพระสัตรรุต
เล่าเรื่องให้ฟัง พระพรตเอาพระขรรค์ตัดเถาวัลย์ก็ไม่ขาด เมื่อเห็นคำสาปบนหน้าผาก ก็รู้ว่าแก่ไม่ได้
จึงพากันกลับไปเฝ้าพระราม พระรามแค้นให้เถาวัลย์จึงหลุดออก หนุมานเล่าให้ฟัง พระรามโกรธ
มาก ให้หนุมานไปทูลพระพรตและพระสัตรรุต ให้ไปจับตัวทั้งสองมาลงโทษให้ได้

พระมงกุฎกัจฉ

เมื่อทัพของพระพรตและพระสัตรรุต พร้อมด้วยหนุมานไปพบกับพระมงกุฎและพระลบ ทั้ง
สองจึงว่ามานี้ไม่มีใครเลี้ยงดู อยู่ในป่าจับได้ก็ขี้ แล้วยังไม่ได้เป็นลูกน้องพระราม หากจะจับก็ต้องรบ
กัน เมื่อรบกันพระมงกุฎต้องศรพระพรตสลบ ส่วนพระลบหนีไปได้ เมื่อพระรามเห็นพระมงกุฎ
แล้วรู้เรื่องราวทั้งหมดก็โกรธ ให้มัดตัวพระมงกุฎพาไปประจานทั่วเมือง แล้วเอาขึ้นข่าหยั่งไว้สาม
วันให้ประหาร ฝ่ายพระลบหนีไปบอกพระฤาษีกับนางสีดา พระลบจึงขออาสาไปชิงตัวพระมงกุฎ
กลับ นางสีดาห้าม แต่พระลบไม่ยอม นางสีดาจึงถอดแหวนให้ โดยหาโอกาสให้แหวนนี้แก่พระ
มงกุฎ เมื่อพระลบตามมาถึงศรีอยุธยา ได้พักอยู่ใต้ต้นไม้ใกล้ประตูเมือง แล้วไหว้เทวดาและเสื่อ
เมืองทรงเมืองให้ช่วยบังไม่ให้ใครเห็น และขอให้พบพี่โดยเร็ว พระอินทร์ได้ให้เทวดาแปลงกาย
เป็นนางงามกระเดียดหม้อมา เข้ามาถามพระลบ พระลบเล่าให้ฟังว่าจะมาดูกุมารที่ถูกจับ แต่ประตู
ปิดจึงไม่ได้เห็น นางจึงบอกว่าพระลบมีหน้าเหมือนคนที่ถูกจับ หากใครเห็นเข้าจะเข้าใจผิดได้ แล้ว
ก็บอกว่าตนจะไปตักน้ำให้นักโทษ พระลบอาสาตักน้ำแล้วแอบใส่ แหวนไว้ในหม้อ พร้อมกับ
อธิษฐานว่า ขอให้แหวนไปสวมที่นิ้วพระมงกุฎ แล้วให้พี่นโทษกลับมาหาพระลบ นางแปลงนำ
หม้อน้ำไปถึงที่พระมงกุฎถูกจองจำ อ้อนวอนแก่เพชรฆาตว่าจะนำน้ำมาให้นักโทษ เมื่อได้รับ
อนุญาตก็นำน้ำไปให้ แล้วแหวนก็สวมที่นิ้วนางขวา ความเจ็บปวดก็หายไป และหลุดจากถูกมัด
จากนั้นพระมงกุฎก็หนีไปตามทางที่นางบอกจนไปพบกับพระลบ

พระรามพบโอรส

ฝ่ายพระรามรู้ว่านักโทษหนีไป ก็โกรธให้จับเพชรฆาตทั้งสี่ขัง แล้วยกทัพไปตามจับสอง
กุมาร พบว่ามีหน้าตาเหมือนกัน เมื่อขณรรบกันศรทั้งสองไม่ทำลายซึ่งกันและกัน พระรามจึง
อธิษฐานว่าหากกุมารนั้นเป็นเชือกษัตริย์ อย่าให้ศรนี้ฆ่าได้ และให้กลายเป็นอาหาร เมื่อแผลงไปก็
กลายเป็นอาหาร พระรามสงสัยจึงถามสองกุมาร พระมงกุฎได้บอกว่าเป็นลูกนางสีดา แต่ไม่รู้ว่าเป็นใคร
เป็นใคร ได้อาศัยอยู่กับฤาษีวัชมฤค พระรามสงสัยเรื่องนางสีดา พระลักษมณ์ทูลความจริง
พระรามสำนึกผิด เข้ามาหาพระมงกุฎกับพระลบ ขอให้ยกโทษให้ พระมงกุฎและพระลบขอโทษที่
ต่อสู้ด้วย แล้วจึงมือวิ่งหนีไป พระราม พระลักษมณ์ พระพรตและพระสัตรรุต ได้พากันตามสอง
กุมารไป พระมงกุฎได้กลับไปเล่าเรื่องให้นางสีดาฟัง และบอกว่าทั้งหมดได้ตามมาถึงหน้าอาคารนี้

แล้ว นางสีดาไม่ยอมออกไป แต่นิมนต์ฤๅษีไปเจรจากับพระราม เมื่อรู้เรื่องราวฤๅษีคิดสงสาร พระราม กลับมาใกล้เกลี่ย นางสีดาใจอ่อน ให้พระฤๅษีพาพระรามมาพบ อย่างไรก็ตามนางสีดาก็ไม่ยอมกลับศรีอยุธยา พระรามจึงขอพระมงกุฎและพระลบไปอยู่อยุธยา เพื่อนางสีดาคิดถึงลูกจะได้ตามไป นางสีดายอมให้เอาโอรสไป แล้วพาพระมงกุฎและพระลบมาไหว้พระราม ฤๅษีเห็นว่านางสีดายอมให้โอรสไป แต่ตัวไม่ยอมไปในเมืองด้วยก็รับปากว่าจะดูแลให้ ฝ่ายพระรามเมื่อเข้าไปอยู่ในศรีอยุธยาพร้อมกับโอรส ก็มีความคิดถึงนางสีดามาก ได้ให้พระมงกุฎและพระลบไปอ้อนวอนนางสีดาให้กลับคืนศรีอยุธยา เมื่อพบกันนางสีดาไม่ยอมกลับพร้อมกับบอกโอรสว่า คนนั้นถูกพระรามผู้เป็นพ่อตราหน้าว่าเป็นคนชั่ว ประชาชนรู้ทั่วเมือง

พระรามแกล้งสวรรคต

พระรามได้คิดอุบายตวงนางสีดาให้กลับมา โดยให้หนุมานเนรมิตพระเมรุพร้อม โทศแก้วบรรจุกศพ แต่ไม่มีผู้ใดรู้ว่าเป็นพระศพใคร แล้วให้หนุมานไปทูลนางสีดา นางสีดาหลงเชื่อว่าพระรามสิ้นพระชนม์ก็เสียใจ ไปลาฤๅษีเข้าศรีอยุธยา หนุมานเชิญเสด็จประทับบนฝ่ามือเหาะเข้าเมือง นางสีดาตรงไปกราบ โทศแก้วแล้วร้องไห้จนสลบ พระรามแอบดูอยู่เข้าไปอุ้มนางไว้ เมื่อนางสีดาฟื้นก็รู้ว่าถูกหลอก จึงตั้งสัตย์อธิษฐานขอให้แม่พระธรณีเปิดช่องให้หนีทุกข์ไปยังเมืองพญานาค เมื่อแผ่นดินแยกออกนางจึงกระโจนลงไป แผ่นดินก็ปิดตามเดิม

พระรามเดินดงครั้งที่สอง

พระรามเสียใจมาก ให้หนุมานไปตามแล้วกลับมาบอกว่านางสีดาไปอยู่เมืองบาดาล แคว้นท้าววิรุณนครราช อย่างสมพระเกียรติ พระรามไม่รู้จะทำอย่างไร จึงแผลงศรไปหาพิเภก พิเภกเหาะมาเฝ้าแล้วทูลว่า พระรามกำลังมีเคราะห์ ควรไปเดินป่าหนึ่งปีก็จะสิ้นเคราะห์ และนางสีดาก็จะกลับมา พระรามได้ฝากราชกิจแก่พระพรตและพระสัตรรุต แล้วออกเดินป่าพร้อมพระลักษมณ์และหนุมาน ฝ่ายยักษ์ชื่อกุมภกรักษ์เป็นเจ้าเมืองกาลวรุณ มีมเหสีชื่อเกศินี มีโอรสชื่อตรีปิกกัน ซึ่งมีนิสัยหยาบซ่า ชอบรุกรานให้เกิดความเดือดร้อนไปทั่ว วันหนึ่งได้ออกไปเที่ยวป่า พบกับพระรามพระลักษมณ์และหนุมาน ได้ให้บริวารเข้าล้อมจับจนเกิดต่อสู้กัน และตรีปิกกันต้องศรพระลักษมณ์ตาย ท้าวกุมภกรักษ์ว่าก็โกรธมากยกทัพออกไปรบ แต่ต้องศรพระรามตาย

ศึกกุมภกรักษ์นุราช

ฝ่ายยักษ์อีกตนหนึ่งชื่อกุมภกรักษ์นุราช ที่ต้องคำสาปพระอิศวรให้มาอยู่ถ้ำสุรगานต์ ออกมาจากถ้ำพบพระรามพระลักษมณ์และหนุมาน ก็คิดจะจับกิน หนุมานเข้าต่อสู้ กุมภกรักษ์นุราชถามว่าสอง

คนนั้นเป็นใคร เมื่อรู้ว่าเป็นพระรามก็ตกใจมาก ขอโทษหนุมาน หนุมานพาไปพบพระราม พระราม
 ประทานอภัยให้พ้นคำสาป ฝ่ายสุคริพรู้เรื่องราวของพระรามกับนางสีดา และรู้ว่าพระรามออกเดิน
 ป่าจึงพาองคตตามไปพบพระรามที่ในป่า นิลพัทและมัจฉานุ ขอติดตามไปด้วย

ศึกวายุภักษ์

ฝ่ายยักษ์ชื่อวายุภักษ์ เข้าเมืองวิเชียรที่เนินเขาจักรวาล พาไพร่พลผ่านมาที่ป่าซึ่งพระราม
 ประทับแรมอยู่ เห็นพระราม พระลักษมณ์ อยู่ท่ามกลางขุนกระบี่ก็อยากกิน จึงโฉบลงมาจับตัวทั้ง
 สองพระองค์ขึ้นไป สุคริพและหนุมานตามไปชิงตัวคืน แล้ววายุภักษ์ถูกนิลพัทกับองคตตัดหัวขาด

ศึกท้าวอุณาราช

จากนั้นพระรามได้เดินป่าต่อไป จนถึงบริเวณอาณาเขต เมืองสิงขร ซึ่งที่นั่นเป็นสวนของยักษ์
 ชื่อท้าวอุณาราช และมีนันทกาลเฝ้ารักษา เมื่อนันทกาลเห็นพระรามพระลักษมณ์และเหล่าลิง ก็ให้
 ทหารจับตัวไปถวายท้าวอุณาราช รวมทั้งจับกินพลลิงเสีย แต่กลับสู้พลลิงไม่ได้ จึงไปทูลท้าวอุณา
 ราช ท้าวอุณาราชก็จัดทัพออกมารบ นิลพัท อสุรผัด และมัจฉานุ อาสาออกรบ แต่ไม่สามารถ
 เอาชนะได้ พระรามแสดงศรต้องอกท้าวอุณาราช แต่ไม่ตายหนีไปซ่อนที่สระน้ำกลางสวน ฝ่ายฤาษี
 โคศก รู้ด้วยญาณว่า ท้าวอุณาราชถูกพระรามแสดงศรแต่ไม่ตาย รีบมาทูลพระรามว่า เดิมท้าวอุณา
 ราชเป็นข้ารับใช้พระอิศวร ต่อมาเกียจคร้านไม่เข้าเฝ้า จึงถูกสาปมาเป็นยักษ์และไม่มีอาวุธใดฆ่าได้
 ต้องให้พระรามถอนต้นกกแปลงไปปักอกตรงไว้กับหิน ให้ได้รับความทรมานแสนโกฎปี พระราม
 จึงถอนต้นกกแปลงไปปักอกติดอยู่กับหิน แล้วสาปให้เกิดไก่อ่แก้วกับนนทรี โดยให้นนทรีถือหม้อ
 เหล็กคอยเฝ้าไว้ หากต้นกกเลื่อนหลุด ให้ไก่อ่แก้วขัน และให้นนทรีเอาหม้อเหล็กตอกลงไป จนกว่า
 จะครบแสน โกฎปี หลังจากที่ปราบอุณาราชแล้ว ก็ครบหนึ่งพันปีพอดี พระรามได้เสด็จกลับศรี
 อโยธยา แล้วปูนบำเหน็จแก่ไพร่พล

พระอิศวรไถ่เกลี้ย

ฝ่ายพระอินทร์ได้เฝ้าพระอิศวร ทูลขอให้ช่วยไถ่เกลี้ยระหว่างพระรามและนางสีดา พระ
 อิศวรได้ให้จิตตุราชนารถแก้วแทรกแผ่นดินลงไปรับนางสีดามาเฝ้า เมื่อพระอิศวรฟังเรื่องราวจาก
 นางสีดาแล้ว ก็ให้จิตตบุหน่าพิชัยรถลงไปรับพระรามมาเฝ้า แล้วดำนิพระรามว่าก่อนที่จะอวตาร
 ลงไปนั้นได้ให้พรไว้ว่า หากใครรักนางสีดา ก็จะเข้าใกล้ไม่ได้เพราะจะรุ่มร้อนเหมือนอยู่กลางไฟ
 และไม่ให้เกิดอันตรายใด ๆ แก่นางสีดา ซึ่งก็รู้อยู่แล้วทำไมจึงระแวงกันอีก พระรามยอมรับผิดชอบ

หน้าพระอิสริยยศและเหล่าเทวดา นางสีดาก็ยอมคืนดีด้วย พระอิสริยยศจึงจัดให้มีพิธีอภิเษกระหว่าง พระรามและนางสีดาขึ้นอีกครั้งที่วิมานเขาไกรลาส

ศึกท้าวคนธรรพ์

ยักษ์ตนหนึ่งชื่อท้าวคนธรรพ์ มีนิสัยหยาบซ่า ครองกรุงคัสศรีสิน มีเหลี่อชื่อนันทา มีโอรสชื่อวิรุณพัท ซึ่งมีนิสัยหยาบซ่าเช่นกัน วันหนึ่งท้าวคนธรรพ์พาวิรุณพัทไปเที่ยวป่าฆ่าสัตว์ต่าง ๆ และยังทำลายอาศรมฤาษี จนเดือดร้อนไปทั่ว จนมาถึงเขตเมืองโกยเกษ ก็เข้าโจมตีด่านแรกแล้วจับพลเมืองมา ถามว่าเมืองของใคร แล้วจึงให้เสนาชื่อนนทการ นำสาสน์ไปให้ท้าวโกยเกษว่าให้มามอบเมืองแก่ตน แต่ขณะนั้นพระพรตกับพระสัตรุตไม่อยู่ ท้าวโกยเกษจึงให้จัดทัพป้องกันเมืองให้เข้มแข็ง แล้วให้เสนาถือสาสน์ไปทูลพระราม ฝ่ายท้าวคนธรรพ์เห็นว่าท้าวโกยเกษไม่ยอมแน่ จึงยกทัพเข้าตีได้ ท้าวโกยเกษหนีออกจากเมืองไป บรรดาเสนาของกรุงโกยเกษได้คิดอุบายหานางกำนัลสวย ๆ ไปบำเรอท้าวคนธรรพ์ เพื่อถ่วงเวลารอพระพรตและพระสัตรุต เมื่อพระรามรู้ว่าก็โกรธ ให้พระมงกุฎและพระลบยกทัพไปรบ แล้วให้หนุมานไปเกณฑ์ไพร่พลของเมืองชิดจินและเมืองชมพูมาด้วย เมื่อทัพมาถึงเมืองโกยเกษ พระพรตให้ขามพูวราชถือสาสน์ไปให้ท้าวคนธรรพ์ให้ออกมาเฝ้า ท้าวคนธรรพ์ไม่ยอม ยกทัพออกมารบพร้อมกับวิรุณพัทโอรส วิรุณพัทต้องศรของพระลบตาย ส่วนท้าวคนธรรพ์ต้องศรของพระมงกุฎตาย ฝ่ายพระพรตนั้น เมื่อเสร็จศึกก็คิดถึงเหล่านางสนมกำนัลที่ต้องตกเป็นของยักษ์ และคิดถึงตาที่หนีไป ไม่รู้ว่าอยู่ที่ใด จึงยกทัพออกติดตาม ฝ่ายท้าวโกยเกษ ได้หนีไปอาศัยอยู่กับฤาษีโควินท์ ได้ยินเสียงกองทัพยกมา คิดว่ายักษ์ตามมาฆ่าก็ตกใจ แต่เมื่อเห็นว่าเป็นพระพรตกับพระสัตรุต และได้ฟังเรื่องราวต่าง ๆ ก็ดีใจ แล้วพระพรตกับพระสัตรุตได้เชิญท้าวโกยเกษเข้าเมือง ส่วนพระมงกุฎและพระลบก็ลากลับศรีอยุธยา

แหล่งอ้างอิง

หนังสือส่งเสริมการอ่านประกอบการเรียนวรรณคดีไทย เรื่องรามเกียรติ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

เรียบเรียงโดย นาย อุดม ดุจศรีวัชร

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ

รามเกียรติ์ฉบับต่างๆ ของไทย

วรรณคดีรามเกียรติ์ที่ปรากฏในภาษาไทย มีหลักฐานเก่าที่สุดคือราวกลางสมัยกรุงศรีอยุธยา และมีฉบับอื่นๆ เรื่อยมาจวบจนปัจจุบัน โดยมีรายการดังนี้

รามเกียรติ์บทพากย์ ความครั้งกรุงเก่า เชื่อว่าเป็นบทพากย์หนึ่งใหญ่ บางท่านก็ว่าเป็นบทพากย์โขน เนื้อความไม่ปะติดปะต่อกัน เนื้อเรื่อง ไม่ครบสมบูรณ์ เข้าใจว่าแต่งในราวรัชสมัยพระเพทราชา ถึงพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ

รามเกียรติ์บทละคร ความครั้งกรุงเก่า เนื้อความตั้งแต่ "พระรามประชุมพล" จนถึง "องคตสื่อสาร" น่าจะเป็นฉบับสำหรับเล่นละครของคณะเชลยศักดิ์ (ละครชาวบ้าน) ในสมัยปลายกรุงศรีอยุธยา

รามเกียรติ์บทละคร พระราชนิพนธ์พระเจ้ากรุงธนบุรี ระบบ "วันอาทิตย์ เดือน 6 ขึ้นค่ำหนึ่ง จุลศักราช 1132 ปีชลา โทศก" ตรงกับ พ.ศ. 2323 เป็นปีที่ 3 ในรัชกาล มีด้วยกัน 4 ตอน ได้แก่

ตอน 1 ตอนพระมงกุฎ

ตอน 2 ตอนหนุมานเกี่ยวนางวานริน

ตอน 3 ตอนท้าวม้าลี้วราชว่าความ จนทศกัณฐ์เข้าเมือง

ตอน 4 ตอนทศกัณฐ์ตั้งพิธีกรวดทราย พระลักษณะต้องหอกกบิลพัทท์ จนถึง ผูกผมทศกัณฐ์กับนางมณโฑ

รามเกียรติ์ จิตรกรรมฝาผนัง วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

รามเกียรติ์บทละคร พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 1

รามเกียรติ์บทละคร พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 2

รามเกียรติ์คำพากย์ พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 2

รามเกียรติ์บทละคร พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 4

รามเกียรติ์คำพากย์และบทเจรจา พระราชนิพนธ์ รัชกาลที่ 6 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎ

เกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ทรงค้นคว้าหาที่มาของเรื่องรามเกียรติ์จากคัมภีร์รามายณะ แล้วทรงพระราชนิพนธ์หนังสือเรื่องบ่อเกิดแห่งรามเกียรติ์ขึ้นมา และยังทรงพระราชนิพนธ์บทร้องและบทพากย์สำหรับใช้แสดงโขนขึ้นอีก 6 ชุด คือชุดตีดาหยา ชุดเผาองคา ชุดพิเภกถูกขับ ชุดจองถนน ชุดประเดิมศึกลงกา และชุดนาคบาศ ซึ่งบทพระราชนิพนธ์เหล่านี้ทรงดำเนินเรื่องตามคัมภีร์รามายณะ โดยมีพระราชประสงค์เพื่อใช้ในการแสดงโขนจึงมีบทพากย์และเจรจายู่ตามความเหมาะสมของการแสดง

ความหมายของการออกแบบ

เมื่อนุ้ยพบเห็นวัตถุสิ่งของตลอดจนปรากฏที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ก็รู้จักสังเกตและจดจำเก็บไว้เป็นความรู้ในสมอง เมื่อมีโอกาสนำความรู้นี้มาทดลองปฏิบัติตามแบบอย่างที่ได้สังเกตและจดจำไว้ ถ้าผลออกมาไม่ตรงตามที่คาดหมาย ก็จะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขจนได้ผลลัพธ์ที่ต้องการ

พฤติกรรมขั้นพื้นฐานของมนุษย์หรือเกือบจะทุกสิ่งที่เราจะนำมาทำเป็นการออกแบบชิ้นหนึ่งแม้กระทั่งการเก็บหนังสือ การวางรองเท้า การปลูกต้นไม้ ฯลฯ เมื่อเราจะทำอะไรโดยมีจุดมุ่งหมายนั้น สิ่งนั้นคือการสร้างสรรค์ เช่น การออกแบบโคมไฟ โคมไฟที่มีการออกแบบที่ดีไม่เพียงแต่จะมีรูปร่างสวยงามน่าพอใจเท่านั้น แต่จะต้องให้แสงสว่างที่พอเหมาะด้วย ไม่จ้าเกินไปจนแสบตา หรือไม่หรี่เกินจนเหมือนไม่ได้เปิดไฟ ความคงทนของตัวผลิตภัณฑ์ เนื้อวัสดุที่นำมาประกอบเป็นโคมไฟ ผลิตได้ในราคาที่เหมาะสม สามารถเก็บและดูแลรักษาได้สะดวก

นอกจากนั้นการออกแบบคือการจัดองค์ประกอบของหลายสิ่งสร้างสรรค์ให้มีความสัมพันธ์กัน ไม่ว่าจะเป็นองค์ประกอบที่คล้ายคลึงกัน หรือแตกต่างกัน นำมาจัดด้วยการใช้สายตา ทำให้มีจุดสนใจ การออกแบบจะปรากฏในรูปแบบ รูปร่าง รูปทรง ซึ่งแตกต่างกันหลายชนิด ถ้าเราสังเกตอย่างถี่ถ้วน เราจะรู้ว่างานศิลปะทั่วไปจะประกอบขึ้นมาได้ ต้องอาศัยหลักในการออกแบบเสมอ

ศิลปะนอกจากเป็นการจัดองค์ประกอบ และเป็นการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆแล้วศิลปะยังเป็นผลงานที่เกิดจากการแสดงออกทางอารมณ์ ปัญญา ทักษะคติ และทักษะความชำนาญของมนุษย์ซึ่งสอดคล้องกับวัสดุ และเทคโนโลยีในสมัยปัจจุบัน

การออกแบบหมายถึง การรู้จักแผนขั้นตอนและรู้จักเลือกใช้วัสดุวิธีการเพื่อทำตามที่ต้องการนั้น โดยให้สอดคล้องกับลักษณะรูปแบบและคุณสมบัติของวัสดุแต่ละชนิดตามความคิดสร้างสรรค์ การออกแบบเป็นการแสดงความพยายามที่จะทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นมีความสวยงาม มีองค์ประกอบและจุดประสงค์ในการออกแบบที่ลึกซึ้งเพื่ออำนวยความสะดวก

การออกแบบหมายถึง การรวบรวมหรือการจัดองค์ประกอบทั้งที่เป็น 2 มิติ และ 3 มิติ เข้าด้วยกันอย่างมีหลักเกณฑ์ การนำองค์ประกอบของการออกแบบมาจัดรวมกันนั้น ผู้ออกแบบจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยและความสวยงามอันเป็นคุณลักษณะสำคัญของการออกแบบการออกแบบเป็นศิลปะของมนุษย์เนื่องจากการสร้างค่านิยมทางความสวยงามและสนองคุณประโยชน์ทางกายภาพให้แก่มนุษย์

คุณสมบัติทางอารมณ์ของสีในการออกแบบ

สีมีคุณสมบัติเฉพาะตัวในการแสดงมิติ ที่จะมีความสัมพันธ์กับพื้นที่ในอากาศ (space) สี จะให้ความรู้สึกเสมือนเดินออกออกมาข้างหน้า หรือถอยไปด้านหลังได้ เพราะปฏิกิริยาทาง กล้ามเนื้อในดวงตา เวลาที่จ้องมองสีต่างๆกัน ซึ่งมีความแตกต่างที่ความแรงของสี สีในวงจรสีแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มสีคือ

1. กลุ่มสีร้อน (Warm Tone) ได้แก่สี ม่วงแดง แดงส้ม แดง ส้มเหลือง เหลือง สี เหล่านี้ จะให้ความรู้สึกเสมือนเดินมาอยู่ข้างหน้า
2. กลุ่มสีเย็น (Cool Tone) ได้แก่ สี ม่วง ม่วงน้ำเงิน น้ำเงินเขียว น้ำเงิน เขียวเหลือง จะให้ความรู้สึกเสมือนถอยไปอยู่ด้านหลัง

เนื่องจากสีมีความเกี่ยวข้องกับอารมณ์และความรู้สึก สำหรับผู้ที่ต้องการจะปลูกเรือการ ตอบสนองทางอารมณ์จากผู้ดู การใช้สีเป็นสิ่งที่ได้ผลที่สุด ก่อนที่จะอ่านความหมายหรือบ่งชี้ รูปแบบต่างๆ สีได้ช่วยสร้างบรรยากาศสิ่งที่คุณเราต้องการเสนอไว้แล้ว

ดังกล่าวนั้นแล้ว สีแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม สีให้อารมณ์ต่างกันคือ กลุ่มสีร้อนให้ความรู้สึกของความอบอุ่น ความสนุกและปฏิกิริยาที่รื่นเริง กลุ่มสีเย็นให้ความรู้สึกสงบ เย็น และสามารถแสดงความรู้สึก โศกเศร้า หดหู่ใจได้ สีที่ใช้ในการออกแบบ จะใช้สีที่ให้ความรู้สึกโดยตรงต่อปฏิกิริยาของคน ที่ประมวลมาเป็น ตัวอย่างดังนี้

สีเทา ให้ความรู้สึก เศร้าขม สุภาพ เป็นผู้ดี

สีดำ ให้ความรู้สึก มีด ทุกข์โศก จริงจัง

สีขาว ให้ความรู้สึก สะอาด บริสุทธิ์ เบา

สีแสด ให้ความรู้สึก สนุกตื่นเต้น เร้าใจ อันตราย อบอุ่น

สีเหลือง ให้ความรู้สึก เบรี้ยว สด ความเป็นหนุ่มสาว ความร่าเริง

สีแดง ให้ความรู้สึก กล้าหาญ สง่างาม มั่งคั่ง ร้อน

สีน้ำเงิน ให้ความรู้สึก สุภาพ ถ่อมตน หนักแน่น ขรึม

สีม่วง ให้ความรู้สึก ความรัก ความเย็บ มีฐานันดรศักดิ์

สีเขียว ให้ความรู้สึก สดชื่น ร่าเริง สุข

สีชมพู ให้ความรู้สึก น่ารัก นุ่มนวล อ่อนโยน

สีน้ำตาล ให้ความรู้สึก แข็งแรง กลมกลืน ป้องกันกลิ่น

สีฟ้า ให้ความรู้สึก สะอาดปราศจากโรค เบา โปร่งใส

สีดังกล่าวนี้ถูกนำมาใช้ในงานออกแบบผลิตภัณฑ์ งานออกแบบพาณิชย์ศิลป์ เช่นงาน โฆษณา ค่อนข้างมาก เนื่องจากสีเหล่านี้แสดงปฏิกิริยาความรู้สึกซึ่งเป็นสื่อความหมายได้ชัดเจน (นพวรรณ หมั่นทรัพย์, 2539 หน้า 61-78)

กระบวนการออกแบบ

กระบวนการออกแบบอย่างเป็นระบบเป็นวิธีการออกแบบที่ช่วยลดความผิดพลาดในการทำงานและมีความเหมาะสมกับการแก้ปัญหาในงานออกแบบสมัยใหม่ โดยเฉพาะปัญหาที่มีข้อมูลเป็นปริมาณมากเป็น โจทย์ที่ต้องการผู้ร่วมงานจากต่างสาขาและเป็นงานออกแบบที่ต้องการความร่วมมือสร้างสรรค์ในระดับสูงกระบวนการออกแบบอย่างเป็นระบบ ลักษณะเฉพาะที่สำคัญประการหนึ่งของการออกแบบอย่างเป็นระบบคือ การแบ่งกระจายการทำงานออกจากกันเป็นขั้นตอนย่อยๆ เพื่อช่วยให้ผู้ร่วมงานสามารถมุ่งความสนใจกับงานแต่ละขั้นตอนได้อย่างเต็มที่ช่วยลดความสับสนในการคิดค้นแก้ปัญหา ในการแบ่งกระจายขั้นตอนการออกแบบนั้น เนื่องจากนักออกแบบแต่ละคนเมื่อผ่านประสบการณ์ในการทำงานมาช้านาน ได้สะสมความรู้ความชำนาญตลอดจนมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาหรืออุปสรรคขณะลงมือทำงานจึงพัฒนาขั้นตอนการทำงานเฉพาะเป็นของตัวเองตามความถนัดและความมีประสิทธิภาพด้วยวิธีที่ตนได้เรียนรู้มา ดังนั้น ตามสำนักงานออกแบบต่างๆ เช่น สำนักงานสถาปนิก เพื่อให้ นักออกแบบและเจ้าหน้าที่ต่างๆ ปฏิบัติเป็นขั้นตอนมีการกำหนดอย่างชัดเจนเกี่ยวกับลักษณะผลิตภัณฑ์ที่ต้องทำส่งในแต่ละขั้นตอนและให้ดำเนินไปเป็นลำดับอย่างเคร่งครัด การทำงานตามแบบแผนอย่างเป็นขั้นตอนมีส่วนช่วยให้การออกแบบประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี ในหัวข้อนี้จึงขอเสนอแนะวิธีการแบ่งขั้นตอนการทำงานซึ่งมีผู้เชี่ยวชาญได้ทดลองปฏิบัติและเผยแพร่ไว้แล้วเป็น 3 ลักษณะเปรียบเทียบกัน แต่ละวิธีการกระจายการทำงานเป็นขั้นตอนย่อยและเน้นการให้ความสำคัญของขั้นตอนที่แตกต่างกัน แต่เมื่อมองโดยรวมแล้วการแบ่งขั้นตอนลักษณะต่างๆล้วนมีวิธีการเข้าสู่ปัญหาในแนวทางเดียวกัน และสามารถนำมาใช้ในการแก้ปัญหาทางการออกแบบได้ทั้งสิ้น การเลือกวิธีการแบ่งขั้นตอนลักษณะใดนั้นย่อมขึ้นกับวิธีการทำงานตามความถนัดและความเคยชินของนักออกแบบเป็นสำคัญ (ทิพากร มกรเสน การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์กาแฟ ร้านคอฟฟี่มาเนีย อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก) (นวน้อย บุญวงศ์, 2539 หน้า 131-140)

ศิลปะภาพยนตร์

ภาพยนตร์ เป็นผลิตผลของมนุษย์อันบ่งบอกถึงความพยายามหาทางเอาชนะธรรมชาติในเรื่องเวลาและความเร็ว แต่เดิมในอดีตมนุษย์ไม่มีเครื่องมือใดที่มีประสิทธิภาพดีพอที่จะบันทึกเหตุการณ์ที่เป็นความเร็วได้ทั้งไม่สามารถบันทึกสิ่งที่ล่องผ่านไปตามกาลเวลาได้ แม้วิธีการทางด้านจิตรกรรมก็เป็นได้เพียงสื่อที่กระตุ้นเร้าให้เกิดจินตนาการเกี่ยวกับเรื่องราวที่นำมาถ่ายทอด แต่ก็ยังไม่อาจถ่ายทอดให้ได้ความรู้สึกอย่างแท้จริงได้ จนกระทั่งวิทยาการทางด้านเทคโนโลยีได้พัฒนามากขึ้นและปรากฏมีเครื่องมือบันทึกภาพที่เรียกว่ากล้องถ่ายรูปซึ่งสามารถบันทึกสิ่งต่างๆ ได้ใกล้เคียงกับความจริงตามธรรมชาติมากที่สุด สามารถหยุดกัลเวลาในช่วงใดช่วงหนึ่งมาเก็บไว้ในภาพถ่ายได้ แต่ก็ยังมีขอบเขตจำกัดอยู่คือสามารถบันทึกภาพได้ที่ละช่วงใดช่วงตอนเท่านั้น ไม่

สามารถบันทึกภาพต่อเนื่องกันทุกช่วงตอนได้ แล้วในที่สุดก็ได้มีผู้พยายามประดิษฐ์กล้องถ่ายภาพที่สามารถบันทึกภาพติดต่อกันแสดงให้เห็นลักษณะการเคลื่อนไหวที่โยงต่อกันกันกล้องถ่ายภาพนี้ก็คือกล้องถ่ายภาพยนตร์ในปัจจุบันนั่นเอง

กระบวนการของภาพยนตร์นั้นเป็นลักษณะการบันทึกภาพเกี่ยวกับเรื่องราวต่างๆลงบนแผ่นฟิล์ม โดยถ่ายด้วยกล้องถ่ายภาพยนตร์และฉายด้วยเครื่องฉายภาพยนตร์ไปที่จอสีขาว ทำให้ปรากฏเป็นภาพการเคลื่อนไหวเหมือนกับของจริงที่ได้ดูบนเท็กไว้ทุกประการ สุนทรียภาพจะเกิดขึ้นในมโนภาพของผู้ดูโดยอาศัยเงื่อนไขประกอบหลายประการเป็นตัวกระตุ้นเร้า เช่นเนื้อเรื่อง สีสัน เสียง และอื่นๆ (ประเสริฐ ศิลรัตน์ ความเข้าใจในศิลปะ กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์ 2525 หน้า 50)

ศิลปินคือผู้สร้างภาพยนตร์มีหน้าที่ที่จะประมวลเนื้อหา เรื่องราว จินตนาการ และอารมณ์ สะท้อนใจ ของตนเองออกมาให้ผู้ชมเกิดความรู้สึกสะเทือนใจด้วย โดยการถ่ายทอดผ่านงานเทคนิคทางด้านบทประพันธ์ ดนตรี ภาพ ฉาก แสง สี ถ้อยคำ และการแสดง ซึ่งแต่ละส่วนจะต้องมีความงามและความคิดประสานกันอย่างกลมกลืนด้วย

ภาพยนตร์ที่ถือว่าเป็นงานศิลปะถึงต้องมีทั้งความสวยงามของเทคนิคและความหมายของเนื้อหาที่ประทับใจน้อมนำไปสู่ความคิดที่จะสร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมไป ไม่ว่าจะภาพยนตร์เรื่องนั้นๆจะเป็นภาพยนตร์ในแนวโลกเลวแบบธรรมชาติ เช่น ภาพยนตร์ข่าว ภาพยนตร์สารคดี หรือภาพยนตร์ในแนวการแสดงออกเช่น ภาพยนตร์บันเทิงก็ตาม(เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์และการผลิตภาพยนตร์เบื้องต้น 2530: 995)

ความหมายของศิลปะภาพยนตร์

ภาพยนตร์ที่รวมของงานศิลปะหลายแขนงด้วยกัน อันได้แก่ วรรณกรรม (บทภาพยนตร์) ดนตรี (เพลงประกอบ) จิตรกรรม (การประกอบภาพ) สถาปัตยกรรม (การจัดฉาก) ประติมากรรม (เครื่องประดับตกแต่ง) และนาฏกรรม (การแสดง) ภาพยนตร์จึงได้รับการขนานนามว่าเป็นศิลปะผสม (mixed art) ศิลปะทั้งหมดนี้เป็นการแสดงออกแห่งศิลปะในประเภทงานศิลปะที่เรียกว่า วิจิตรศิลป์ (fine arts) ซึ่งมีจุดประสงค์ในการสร้างสรรค์ในการสร้างสรรค์ที่มุ่งถึงความงาม (beauty) เป็นหลัก

แต่เนื่องจากภาพยนตร์เป็นงานสื่อสารมวลชน ศิลปะภาพยนตร์จึงมิได้มีจุดมุ่งหมายเพียงเพื่อความงามเท่านั้น หากยังคำนึงถึงความรับผิดชอบและประโยชน์ที่สังคมจะได้รับอีกด้วย

การพิจารณางานศิลปะภาพยนตร์อาจจำแนกออกตามแนวออกตามความหมายของงานศิลปะ ทฤษฎีศิลปะและศิลปะภาพยนตร์

เงื่อนไขทางศิลปะของภาพยนตร์

โดยที่ภาพยนตร์เป็นงานสื่อสารมวลชนและเป็นทั้งศิลปะ ภาพยนตร์จึงควรมีลักษณะของการแสดงออกซึ่งศิลปะที่รับใช้มวลชน โน้มนำมวลชนไปสู่การดำรงชีวิตที่ดีขึ้นการสร้างงานศิลปะ ภาพยนตร์หรืองานภาพยนตร์ ให้มีศิลปะอย่างแท้จริงน่าจะเกิดขึ้นได้ในเงื่อนไขดังนี้

1. ความคิดใหม่ที่เป็นประโยชน์ เนื้อหาของภาพยนตร์ควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับผู้คนในสังคมหรือเรื่องของคนในสังคมอื่นๆซึ่งมีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตของผู้ชมโดยทั่วไปหรือสะท้อนประเด็นปัญหาของสังคมที่ประชาชนอาจไม่รู้มาก่อนหรือได้รู้แต่ไม่มีโอกาสแสดงความรู้สึก ผู้สร้างภาพยนตร์จะต้องศึกษาเรื่องราวอย่างเข้าใจรอบคอบแล้วนำเสนอในภาพยนตร์พร้อมทั้งเสนอความคิดที่จะแก้ไขปัญหานั้นๆด้วยเท่าที่จะทำได้ นั่นหมายความว่า ผู้สร้างภาพยนตร์จะต้องมีทัศนคติต่อชีวิตอย่างถูกต้อง ทั้งสามารถวิเคราะห์สถานการณ์ และเสนอแนวทางใหม่ที่ดีกว่า ได้ อย่างมีเหตุผล มิใช่เพียงแต่สะท้อนความจริงสะท้อนปัญหาแล้วไม่แนะแนวทางแก้ไขให้เป็นหน้าที่ของผู้ชมที่จะวินิจฉัยเอง หากเป็นเช่นนี้ก็เท่ากับว่าผู้สร้างภาพยนตร์ขาดความรับผิดชอบในผลงานของตนที่จะมีบทบาทต่อชีวิตของเพื่อนมนุษย์ที่ยังบังเกิดความเสียหายเพราะอาจจะสะท้อนเอาความจริงที่ไม่เหมาะสมออกมาตีแผ่อย่างน่าสยใจ ผู้ชมเองก็ความสามารถ ในการรับรู้ไม่เท่ากัน และอาจตัดสินใจไม่ได้อะไรควรเชื่อ อะไรไม่ควรเชื่อ นอกจากนี้ยังหมายถึงว่าผู้สร้างภาพยนตร์ไม่มีความสามารถที่จะ “แสดงอารมณ์” และ “ถ่ายทอดอารมณ์” ออกมาให้ “กินใจ” ผู้ชมได้ ผู้สร้างภาพยนตร์ผู้นั้น จึงไม่ใช่ศิลปินที่แท้ และภาพยนตร์ที่เขาสร้างก็ไม่ใช่งานศิลปะประการใด

2. ความมีเอกลักษณ์ ภาพยนตร์ต้องมีลักษณะเป็นตัวของตัวเองคือมีวิธีการสื่อความหมาย ในแบบของสื่อภาพยนตร์มิใช่ทำให้คนรู้สึกเหมือนกำลังเปิดหนังสืออ่านหรือเหมือนกำลังดูละครเวทีเป็นต้น ความยิ่งใหญ่ของศิลปะนั้น อยู่ที่วิธีการนำเสนอกล่าวคือเนื้อหาอย่างเดียวกันแต่เสนอโดยสื่อถึงศิลปะคนละชนิดกันย่อมได้ผลที่แตกต่างกันถ้าภาพยนตร์สร้างแบบหนังสือหรือละครก็จะไม่น่าสนใจไม่เป็นที่น่าสนใจของคนดูผู้สร้างภาพยนตร์ต้องรู้จักใช้ความได้เปรียบในด้านภาพและเสียงตลอดจนเทคนิคต่างๆของภาพยนตร์ที่หนังสือและละครทำไม่ได้มาทำให้เนื้อหาดูสมจริงสมจังผู้สร้างภาพยนตร์ต้องมีความคิดริเริ่มในการสร้างภาพยนตร์ ไม่ลอกเลียนวิธีการของศิลปกรรมอื่นใดมาใช้จนบดบังเอกลักษณ์ของภาพยนตร์ หากจำเป็นจะต้องนำเนื้อหาของศิลปะอื่นมาใช้เช่น นวนิยาย ก็ต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับการนำเสนอทางภาพยนตร์

นอกจากนี้ในภาพยนตร์ใดๆจะต้องมีความคิดริเริ่มที่เป็นของตัวเอง ไม่ลอกเลียนแบบเนื้อหาหรือรูปแบบของภาพยนตร์เรื่องก่อนๆที่ประสบความสำเร็จหรือได้รับการยกย่องมาแล้ว เพราะจะทำให้กลายเป็นสินค้าจากเครื่องจักรที่ผลิตซ้ำๆกันมากเกินไปจนเป็นการแสดงการพวยพุ่งทางพุทธิปัญญาของภาพยนตร์

3. ความงามของเนื้อหาและรูปแบบ ภาพยนตร์พึงต้องมีการประสมประสานของภาพและเสียง (visual and sound) อย่างกลมกลืนเหมาะสม ไม่เน้นความสำคัญเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง

โดยเฉพาะไม่เน้นความสวยงามทางรูปแบบเสียงจนเทคนิคก้าวล้ำทางเนื้อหา คือใช้เทคนิคซับซ้อน ซ่อนเงื่อนจนกระทั่งไม่สัมพันธ์ทางเนื้อหา เพื่อจูงใจผู้ชมไปสู่เทคนิคที่น่าตื่นเต้น อัจฉริยะ อย่างเกินจำเป็น ทำให้ภาพยนตร์นั้นขาดทิศทางที่ชัดเจนและไม่มี ความหมายในที่สุด

ผู้สร้างภาพยนตร์ต้องให้ความสำคัญต่อภาพยนตร์ทั้งเรื่องเป็นภาพรวมไม่ให้ความสำคัญเพียงบางส่วนเป็นต้นว่าทอดแทรกบทตลกเข้ามาอย่างไรเหตุผลเพียงเพื่อจะเอาใจคนดูจนเป็นการทำลายศิลปะของภาพยนตร์ทั้งเรื่อง ไปอย่างน่าเสียดายเพราะเท่ากับว่าเป็นการเอางานทั้งชิ้นไปขึ้นอยู่กับบางสัดส่วนเท่านั้นเอง

4. ความมีรสนิยมดี อารมณ์ความรู้สึกของผู้ชมภาพยนตร์เรื่องนั้นๆจะต้องพัฒนาไปในทางความคิดที่ถูกทอดคล้องกับอารมณ์ความรู้สึกของผู้สร้างศิลปะชั้นดีจะต้องยกระดับมนุษย์มากกว่าที่จะทำให้มนุษย์ตกต่ำลง ต้องนำมนุษย์ไปสู่ความคิดทางนิ่ง ในระดับสูงขึ้นไปกว่าตนเอง ทำให้มนุษย์ลิ้มรสความสังเวชเฉพาะแต่ตนเอง ภาพยนตร์บางเรื่องมักจะใช้วิธีการเร้าอารมณ์สังเวชเป็นหลักใหญ่ซึ่งความสังเวชนี้ถือเป็นอารมณ์ปลอมที่นำไปสู่การเวทนาตนเองมากกว่าทางสว่างทางปัญญา การนำคนมีร่างกายปกติเช่น คนพิการ คนอ้วนมากๆ คนแคระ ฯลฯ มาแสดงให้ดูตลกในภาพยนตร์ นำเป็นการเร้าอารมณ์สังเวชและขาดรสนิยมที่ดี หาใช้งานศิลปะที่ควรยกย่องไม่

5. ความเข้าใจง่าย เนื่องจากผู้ดูภาพยนตร์เป็นมวลชนที่มีความแตกต่างกันในระดับต่างๆทั้งความรู้ ความคิด สถานภาพ เศรษฐกิจ และวัย เพราะฉะนั้นการสื่อสารภาพยนตร์จึงต้องมีลักษณะที่ง่ายพอที่จะทำให้ผู้ชมส่วนใหญ่เข้าใจได้โดยไม่เสียดความงามทางศิลปะเนื้อหาและรูปแบบของภาพยนตร์ควรมีความแจ่มชัดว่าแสดงอะไร ต้องการให้เห็นอะไร แปลความหมายได้ ต้องรวมกันไม่คลุมเครือสับสนหรือยุ่งยากซับซ้อนเกินพอดีจนบิดเบือนจุดประสงค์ที่แท้จริง ศิลปะที่ยิ่งใหญ่จะต้องเป็นสิ่งที่สามัญชนเข้าใจและชื่นชมได้เช่นกันกับที่ปัญญาชนเข้าใจฉันทิ ภาพยนตร์ที่เป็นงานศิลปะก็ควรเป็นที่เข้าใจและชื่นชมของคนทั่วไปฉันทิ นั้น โดยไม่ต้องกล่าวอ้างว่า “ทำให้ปัญญาชนดู” หรือ “ไม่ได้ทำให้ปัญญาชนดู” ดังที่ได้อ่านได้ฟังกันอยู่

6. เป้าหมายในการสร้าง ถ้าภาพยนตร์เรื่องใดถูกสร้างขึ้นมาโดยมีเป้าหมายหลักที่ไม่ใช่ความงามหากเป็นผลกำไร ค่าตอบแทน หรือชื่อเสียงซึ่งควรจะเป็นเป้าหมายรองๆลงไป ภาพยนตร์เรื่องนั้นจะขาดความเป็นศิลปะที่แท้ไปโดยปริยาย เพราะแนวการสร้างจะเบี่ยงเบนออกจากความงามโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เกิดความปรารถนาจากภายในของผู้สร้างที่แสดงออกทางอุดมคติ แต่กลับเกิดจากความเขี้ยวอนจากปัจจัยภายนอก สิ่งที่ผู้สร้างภาพยนตร์กระทำกันเป็นส่วนมาก เช่น เดินทางไปถ่ายทำยังต่างประเทศ ใช้ดารานำแสดงประกบกันหลายคน ลงทุนเป็นจำนวนมากๆสิ่งเหล่านี้ถ้าไม่ได้มีความสำคัญกับเป้าหมายทางความงามแล้วก็คือว่าเป็นการใช้ภาพยนตร์เพื่อประโยชน์อื่นที่ไม่ใช่ความงาม(เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์และการผลิตภาพยนตร์ เบื้องต้น 2530: 998-999)

ภาพยนตร์ที่สร้างจนได้ระดับแห่งความเป็นงานศิลปะแล้วย่อมอำนวยประโยชน์ให้เกิดผู้สร้างและผู้ชม ตลอดจนสังคมโดยส่วนร่วมอันทำให้ความมุ่งหมายของศิลปะภาพยนตร์บรรลุผลตามเจตนารมณ์ ผู้สร้างภาพยนตร์จะต้องมีความรอบรู้ในวิชาการด้านศิลปะ ภาพยนตร์ รวมถึงมีคุณธรรมในจิตสำนึกด้วย จึงดูเหมือนว่าไม่ใช่เรื่องง่ายนักถ้าจะสร้างภาพยนตร์ให้มีคุณค่าทางศิลปะจนเป็นที่ยอมรับแต่ขณะเดียวกันก็ไม่ใช่เรื่องยากที่จะดำเนินการ ถ้ามีความพยายามและความมุ่งมั่นตั้งใจจริงที่จะทำให้เป็นผลสำเร็จ

การศึกษาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการออกแบบภาพยนตร์ Animation ลักษณะไทย โดยมีข้อมูลที่เกี่ยวข้องดังนี้

การออกแบบภาพเคลื่อนไหว (Animation)

ในขั้นแรกมีความจำเป็น ต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของ Animation เพื่อทำความเข้าใจต่อความหมายรวม และขั้นตอนการสร้างผลงาน

Animation มาจากรากศัพท์ภาษาละตินที่มีความหมายว่า ทำให้มีชีวิต วิญญาณ และในความหมายรวมๆ ในปัจจุบันนี้ มีความหมายว่าภาพเคลื่อนไหว ซึ่งจะคนละความหมายกับคำว่า Motion Picture กับ Movie หรือ (Moving Picture) ความหมายในภาษาไทยคือภาพยนตร์ แต่คำว่า Animation ยังมีความหมายมีเทคนิคและวิธีสร้างสรรค์หลากหลายวิธี เช่น

- **2D Animation** โดยวิธีการวาดด้วยมือหรือสร้างขึ้นจาก computers รวมไปถึง Cutout Animation การเขียนลงไปบนฟิล์ม และอีกหลากหลาย เทคนิควิธี โดยที่เทคนิคยังจำกัดอยู่บนระนาบ สองมิติ ไม่มีส่วนที่หนาหรือมีความลึกมาก

- **3D Animation** จากการที่สร้างตัวละครขึ้นมาด้วยวัสดุหลากหลายเช่นดินน้ำมัน ยาง ผ้า ไม้ โดยที่มีโครงสร้างภายในที่สามารถทำให้ ตัวละครสามารถขยับส่วนต่างๆ ได้ จากนั้นทำการถ่ายทำด้วย กล้องถ่ายภาพยนตร์ หรือ กล้องวิดีโอ ทีละเฟรมจากนั้นนำภาพที่ถ่ายทำทั้งหมดนำมาเรียงต่อกัน เกิด เป็นภาพเคลื่อนไหว (Stop – motion) หรือการสร้างสรรค์ด้วยเทคนิค คอมพิวเตอร์ graphic ในโปรแกรม สร้างผลงานสามมิติ

การผสมเทคนิคหลากหลาย เข้าด้วยกัน เช่น การนำคนแสดง เช่นเทคนิค Pixilation (ไม่ใช่การแสดงแบบ Live action) เข้ากับเทคนิค Animation ที่ต่างๆกันและเทคนิคอีกมากมายขึ้นอยู่กับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ของผู้กำกับและผู้สร้าง

จุดเริ่มต้นของ Animation เกิดขึ้นตั้งแต่ยุค โบราณ ในภาพวาดของมนุษย์ถ้ำที่วาดภาพสัตว์ที่มีขามากมาย เพื่อถ่ายทอดออกมาให้เห็นว่าสัตว์ต่างๆกำลังวิ่ง หรือ เคลื่อนไหว หรือ แม้แต่ในทางเอเชียก็ ตาม รูปปั้นรูปเคารพ ที่มีแขนมากมายดูคล้ายเป็นการแสดงถึงความเคลื่อนไหวของร่างกาย

จึงนับเป็น การ สร้างภาพเคลื่อนไหว ในยุคแรกๆเลยทีเดียวน (Peter Lord and Brian Sibley.Creating 3-d animation : 1998)

ส่วนในประวัติศาสตร์ Animation เกิดขึ้นยุคที่หมอสอนศาสนา Magic lantern ขึ้นมาเพื่อใช้สำหรับ สอนศาสนา และต่อมาปรับเปลี่ยนเป็นงานที่มีภาพเรียงอยู่ข้างในมีชื่อว่า Zoetrope และต่อมามีการสร้างเทคโนโลยีการถ่ายภาพ จนปี ค.ศ. 1888 เอดิสัน ได้สร้างภาพยนตร์ขึ้นจึงก่อให้เกิดการพัฒนาวงการ Animation ขึ้นอีกมากมาย

หลักการเบื้องต้นในการสร้างผลงานภาพเคลื่อนไหว (Animation)

การเริ่มต้น Basic การสร้างสรรค์ผลงาน Animation โดยที่หลักการเบื้องต้นเหล่านี้ จะเป็นส่วนสำคัญและจำเป็นในการสร้างสรรค์ผลงาน Animation ทุกประเภท ส่วนแรก Animation คือภาพที่ต่างจากภาพนิ่ง เพราะเรื่องเวลา ระยะทาง และการเคลื่อนไหว ที่เกิดขึ้นต้องมีความหมาย และต้องเกิดความงามขึ้นด้วยพร้อมกัน การสร้างผลงาน Animation คือการที่นำภาพนิ่งมาเรียงต่อกัน ด้วยเครื่องมือ หรือ เครื่องจักรกลต่างๆ เพื่อทำให้เกิดภาพติดตาเป็นภาพเคลื่อนไหว

เพื่อให้ผลงาน อ Animation นั้นมีความสมจริงนุ่มนวลและเป็นธรรมชาติ ตรงตามจังหวะการเคลื่อนไหวจริง จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้หลักการเบื้องต้นในการสร้างสรรค์ผลงาน Animation

ส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน Animation ขึ้นมาอยู่ที่การเขียนภาพหลักที่กำหนดการเคลื่อนไหวในส่วนสำคัญ คือ ภาพหลัก (Key Frame Animation) หรือ Pose to Post ในการจัดทำทางบุคลิกของตัวละคร ระบบการวิ่งของจำนวนภาพในระบบฟิล์ม และระบบที่บันทึกโดยเทปวีดิโอชนิดต่างๆนับเป็นจำนวนเฟรมภาพต่อเวลาหนึ่งวินาที เพื่อความเข้าใจต่อเรื่องเวลาการทำงานของภาพยนตร์และภาพเคลื่อนไหวในรูปแบบต่างๆ จำนวนเฟรมต่อระบบบันทึกภาพเคลื่อนมีระบบบันทึกต่อหนึ่งวินาทีเป็นดังต่อไปนี้

ระบบฟิล์มภาพยนตร์มีจำนวนเฟรมวิ่งต่อหนึ่งวินาที 24 เฟรม (ภาพ)

เทปวีดิโอระบบ NTSC (เป็นระบบของอเมริกาและญี่ปุ่น) มีจำนวนเฟรมวิ่งต่อหนึ่งวินาที 30 เฟรม (ภาพ)

เทปวีดิโอระบบ PAL (เป็นระบบของไทยและยุโรป)มีจำนวนเฟรมวิ่งต่อหนึ่ง วินาที 25 เฟรม (ภาพ)

Key Animation หรือ Pose to Pose ของภาพหลักในการสร้างงาน Animation จะมีจำนวนเท่ากันในทุกเทคนิควิธี ไม่ว่าจะป็นวิธีที่เขียนและวาดด้วยมือ หรือใช้การคำนวณและสร้างขึ้นด้วยคอมพิวเตอร์ทั้ง Key Animation ก็มีความสำคัญต่อการทำงานไม่ว่าจะเป็นงาน Animation ในระบบสายงานอาชีพหรือ สำหรับนักเรียนนักศึกษาทุกคน นั้นจำเป็นต้องรู้จักและเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในการกำหนดการเคลื่อนไหวให้ตัวละคร

เป็นงาน Animation ในระบบสายงานอาชีพหรือ สำหรับนักเรียนนักศึกษาทุกคน นั้น จำเป็นต้องรู้จักและเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดในการกำหนดการเคลื่อนไหวให้ตัวละคร

Key Animation หรือ Pose to pose ความหมายโดยรวมคือภาพหลักในการแสดงการเคลื่อนไหวของตัวละครและภาพที่จะเกิดขึ้นในระหว่างภาพ Key Animation ทั้งสองภาพที่เกิดระหว่างนั้นเรียกว่า Inbetween

ตำแหน่งในการทำงานภาพเคลื่อนไหว (Animation)

Executive Producer ผู้ควบคุมงานทั้งหมด รวมถึงการจัดหาทุนหาผู้กำกับ

Art Director ผู้กำกับศิลป์ ดูแลในด้านการออกแบบ ทั้งตัวละคร ฉาก รูปแบบการดำเนินเรื่อง กำหนดภาพลักษณ์ทั้งหมด

Designer นักออกแบบ ที่ทำการกำหนดงานออกแบบภาพยนตร์ ภาพเคลื่อนไหวทั้งหมด เช่น ลักษณะรายละเอียด ในเรื่อง ภาพ ฉาก สภาพแวดล้อม ทำงานตามผู้กำกับศิลป์กำหนดภาพรวม

Director ผู้กำกับ ควบคุมการทำงานทุกอย่างในภาพเคลื่อนไหวที่จะออกมา Visual Effects

Director ควบคุมการเคลื่อนไหวในส่วนของเทคนิคพิเศษ รวมทั้งสภาพแวดล้อมทั้งหมดโดยรวม

CG Supervision ผู้ควบคุมการทำงานด้วยคอมพิวเตอร์graphicทั้งหมด

Animation Director ควบคุมลักษณะการเคลื่อนไหวทั้งหมด

Supervision Animation ผู้ควบคุมการเคลื่อนไหวในส่วนย่อย

Animator ผู้สร้างการเคลื่อนไหว ลักษณะท่าทางต่างๆ

Technical Director ผู้ควบคุมทางเทคนิคต่างๆ

Model สร้างตัวละครขึ้นมาเป็นลักษณะทางสามมิติเพื่อเป็นตัวอย่างในการทำงาน

Light/Shadow ผู้ควบคุมแสงเงา พื้นผิว ค่าน้ำหนักของภาพ สี

Effects Animator ผู้สร้างการเคลื่อนไหวในส่วนของเทคนิคพิเศษ รวมทั้งสภาพแวดล้อม ทั้งหมด ทิศทางการสร้างเทคนิค

Compositer ผู้ทำการรวบรวมภาพให้เกิดความสมบูรณ์ การผสมภาพเทคนิคพิเศษ สี สัน แสง ในขั้นสุดท้าย

ขั้นตอนการสร้างผลงานภาพเคลื่อนไหว (Animation)

แนวคิด เรื่องย่อ และเนื้อหา (Idea + treatment + Script) เป็นส่วนที่สำคัญที่สุด เรื่องราวที่ดีสามารถชักจูงใจให้เกิดความรู้สึกร่วมได้มากที่สุด คือจุดที่สำคัญในการสร้างงาน Animation ขึ้นมาการออกแบบ (Design & Art direction) การออกแบบสร้างสรรค์ส่วนต่างๆทั้งหมดเช่นการออกแบบตัวละคร (Character Design) ฉาก โทนีสี รูปแบบ ลักษณะทางศิลปะ (Art Direction)

Story Board (Blueprint) ก็เป็นส่วนที่สำคัญในการถ่ายทอดเรื่องราวจากต้นฉบับ ให้แสดงออกมาเป็นภาพ แสดงให้เห็นถึงมุมมองของภาพ ทิศทางการเคลื่อนไหวของกล้อง ทิศทางการเคลื่อนไหวของตัวละคร นำไปสู่ความเข้าใจในการดำเนินงานร่วมกันภายในทีมงานทุกฝ่าย ค้นหาจุดเด่น จุดด้อย และจุดบกพร่อง นำไปสู่การแก้ไขปรับปรุง ทำให้เกิดความสมบูรณ์ก่อนขึ้นการถ่ายทำจริง เปรียบเป็นแผนผังแผนที่ในการทำงาน

เสียงในการสร้างผลงาน Animation สำหรับงานในสายอาชีพและการทำงาน Project ใหญ่ๆ เช่น ในสตูดิโอดิสนีย์นั้น จะต้องทำการบันทึกเสียงในส่วนต่างๆ ก่อนการสร้างขั้นตอนการเคลื่อนไหว เช่น การบันทึกเสียงของตัวละคร เสียงประกอบส่วนอื่นๆ เพราะในการสร้างการเคลื่อนไหว ระดับผลงาน Project ใหญ่ๆ นั้น ลักษณะเสียงของตัวละครที่มีความแตกต่างกันจะนำมาใช้กำหนดในการสร้างความเคลื่อนไหวของผลงาน Animation

Production ขั้นตอนการดำเนินงาน ซึ่งแบ่งไปตามเทคนิคที่ต้องการตามที่กำหนดไว้ในขั้นตอนการทำ Story Board เช่น การสร้างผลงาน Animation ด้วยเทคนิคการวาด ก็ทำการสร้างการเคลื่อนไหวให้ตัวละครและงานด้วยวิธีการวาดและใส่สี เป็นต้น

ถ่ายทำ ทำการถ่ายทำผลงานในแต่ละภาพ ตามเทคนิคที่ทำการเลือกสร้างสรรค์ขึ้นมาสร้างผลงาน Animation ด้วยเทคนิคการวาดก็ทำการถ่ายทำด้วยกล้องถ่ายภาพยนตร์ กล้องวิดีโอ หรือทำการ scan ภาพแต่ละภาพเข้าไปใน Computer ก็เป็นอีกวิธี ทั้งหมดนั้นก็ขึ้นอยู่กับงบประมาณและความต้องการของผู้ผลิตนั่นเอง

Composite & Editing ตัดต่อ และ การรวบรวมภาพทั้งหมด ทำการตัดต่อผลงานทั้งส่วนของภาพและเสียง เรียงลำดับการเล่าเรื่องตามที่ได้กำหนดไว้ในส่วนของ Story Board ให้เกิดเป็นผลงาน Animation ที่เสร็จสมบูรณ์ (Tony White : 1986)

ทั้งหมดก็คือส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์ผลงาน Animation ขึ้นมาเรื่องหนึ่ง ซึ่งมีกระบวนการทำงานหรือขั้นตอนที่คล้ายคลึงกับการสร้างภาพยนตร์เรื่องหนึ่งเลยทีเดียว ทั้งหมดนี้ส่วนที่สำคัญต่อมาที่เป็นตัวกำหนดให้การสร้างสรรค์ออกมาดีก็ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบเหล่านี้ด้วยเช่นกัน

ทุนในการทำงาน

ระยะเวลาในการทำงาน

ทีมงานที่สร้างสรรค์ผลงาน

(Tony White : 1986)

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักคืออนุรักษ์และเผยแพร่ศิลปะความเป็นไทยในรูปแบบของสื่อภาพเคลื่อนไหว(Animation) เพื่อให้เยาวชนและคนที่สนใจนำเอกลักษณ์ไทยและศิลปะความเป็นไทยมาสร้างสรรค์ และยังต้องการให้วรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์เป็นที่รู้จักเพิ่มมากขึ้น

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มเป้าหมายตั้งแต่เด็กในวัยเรียน(ช่วงอายุประมาณ 10-22 ปี) จนถึงบุคคลทั่วไปที่สนใจ

2. เครื่องมือในการวิจัย

2.1 การศึกษาเอกสาร (Documentary Studies)

เป็นการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแหล่งข้อมูลต่างๆ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาเป็นพื้นฐานในการศึกษาเรื่องราวประวัติความเป็นมาของรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ เพื่อเป็นข้อมูลความรู้ที่ใช้ในการสร้างสรรค์ผลงาน

2.2 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non – Participant Observation)

เป็นการสังเกตการณ์แบบรับชมวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น จิตรกรรมฝาผนัง , โขน , การ์ตูน , แอนิเมชัน เป็นต้น โดยการรับชมผ่านทางด้านอินเทอร์เน็ต

2.3 การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ (Formal Interview)

เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ต้องการ โดยการสัมภาษณ์ ความคิดเห็นของผู้ที่ชื่นชอบรามเกียรติ์ ว่ารู้จักรามเกียรติ์จากไหนและชอบรามเกียรติ์แบบเป็นภาพเคลื่อนไหวหรือไม่

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ได้มีการดำเนินการเก็บข้อมูลต่างๆที่เกี่ยวข้อง โดยเก็บข้อมูลจากเครื่องมือวิจัย คือ การศึกษาเอกสาร การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการพร้อมทั้งการจดบันทึกด้วยเครื่องบันทึก ภาพประกอบในการรวบรวมข้อมูล และการศึกษาเทคนิคที่สามารถนำมาใช้ในการนำเสนองาน

4.การวิเคราะห์ข้อมูล

การออกแบบและพัฒนาตัวละคร จาก การดำเนินเรื่องและเทคนิคที่ใช้ในการนำเสนอ

4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร จากการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ

4.2 การตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้เกิดความแม่นยำ และน่าเชื่อถือ ได้จากจิตรกรรมฝาผนังที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม และจากรามเกียรติ์ในรูปแบบอื่นๆ

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอน 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและวิดีโอ เพื่อสร้างแนวความคิดเกี่ยวกับการออกแบบพัฒนา ลักษณะของตัวละครและฉากในเรื่องรามเกียรติ์ สำหรับการดำเนินการประกอบด้วยข้อมูลของแต่ละตัวละคร รวมไปถึงเนื้อเรื่องที่เป็นข้อมูลในการออกแบบฉาก

ขั้นตอนที่ 2 การเก็บข้อมูลภาคสนาม เป็นการเก็บข้อมูลภาคสนามภายใต้กรอบแนวคิดจากการศึกษาเอกสารเว็บไซต์และสื่อทางอิเล็กทรอนิกส์ เอกสาร หนังสือและการเข้าชมจิตรกรรมฝาผนังที่วัดพระศรีรัตนศาสดาราม

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาข้อมูล เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของรูปแบบงานที่เกี่ยวข้องกับรามเกียรติ์และข้อมูลในข้อสองจากการค้นพบในการวิจัย ตรวจสอบ โดยอาจารย์ที่ปรึกษา และคณะกรรมการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาการออกแบบ

ขั้นตอนที่ 4 การพัฒนาการสร้างสรรค์ ด้วยการออกแบบรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพโดยรวบรวมข้อมูลเพื่อนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนาออกแบบรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ ทำการพัฒนาและออกแบบ โดยอาจารย์ที่ปรึกษาและคณะกรรมการตรวจสอบ

ขั้นตอนที่ 5 วิธีการนำเสนอผลการศึกษาค้นคว้าโดยการสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะด้วยวิธีวิเคราะห์ข้อมูลภาคสนามตามประเด็นที่ปรึกษา คือ แอนิเมชันผสมโมชันกราฟิกเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ

วิธีการดำเนินการวิจัย

การออกแบบและพัฒนาเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ และนำเสนอด้วยรูปแบบแอนิเมชัน 2 มิติ

ระยะเวลาการทำการวิจัยและเวลาในการดำเนินงานโครงการ

ใช้ระยะเวลาในการดำเนินงานเป็นเวลา 4 เดือน

แผนการดำเนินงาน

ที่	รายละเอียดโครงการ	1	2	3	4
1.	ศึกษาเอกสารและเทคนิค	↔			
2.	เก็บรวบรวมข้อมูล	↔	→		
3.	การคิดสร้างสรรค์		↔		
4.	ปฏิบัติงานและปรับปรุงแก้ไข		←	→	→
5.	สรุปผลการศึกษา				↔

งบประมาณของโครงการวิจัย

ค่ายานพาหนะในการเดินทาง	1,000	บาท
ค่าวัสดุอุปกรณ์ในการทำงาน	1,000	บาท
ค่าถ่ายเอกสาร ปรี้นเอกสาร และจัดบุท	4,000	บาท
ค่าเข้าปกเขียนเล่ม รายงานฉบับสมบูรณ์	300	บาท
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ	500	บาท
รวม	6,800	บาท

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลในวรรณคดีไทย และจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ จากข้อมูลดังกล่าว ผู้วิจัยได้นำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูลและการพัฒนาการ ออกแบบ เพื่อเป็นแนวทางการวิเคราะห์และพัฒนาสร้างสรรค์งานออกแบบให้มีประโยชน์มากที่สุด โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 แนวความคิดในการออกแบบ (Concept)

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนแบบร่าง (Sketch)

ส่วนที่ 3 การพัฒนาและการสร้างสรรค์ (Development and Design)

ส่วนที่ 4 ผลงานที่สร้างสรรค์ (New Media)

ส่วนที่ 1 แนวความคิดในการออกแบบ (Concept)

จิตรกรรมฝาผนังเป็นศิลปะอีกแขนงหนึ่งที่มีความนิยมเป็นอย่างมากในสมัยก่อน นิยมเขียนตามกำแพงวัดหรือผนังในวัด ช่างไทยนิยมเขียนจิตรกรรมฝาผนังแบบเป็นเรื่องราว เรื่องที่เขียนจะเกี่ยวกับศาสนา แต่ส่วนมากจะมาจากวรรณคดีไทยต่างๆ แนวความคิดหลักของจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์ คือการเขียนภาพลงบนผนัง โดยมีการเล่าเรื่องราวต่างๆแบบต่อเนื่อง ในหนึ่งฉากสามารถเล่าได้หลายตอน ทั้งฉากและตัวละครถูกจัดวางไว้อย่างลงตัว ทำให้ดูแล้วสวยงามมีเอกลักษณ์

การเลือกพัฒนารูปแบบ ชนิดสื่อ และการนำไปใช้ โดยหลักแล้วจิตรกรรมฝาผนังรามเกียรติ์จะเล่าเรื่องโดยการรวมตอนต่างๆไว้ในฉากเดียว ทำให้ดูแล้วอาจจะเข้าใจยาก เพราะเรียงลำดับฉากไม่ถูก สิ่งที่จะเลือกพัฒนาเพิ่มมา นั่นคือตัวละครกับฉากที่ออกแบบขึ้นใหม่ ซึ่งให้เข้ากับปัจจุบันตามสมัย แล้วเล่าเรื่องราวให้เป็นภาพเคลื่อนไหว ที่ดูแล้วเข้าใจง่ายแต่ก็ยังยึดรูปแบบการเล่าเรื่องของจิตรกรรมฝาผนัง และรูปแบบความเป็นไทยอยู่

เพื่อเป็นการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมไทย ข้าพเจ้าจึงหยิบวรรณคดีชื่อดังของไทยเรื่องรามเกียรติ์ มาสร้างสรรค์ใหม่ในรูปแบบของแอนิเมชันสื่อผสม ที่ข้าพเจ้าเลือกทำอนิเมชันไมยราพ นั้นเพราะตอนนี้มีอยู่ในบทเรียนและเป็นตอนที่นิยมนำมาเล่น โจน เนื่องจากในตอนนี้มีค่าน่าสนใจตรงที่มาจากเด่น มีตัวละครหลักๆอยู่มากและมีเรื่องราวที่ให้ข้อคิดสอนใจ ข้าพเจ้าจึงเลือก

ตอนศึกไมยราพนี้มาเสนอและสร้างสรรค์ใหม่ เป็นการส่งเสริมให้คนหันมาศึกษาศิลปะไทย โดยหวังว่าศิลปะและวรรณคดีไทยจะเป็นที่รู้จัก และเป็นที่ยอมรับเพิ่มมากขึ้น

รามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพแบ่งออกเป็น 3 ตอนย่อยคือ ตอนศึกไมยราพ, ตอนไมยราพสะกดทัพ และตอนหนุมานหักด่านไมยราพ มีเนื้อเรื่องย่อ ดังนี้

ตอนศึกไมยราพ

ฝ่ายพระรามก็ฝันดีว่า ราหูจับดวงอาทิตย์ทรงกลดไปและพระรามหักคัมภีร์ชั้นพรหมโลกได้แล้วลงไปเมืองบาดาล พิเภกรู้จากนิมิตนี้ ก็ทำนายไมยราพผู้ซึ่งเป็นหลานของทศกรรฐ์ จะมาสะกดทัพเพื่อลักพาพระรามไปไว้เมืองบาดาล แต่ไม่เป็นอันตราย เพราะทหารพระรามจะตามไปช่วยได้ และฆ่าไมยราพเสียแล้วพิเภกพูดอีกว่า "อายุพระองค์ตอนนี้มีเคราะห์ร้าย ตั้งแต่หมั้นยามถึงเจ็ดทุ่ม (เที่ยงคืนถึงเช้า) ฝันไปแล้วก็จะสุขสำราญดี"

ตอนไมยราพสะกดทัพ

ตั้งนั้นหนุมานจึงเนรมิตกายใหญ่โต เท่าภูเขาจักรวาล แล้วปกป้องรักษาพลับพลาพระรามไว้เฝ้าปาก พิเภกกับพระลักษมณ์ นั่งเฝ้าพระราม และมีเวรยามอยู่พร้อมไมยราพต้องแปลงเป็นลิง จึงเล็ดลอดเข้ามาได้ และสืบรู้ว่าอรุณรุ่งเมื่อไร จึงจะเลิกเวรยาม ไมยราพจึงกลับออกไป แผลงฤทธิ์แก้วงก่อกแก้วโกมินทร์ เป็นแสงสว่าง เหมือนดาวประกายพฤษ์ยามอรุณ พวกทหารวานรเห็นดาวประกายพฤษ์ก็นึกว่า รุ่งอรุณแล้ว จึงเลิกเวรยาม แล้วไมยราพ ก็เอายาสะกดให้หลับ ใส่กลองแก้วเป่าร้ายมนต์ สะกดทัพพระราม หลับสนิทไปหมด รวมทั้งหนุมาน จากนั้นพระยายักษ์ก็เดินเข้าปากหนุมานอุ้มพระรามไปขังไว้ในกรงเหล็กกลางดงตาลท้ายเมือง และสั่งให้นางพิรากวนตักน้ำใส่กะทะใหญ่หน้าพระลานให้เต็ม เพื่อจะได้ต้มพระรามกับไวยวิกในวันรุ่งขึ้น

ตอนหนุมานหักด่านไมยราพ

เมื่อมนต์สะกดเสื่อม หนุมานเห็นพระรามหายไ้ก็ตามไปในหนทางที่พิเภกบอกให้ และลงไปเมืองบาดาลได้โดยหักก้านดอกบัวใหญ่เก่างจรดแล้วลอดลงไปตามก้านบัว ผ่านด่านอันตรายหลายด่านรวมทั้งยูงยักษ์ จึงมาพบมัจฉานุรักษาเขตเมืองอยู่ที่สระบัวใหญ่หมื่นวา ก็รีบกันใหญ่ แต่หนุมานเห็นหน้าตาเหมือนกันก็ถามไ้"เราชื่อมัจฉานุ เป็นลูกนางสุพรรณมัจฉา พ่อจริงชื่อหนุมาน พ่อบุญธรรมชื่อ ไมยราพ เข้าเมืองนี้และให้เรารักษาเขตแดนอยู่ที่นี่" หนุมานรู้ว่าลูกก็ดีใจ จึงแผลงฤทธิ์เหาะไปหาว่าเป็นดาวเป็นเดือนให้ดู และถามทางเข้าไป ถึงวัง ไมยราพ มัจฉานุมีกตัญญูดี จึงบอกเพียงว่า "พ่อมาทางอย่างไรหนทางอย่างนั้นก็มีอีกจะ" หนุมานฉลาดคิดได้ ก็หักก้านบัวใหญ่

ในขณะนั้น แล้วลอดลงไป พอถึงสระโกสัจก็ร้ายมนต์กำบังตัวแอบอยู่พอดีนางพิรากวนมาตักน้ำ และรำพึงเรื่องไวยวิกจะโดนต้มพร้อมพระราม หนุมานมาได้ยินก็ปลอบ ถามที่ขังพระราม และสัญญาว่าจะช่วยนางและช่วยไวยวิก ให้ได้ครองเมืองบาดาลนางจึงบอกให้และเตือนว่า"แม่ท่านตัวเท่าแมลง ก็เข้าไปที่ขังพระรามไม่ได้เพราะมียักษ์เฝ้าอยู่หนึ่งโกฏิคน" หนุมานก็แปลงเป็นไวยวัตติชชายสะไบนางไป แล้วนางพิรากวนตักน้ำใส่กระออม กระเดียดมาที่ประตูใหญ่ทางเข้า นายประตูลงจับนางพร้อมกระอมน้ำขึ้นชั่งน้ำหนักเหมือนเคย เพื่อป้องกันสิ่งแปลกปลอม น้ำหนักหนุมานทำให้คันชั่งหัก แม้จะแปลงเป็นไวยวัตติช แต่น้ำหนักมีเท่าเดิมเพราะแปลงได้แต่รูปร่าง "เอ๊ะ ทำไมเป็นยังงี้" นายประตูลังใจแปลกใจยิ่งนางพิรากวนตอบตามที่หนุมานสอนว่า"คันชั่งเก่าแก่สมัยท้าวสหมะลิวัน อายุแสนปีแล้วจึงหักงี้" นายประตูลงปล่อยนางเข้าไปได้นางพิรากวนเดินไปถึงหน้าพระลานแล้วกระซิบบอกหนุมานว่า"ไมยราพหลบอยู่ในตำหนัก ไวยวิกถูกขังในตรุใหญ่ พระรามอยู่ในกรงกลางดงตาลท้ายเมือง" หนุมานแปลงกายจากไวยวัตติชมาเป็นรูปเดิม แต่ร้ายมนต์กำบังตัว แล้วอุ้มพระราม เหาะพาไปฝากเทพยดา ไว้บนพระแท่นเชิงเขาสุรگانต์ก่อน แล้วหนุมานเหาะไปฆ่าไมยราพแต่ฆ่าเท่าไรก็ไม่ตาย หนุมานจึงร้องถามพิรากวน จึงรู้ว่าไมยราพลอดดวงใจเป็นแมลงภู่ง่อนไว้ในยอดเขาตรีภภู หนุมานก็แปลงฤทธิ์ให้กายเท่าภูเขา เท่าหนึ่งเหยียบบอกไมยราพ มือหนึ่งจางไปยอดเขาตรีภภู ความหาแมลงภู่ง่วงใจไมยราพได้และขี้เหล็กไป ไมยราพจึงต้องตาย เพราะไม่ทำตามคำสั่งของพ่อและคำเตือนของแม่ หนุมานฆ่าไมยราพได้ จึงได้นั่งเมืองบาดาล แล้วก็ส่งปล่อยไวยวิก และมอบราชสมบัติให้ไวยวิกครอบครองตามสัญญาที่ให้ไว้แก่นางพิรากวน ส่วนมังจกานนั้น หนุมานตั้งให้เป็นมหาอุปราช มีอำนาจและสิทธิครึ่งเมือง แล้วหนุมานก็เหาะมาอุ้มพระราม ซึ่งยังไม่สร้างมนต์เหาะพาไปไว้ในพลับพลาที่ภูเขามรกตตามเดิม แล้วพระรามรู้สึกพระองค์พอดีเวลาเช้าเมื่อสร้างมนต์สะกดได้รู้เรื่องราว จึงมอบธำมรงค์นพรัตน์ให้หนุมาน

ตัวละครในตอนศึกไมยราพ

พระราม กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยาองค์ที่ 4 พระรามเป็นตัวละครเอกในเรื่องรามเกียรติ์ ตามตำนาน เล่าว่าพระรามเป็นปางที่ 7 ของพระนารายณ์หรือพระวิษณุ อวตารลงมาเป็น โอรสท้าวทศรถ และพระนางเกาสุริยา ทรงมีพระวรกายเป็นสีเขียว ทรงธนูเป็นอาวุธ มีศรวิเศษสามเล่มคือ ศรพรหมมาตร ศรอัคนีวาท และศรพลาชวาท

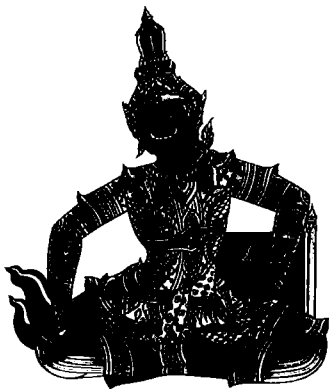
พระลักษมณ์ (พงศนารายณ์ - วงศ์กษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา)
พระลักษมณ์ เป็นโอรสของท้าวทศรถและนางสมุทรรชา มีพระวรกายสี
เหลืองคั่งทองทา(เป็นพญาอนันตนาคราชอวตารลงมาพร้อมพระราม)
เมื่อครั้งพระรามต้องเสด็จออกเดินทางตามพระประสงค์ของนางไภย-
เกษิ พระลักษมณ์ก็ได้ทูลขอตามเสด็จไปด้วย ครั้งแรกพระรามทรงไม่
อนุญาต แต่พระลักษมณ์ทรงยืนกราน จึงตามเสด็จด้วยความจงรักภักดี
ทรงเคียงคู่พระรามเสมอ

หนุมาน เป็นตัวละครเอกตัวหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ เป็นลิง
เผือก จึงมีสีขาวเป็นสีประจำกาย เมื่อสำแดงฤทธิ์จะมี 4 หน้า 8 มือ
นอกจากนี้ ยังลักษณะประจำกายอื่นๆ อีก เช่น สวมกษัตริย์ มีขน
เป็นเพชร มีเขี้ยวเป็นแก้ว และ หาวเป็นดาวเป็นเดือน หนุมาน เป็น
ลิงที่มีฤทธิ์มาก สามารถสำแดงเดชต่างๆ ได้หลายประการ หนุมาน
ยังได้ชื่อว่าเป็นอมตะ เมื่อหนุมานมีอันตรายถึงตายแล้ว เพียงแต่มี
ลมพัดมา หนุมานก็จะฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่

มัจฉานู เป็นลูกของหนุมานกับนางสุพรรณมัจฉาซึ่ง
เนื่องจากเป็นลูกของ หนุมานจึงได้มีร่างกายเป็นลิง แต่มีหางเป็นปลา
เช่นเดียวกับ นางสุพรรณมัจฉา แต่เมื่อนางสุพรรณมัจฉา ได้คลอด
มัจฉานูด้วยการสำรอกออกมาแล้ว เกรงว่าทศกัณฐ์จะรู้ว่า เป็นลูกตน
จึงได้นำ มัจฉานู ไปทิ้งไว้ที่หาดริมทะเล หลังจากนั้น ไมยราพซึ่งเป็น
เจ้าเมืองบาดาลได้เดินทางมาพบและเก็บ ไปเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม

พิเภก เป็นละครในเรื่องรามเกียรติ์ มีกายสีเขียว ทรงมงกุฎ
น้ำเต้า เป็นน้องของทศกัณฐ์ และกุมภกรรณ อดีตชาติ เป็นพระเวสสุ-
ญาณเทพบุตร พระอิศวรสั่งให้ไปจุติเป็นพี่น้องร่วมท้องเดียวกันกับ
ทศกรรฐ์เพื่อเป็นไส้ศึกคอยบอกความลับต่าง ๆ ให้แก่พระราม พร้อม
ประทานแว่นวิเศษติดที่ดวงตาขวา มองเห็นได้ทั้งสามโลก แม้กระทั่ง
อดีตและอนาคต พิเภก โคนทศกรรฐ์ขับออกจากกรุงลงกา เพราะไป
แนะนำให้ทศกรรฐ์คืนนางสีดาแก่พระราม จึงเข้าร่วมกับฝ่ายพระราม ทำ
หน้าที่เป็นโหราจารย์

เหินเดินอากาศได้ มีอาวุธนานาชนิดครบ

ทศกัณฐ์ (แปลว่า "ผู้มีสิบหน้า") หรือท้าวราพณ์ เป็นตัวละครเอกตัวหนึ่งในเรื่องรามเกียรติ์ บุตรของท้าวลัสเตียนกับนางรัชฎา เจ้าครองกรุงลงกา เดิมเป็นยักษ์ชื่อ "นนทก" กลับชาติมาเกิด ซึ่งนนทกมีหน้าที่ล้างเท้าให้กับเทวดาทั้งหลาย เทวดาเหล่านั้นก็มักจะลอบหัวนนทกจนล้าน นนทกจึงเกิดความแค้น เลยไปขออนิวเพชร์จากพระอิศวร แล้วทำร้ายพวกเทวดาที่มาลูบหัวตน นนทกได้เข่นฆ่าเหล่าเทวดาตายนับไม่ถ้วน ทำให้พระอิศวรต้องร้องขอพระนารายณ์ให้มาช่วยปราบนนทกให้ก่อนตาย นนทกอ้างว่าพระนารายณ์มีหลายมือตนสู้ไม่ได้ พระนารายณ์จึงให้คำสัตย์ว่า ให้นำนนทกไปเกิดใหม่ มีสิบเศียรสิบพักตร์ยี่สิบมือ เหาะ

เหินเดินอากาศได้ มีอาวุธนานาชนิดครบ

ไมยราพ เป็นโอรสท้าวมหายมยักษ์กษัตริย์เมืองบาดาลองค์ที่ 2 และนางจันทร์ประภาศรี มีพี่สาว 1 คน คือนาง พिरากวน ภายหลังเมื่อท้าวมหายมยักษ์สิ้นพระชนม์ ไมยราพได้ครองเมืองบาดาลสืบแทนเป็นกษัตริย์แห่งเมืองบาดาลองค์ที่ 3 ซึ่งก่อนตายมหายมยักษ์ ก็ได้สั่งเสียว่าอย่าไปยุ่งกับทศกัณฐ์ผู้เป็นญาติ เพราะจะเป็นภัยต่อเมืองบาดาล ต่อมาไมยราพได้ไปเรียนวิชากับพระฤๅษีสุมธ ที่เชิงป่าหิมพานต์ มีเวทมนตร์สะกดทัพ และเครื่องสรรพยาเป่ากลองล่องหนเป็นอาวุธ อีกทั้งยังถอดหัวใจได้ จึงถอดดวงใจไว้ในแมลงภู่ แล้วนำไปซ่อนไว้ที่ยอดเขาตรีภูฏ

พिरากวน เป็นพระธิดาของมหายมยักษ์กษัตริย์เมืองบาดาลองค์ที่ 2 และเป็นพี่สาวของไมยราพ นางพिरากวนมีโอรส 1 คนชื่อ ไวยวิก ซึ่งในตอนไมยราพนางได้ช่วยหนุมนฆ่าไมยราพ

ไวยวิก กษัตริย์เมืองบาดาลองค์ที่ 4 ต่อจากไมยราพ เป็นโอรสของนางพिरากวนพี่สาวของไมยราพ

มหายมยักษ์ กษัตริย์เมืองบาดาลองค์ที่ 2 เป็นโอรสของท้าวสหลวันต้นวงศ์ผู้ครองเมืองบาดาล ได้รับราชสมบัติต่อจากพระราชบิดา เกลียดชังทศกัณฐ์นักก่อนตายห้ามไม่ให้ลูกหลานข้องเกี่ยวกับทศกัณฐ์

ภาพ 4.1 ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์
จากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

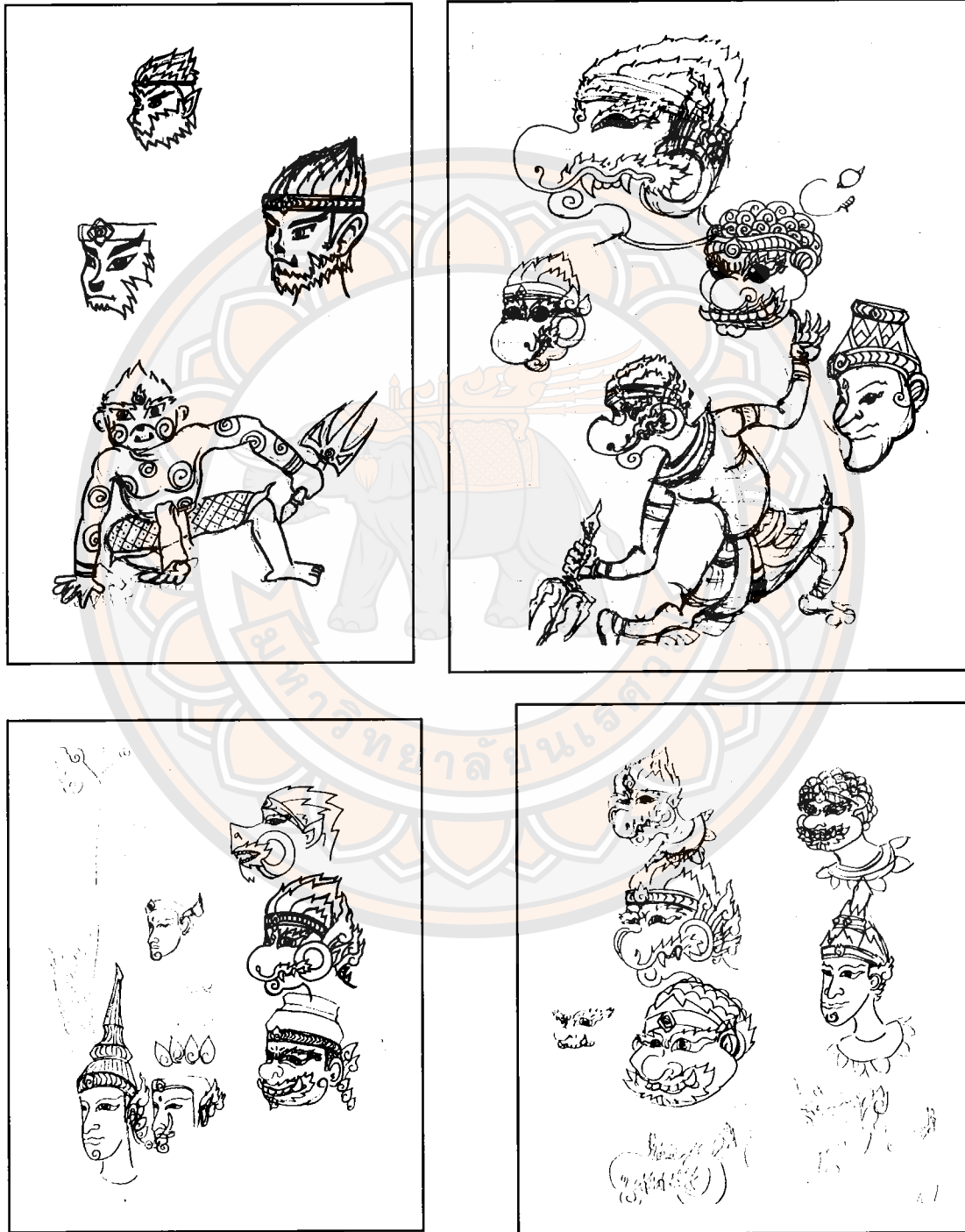
ภาพ 4.2 ภาพจิตรกรรมฝาผนังเรื่องรามเกียรติ์
จากวัดพระศรีรัตนศาสดาราม

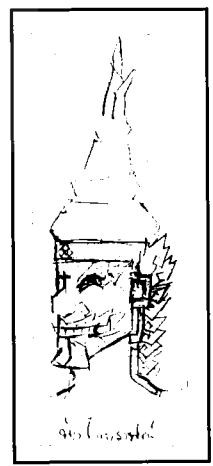
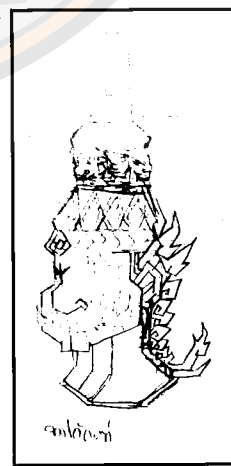
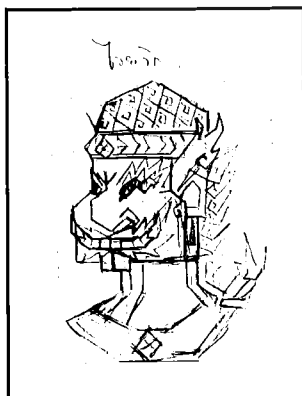
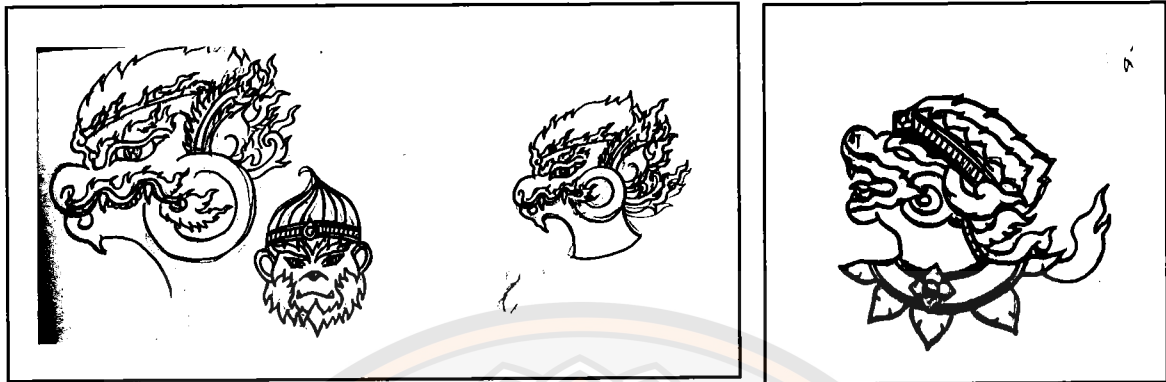
รูปบนกำแพงจะดูมีมิติและลวดลายที่สวยงาม

ส่วนที่ 2 ขั้นตอนแบบร่าง (Sketch)

ภาพ 4.3 แบบร่างตัวละครเพื่อหารูปแบบที่น่าสนใจและแปลกใหม่

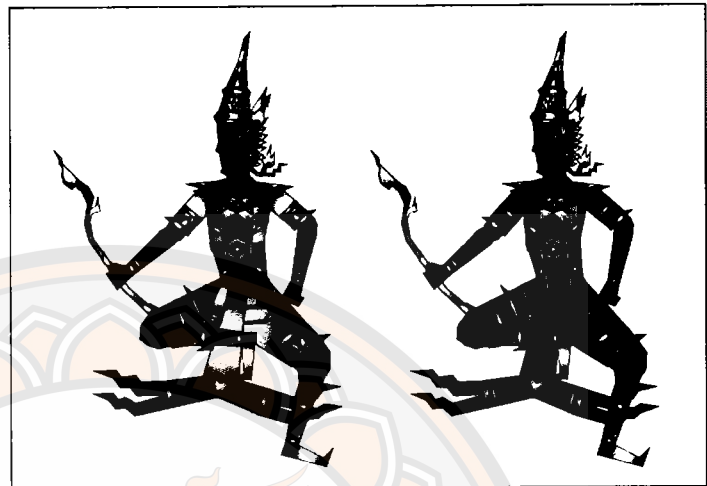

ภาพ 4.4 แบบร่างตัวละครเพื่อหารูปแบบที่น่าสนใจและแปลกใหม่

ส่วนที่ 3 การพัฒนาและการสร้างสรรค์ (Development and Design)

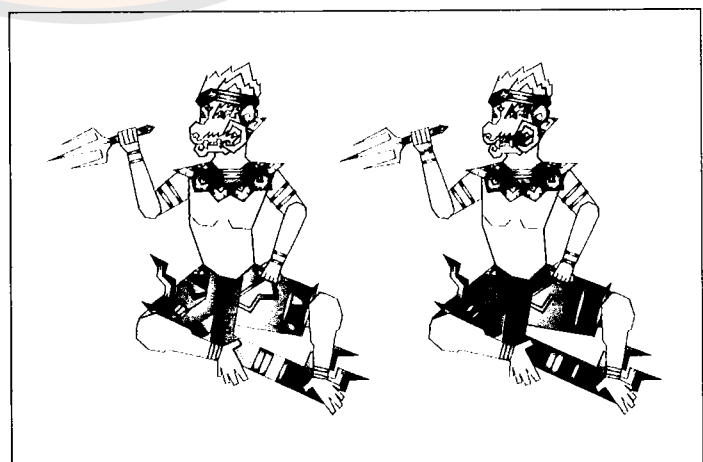
ภาพ 4.5 ออกแบบและพัฒนาแบบตัวละครโดยมีจุดเด่นคือเส้นตรงทั้งหมดที่นำมาออกแบบ

พระราม

พระลักษมณ์

หนุมาน

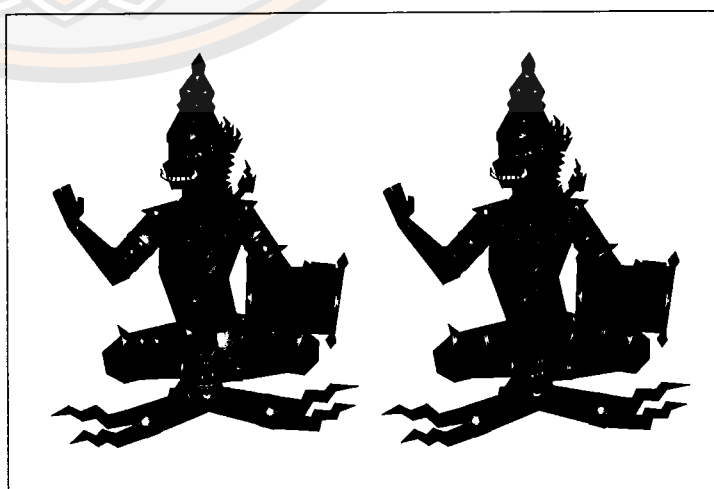
ภาพ 4.6 ออกแบบและพัฒนาแบบตัวละครโดยมีจุดเด่นคือเส้นตรงทั้งหมดที่นำมาออกแบบ

ไมยราพ

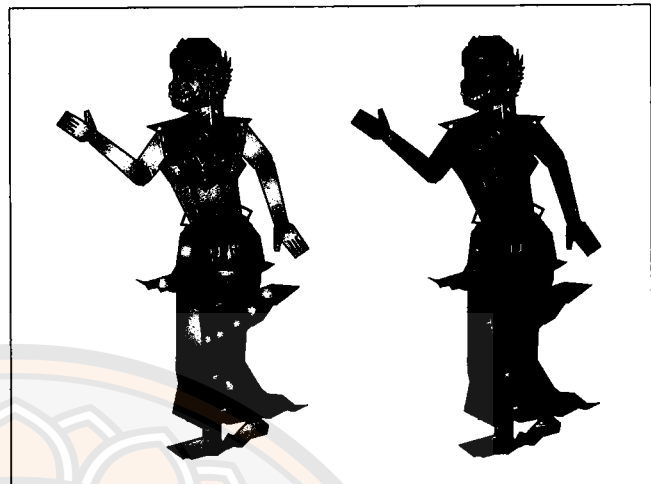

ทศกัณฐ์

พิเภก

ภาพ 4.7 ออกแบบและพัฒนาแบบตัวละครโดยมีจุดเด่นคือเส้นตรงทั้งหมดที่นำมาออกแบบ

นางพิรากวน

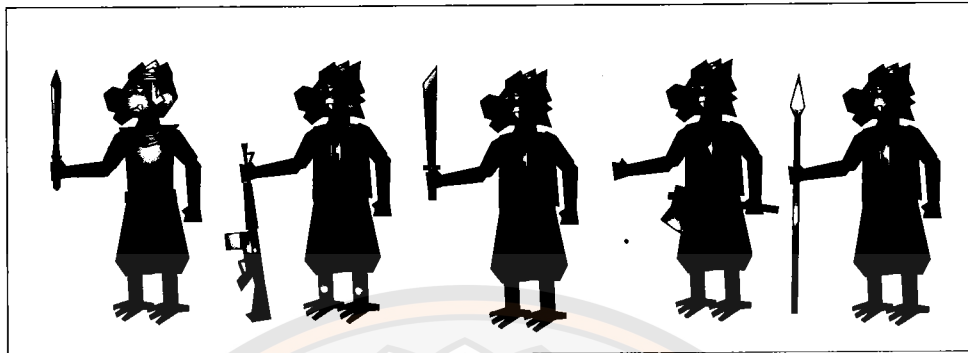

มังจนา

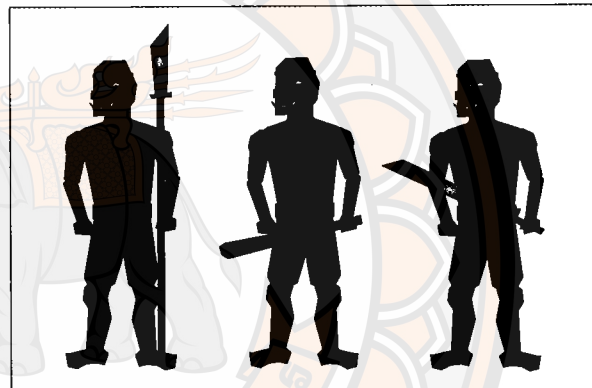

ไวยวิก , ทำวมยักษ์
และ โหระเมืองบาดาล

ภาพ 4.8 ออกแบบและพัฒนาแบบตัวละครโดยมีจุดเด่นคือเส้นตรงทั้งหมดที่นำมาออกแบบ

ทหารลิง

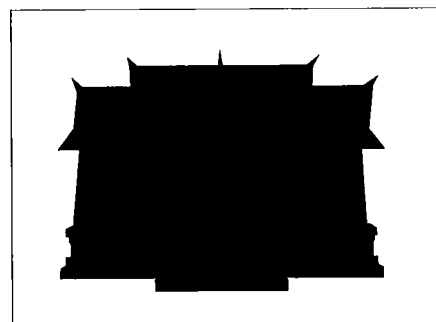
ทหารยักษ์

ภาพ 4.9 ส่วนประกอบจากบางส่วนโดยมีจุดเด่นคือเส้นตรงทั้งหมด และเป็นแบบ 2 มิติ

หนุมนอมพลับพลา

พลับพลา

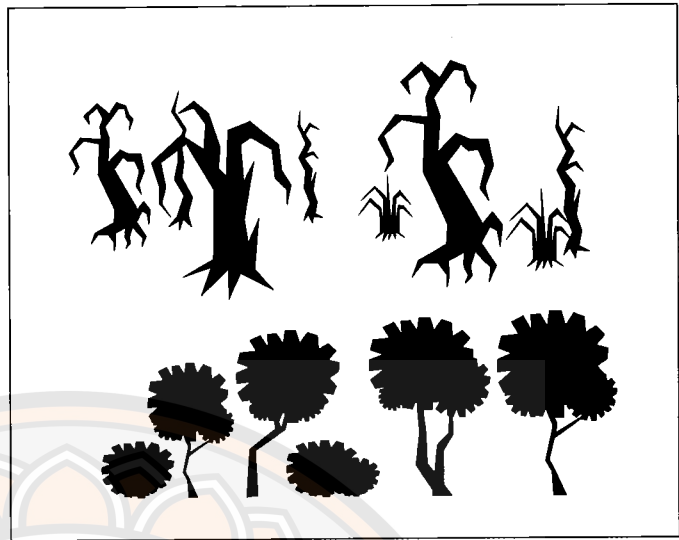

ภาพ 4.10 ฉากบางส่วนโดยมีจุดเด่นคือเส้นตรงทั้งหมด

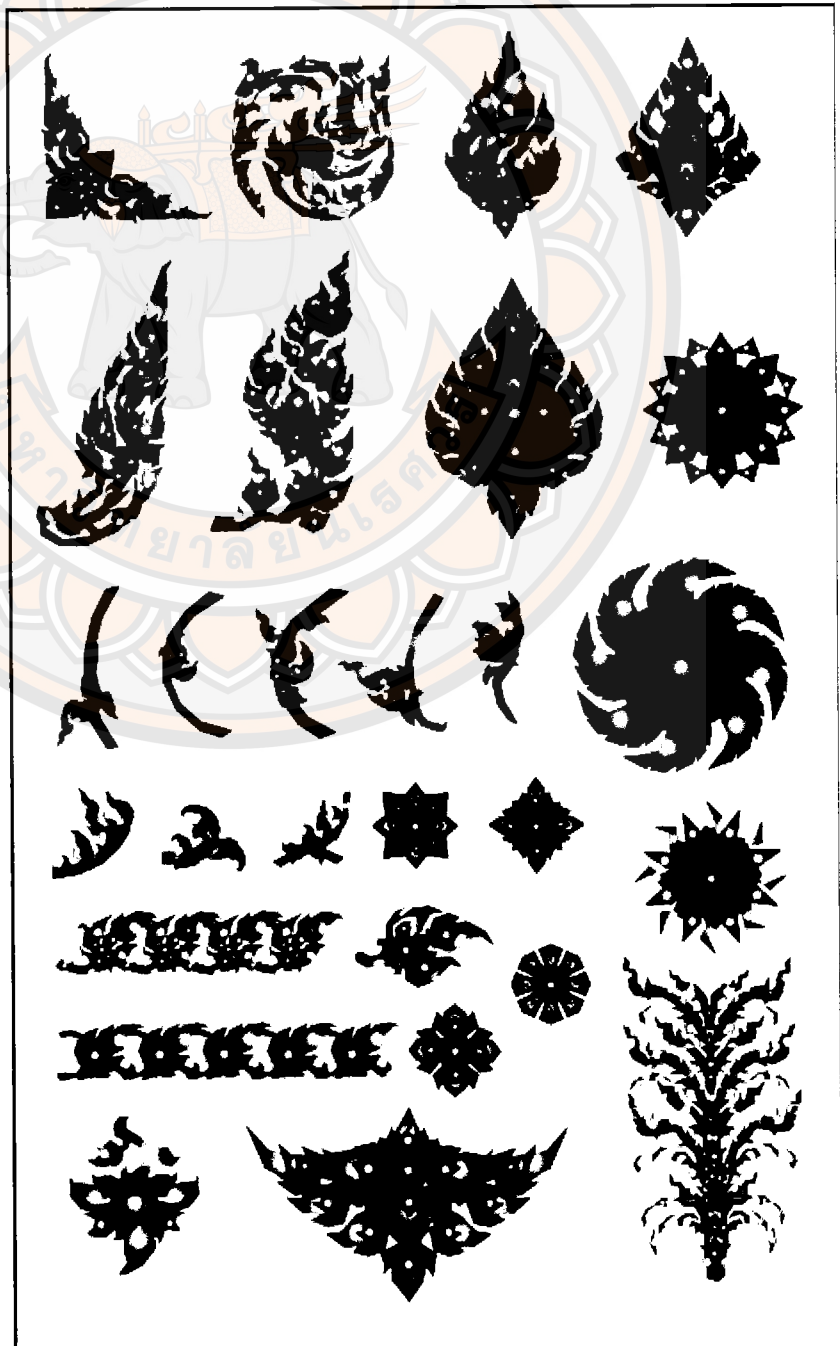

ภาพ 4.11 ส่วนประกอบจากบางส่วน

ต้นไม้เมืองบาดาลกับต้นไม้บนโลก

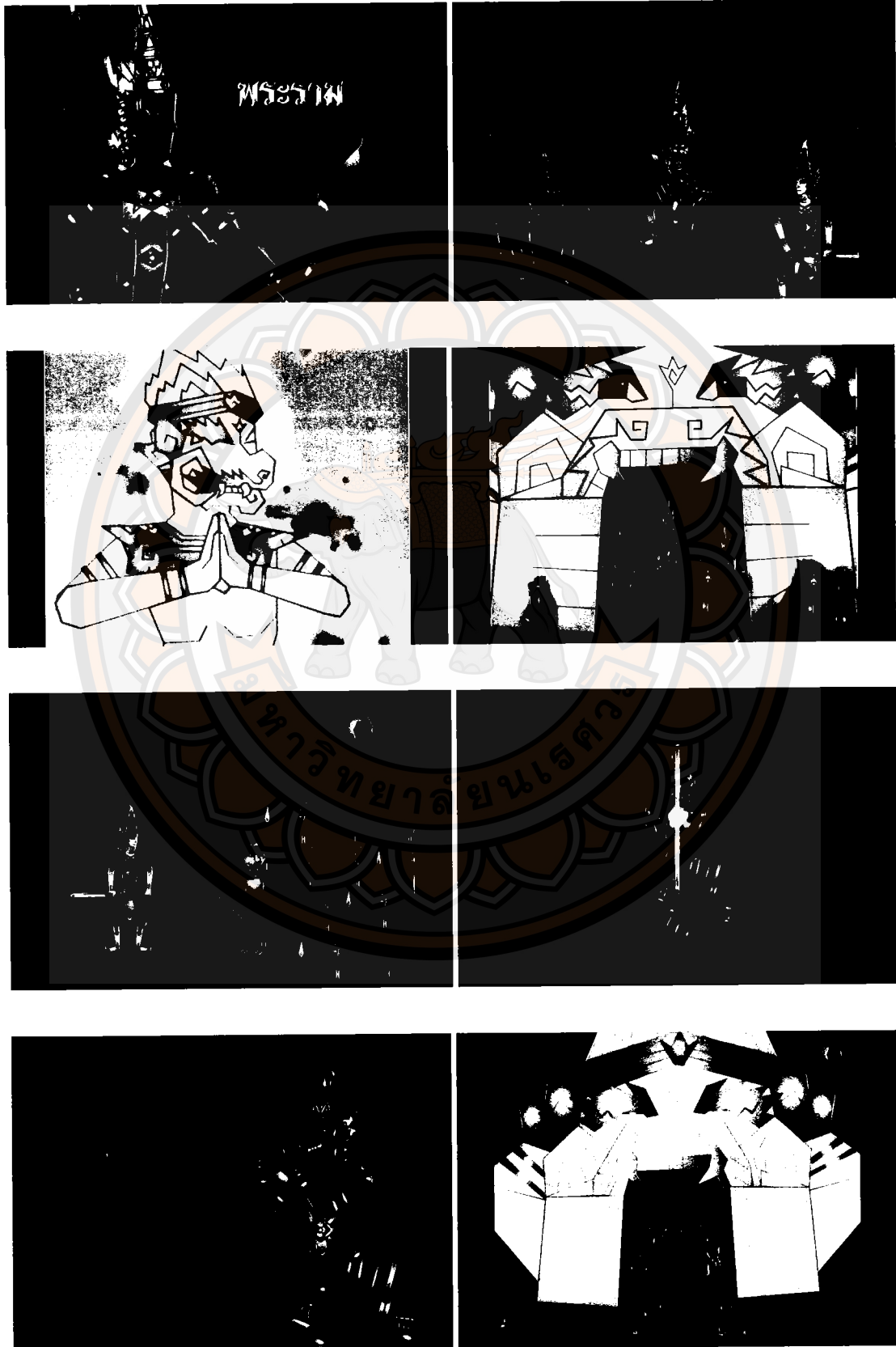

ภาพ 4.12
ลายไทยแบบเส้นตรง

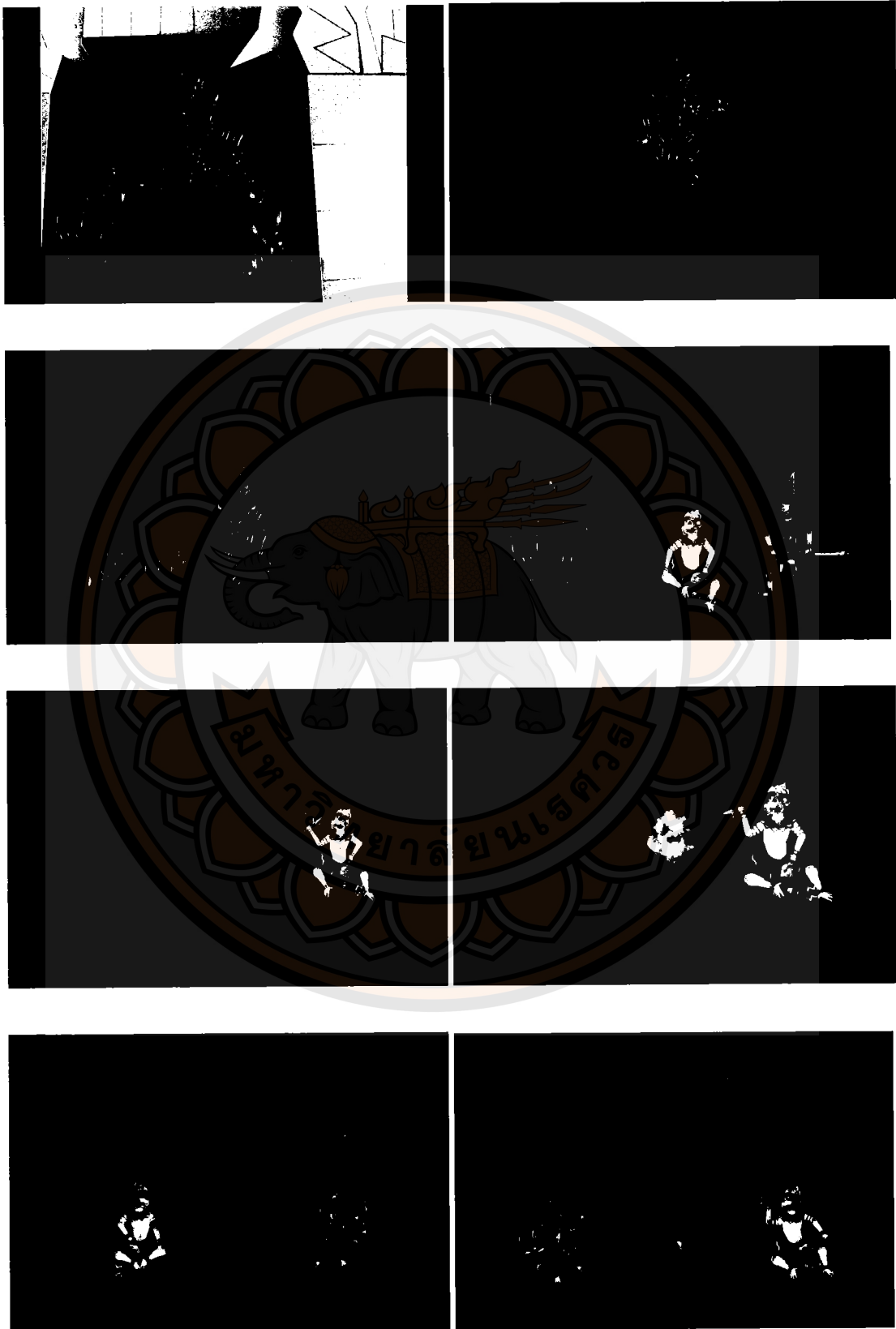

ส่วนที่ 4 ผลงานที่สร้างสรรค์ (New Media)

ภาพ 4.13 ภาพบางส่วนจากผลงาน

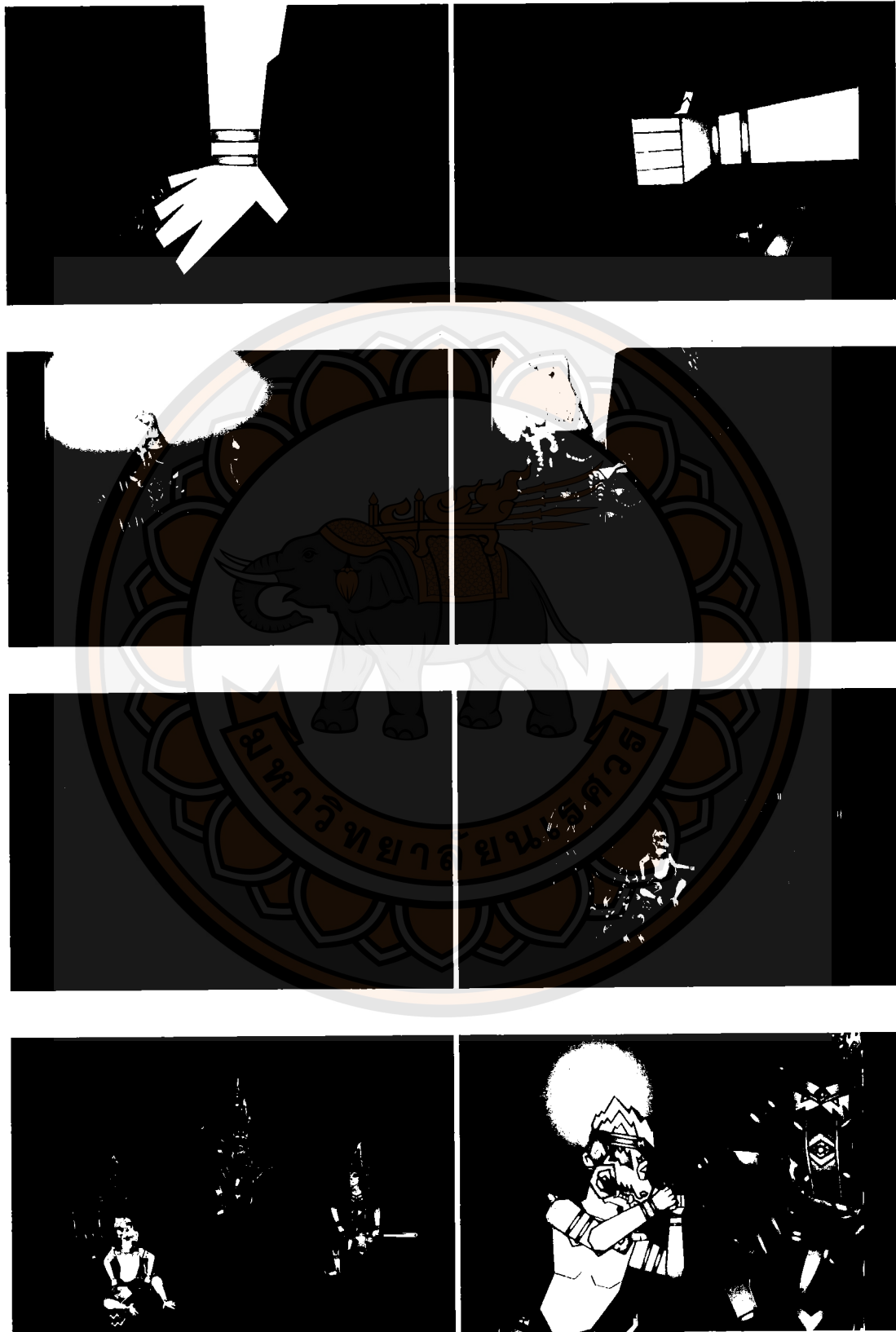
ภาพ 4.14 ภาพบางส่วนจากผลงาน

ภาพ 4.15 ภาพบางส่วนจากผลงาน

ภาพ 4.16 ภาพบางส่วนจากผลงาน

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาสภาพทั่วไปของจิตรกรรมฝาผนังและวรรณคดีของไทยเรื่องรามเกียรติ์ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า และวิธีการดำเนินการศึกษารังนี้

บทย่อ

1. ศึกษาจิตรกรรมฝาผนังและวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ
2. ศึกษาสภาพทั่วไปของลักษณะจิตรกรรมฝาผนังของไทย
3. ศึกษารูปแบบของศิลปะไทยในอดีตและศิลปะไทยในปัจจุบัน
4. การออกแบบและพัฒนาในรูปแบบของจิตรกรรมฝาผนังไทยเรื่องรามเกียรติ์ให้เป็นรูปแบบของสื่อสมัยใหม่

สรุป

ผลจากการศึกษาเรื่องการออกแบบและพัฒนาแอนิเมชันผสม โมชันกราฟิกเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ

ศึกษาจิตรกรรมฝาผนังและวรรณคดีไทยเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึกไมยราพ เพื่อหาลักษณะเด่นของจิตรกรรมฝาผนังไทยสำหรับออกแบบรูปแบบการนำเสนอให้เกิดความน่าสนใจ และรูปแบบของศิลปะไทยสำหรับการออกแบบต่างๆ เพื่อให้เกิดความดึงดูดแก่ผู้ที่รับชมและกลุ่มเป้าหมาย

1. ใช้การนำเสนอออกมาเป็นแอนิเมชันสื่อผสม โดยนำเสนอผ่านเทคนิคต่างๆ โดยเฉพาะเทคนิคพิเศษ ซึ่งเป็นการพัฒนารูปแบบที่จากตัวละครบนจิตรกรรมฝาผนัง มาเป็นภาพเคลื่อนไหว และมีเสียงประกอบ ทำให้น่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

2. รูปแบบของศิลปะไทยในอดีตและศิลปะไทยในปัจจุบัน โดยนำจุดเด่นของศิลปะไทยและลายไทยในอดีต คือความโค้ง ความอ่อนช้อย ความประณีต มาเปลี่ยนแปลงใหม่ให้เข้ากับยุคสมัยนี้ คือเส้นตรง นำมาใช้ในการสร้างรูปแบบใหม่ให้ต่างจากรูปแบบเดิม

อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในการดำเนินการออกแบบและพัฒนารูปแบบศิลปะไทยเรื่องรามเกียรติ์ ตอนศึก-
ไมยราพในครั้งนี้ ผู้วิจัยพยายามสร้างสรรค์ผลงาน โดยการสร้างผลงานให้มีความแปลกใหม่และ
เข้ากับยุคสมัยในปัจจุบันและสืบไป จึงค้นคว้าข้อมูลมาพัฒนาเป็นผลงานการออกแบบ ระหว่าง
ดำเนินการประสบปัญหาและอุปสรรคหลายประการ อันเนื่องมาจากการขาดแคลนประสบการณ์ที่
มากพอ

ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ (อาจารย์ผู้ตรวจ)

1. เสียงดนตรีประกอบควรให้มีความน่าสนใจในแง่ของการสื่อความหมายและส่งเสริม
ภาพเคลื่อนไหว
2. เสียงพากย์ควรให้ฟังแล้วมีความเหมาะสมตรงกับภาพ และให้ได้อารมณ์ตามไปด้วย ใน
แง่ของการเล่าเรื่องมากขึ้น

บรรณานุกรม

- ชลุด นิ่มเสมอ. องค์ประกอบของศิลปะ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช. 2534
- กิติมา อมรทัต. ความหมายของศิลปะ. กรุงเทพฯ ฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. 2530
- สมเกียรติ ตั้งนโม. ความคิดสร้างสรรค์และการสร้างสรรค์. เชียงใหม่ : วารสารศิลปะวิชาการ ปีที่1 ฉบับที่ 1 คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2543
- สุชาติ เถาทอง. ศิลปะกับมนุษย์. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2532
- ทิพากร มกรเสน การพัฒนาบรรจุภัณฑ์สำหรับผลิตภัณฑ์กาแฟ ร้านคอฟฟี่มานีย์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก, 2550
- นายประพันธ์ สุนทรชาติ รวบรวม – เรียบเรียง. ลักษณะหัวใจ และประวัติสังเขปของตัวละครในเรื่องรามเกียรติ์
- นายอุดม ดุจศรีวัชร เรียบเรียงหนังสือส่งเสริมการอ่านประกอบการเรียนวรรณคดีไทย เรื่อง รามเกียรติ์. ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ : โรงพิมพ์ทิพย์วิสุทธิ
- เอกสารการสอนชุดวิชาการสร้างสรรค์และการผลิตภาพยนตร์เบื้องต้น 2530: 998-999
- ประเสริฐ ศิลาटना. ความเข้าใจในศิลปะ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์. 2525
- Peter Lord and Brian Sibley. Creating 3-d animation: 1998
- Tony White (1986). Animation